

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI
BELİRSİZLİK DÜZEYİ İLE KARAR VERME DAVRANIŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

TUĞBA YILMAZ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. BEYZA AKSU DÜNYA

BARTIN-2023

**T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI BELİRSİZLİK DÜZEYİ
İLE KARAR VERME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba YILMAZ

BARTIN-2023

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Beyza AKSU DÜNYA danışmanlığında hazırlamış olduğum “ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI BELİRSİZLİK DÜZEYİ İLE KARAR VERME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

19/01/2023

Tuğba YILMAZ

ÖNSÖZ

İnsanoğlu yaşamı boyunca pek çok farklı karar alır. Bu kararlardan bazıları önem derecesine göre yaşantımızın kısa bir dönemini etkilerken bazıları da tüm yaşantımızı etkilemektedir. Hayat boyu öğrenme dediğimiz süreçte yetişkinlikte kararlarımız neticesini yaşar yaşlandığımızda da aldığımız bu kararların doğru olup olmadığına verdiğimiz yanıtla mutlu veya mutsuz olmak durumunda kalırız. Bizler bu kararları alırken çevremizde bulunan bireylerin katkısı da yadsınamaz.

Öncelikle, yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, önemli katkılarını ve yol göstericiliğini esirgemeyen tez danışmanım değerli hocam, Doç. Dr. Beyza AKSU DÜNYA' ya; Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi bölümünün bir üyesi olmaktan dolayı gurur duymama vesile olan, öğrencileriyle samimiyetle her koşulda ilgilenen hocam Doç. Dr. Hüseyin KAYGIN' a; vermiş olduğu önerilerle çalışmamda emeği geçen Dr. Öğr. Üyesi Kübra KARAKAYA ÖZYER' e; vaktini ayırarak problemimi çözmeme katkı sağlayan hocam Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ' e; bu süreçte derslerime girerek bilgi ve donanımlarını benden esirgemeyen tüm hocalarıma; yaptığı çalışmalarla alan yazınına katkı sağlamış tüm araştırmacılar ve zaman harcayarak veri toplanmasına yardımcı olan tüm yetişkinlere teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde emekleri kelimelerle ifade edilemez, dünyada çok az kişiye nasip olacağına inandığım kıymetli annem, babam, abilerim ve kardeşime; varlıklarıyla hayatıma değer katan tez çalışmamda adeta bir yetişkin gibi davranan elim ayağım olan biricik kızım Gülsüm YILMAZ' a; uykusuz gecelerimin mimarı olsa da bizi çocukluğumuza geri götüren, evimizin neşesi kıvrıcık oğlum Eymen YILMAZ' a; sürekli “Sen yaparsın” diye beni yüreklendiren, bu çalışmanın tamamlanmasında çok fazla emeği geçen, hayatımı kolaylaştıran her daim bana destek olan can yoldaşım, eşim Saffet YILMAZ' a, ve adlarını tek etek yazamadığım, hayatıma değer katanlar arasına kattığım dostlarıma, iyi ki varsınız...

Tuğba YILMAZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI BELİRSİZLİK DÜZEYİ İLE KARAR VERME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Tuğba YILMAZ

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Beyza AKSU DÜNYA

Bartın-2023, sayfa: 99

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin çeşitli demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüm) göre pandemi öncesi ile sonrasında (pandemi etkisinin devam ettiği dönemdir) algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırma ilişkisel tarama modeli benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 2021-2022 akademik yılında çeşitli üniversitelerin farklı bölümlerinden lisans ve yüksek lisans programına devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem, uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada verilerinin toplanmasında “Karar Verme Ölçeği” ve “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Analizlerin çözüm ve yorumlamasında kullanılacak testleri belirlemek ve varsayımların test edilmesi amacıyla Levene’s Homojenlik Testi ve Normallik Testi Shapiro-Wilk kullanılmıştır. Cinsiyete göre karar verme davranışının ve algılanan belirsizlik düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann-Whitney U Testi; yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüme göre karar verme davranışının ve belirsizlik düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ise Kruskal Wallis H Testi

kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişkiyi belirlemek için Sperman Sıra Farkları Korelasyonu hesaplanmıştır. Elde edilen veriler Jamovi 2.3.18 programıyla analiz edilmiştir. Araştırmada, belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bulgularında, üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisini cinsiyete ve yaşa göre, karar verme davranışının bazı alt boyutlarında; sınıfa göre sadece pandemi öncesi dikkatli alt boyutunda anlamlı bir farklılık kaydedilmiştir. Pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi cinsiyete göre öğrencilerin algıladıkları belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Araştırmada, pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi karşılaştırıldığında öğrencilerin belirsizlik algı düzeylerinin farklılaştığı ve pandemi sonrasında daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karar verme, belirsizlik, hayat boyu öğrenme, pandemi.

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

THE RELATIONSHIP BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS' PERCEIVED LEVEL OF UNCERTAINTY AND THEIR DECISION-MAKING BEHAVIORS

Tuğba YILMAZ

Bartın University

Graduate School of Education

Department of Educational Sciences

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Beyza AKSU DÜNYA

Bartın-2023, pp: 99

The main purpose of this research is to examine the effect of university students' perceived uncertainty levels on their decision-making behaviors before and after the pandemic (this is the period when the effect of the pandemic continues) according to various demographic characteristics (gender, age, class and department of education) and to reveal its relationship. The research was carried out by adopting the relational screening model. The sample of the study consisted of students attending undergraduate and graduate programs from different departments of various universities in the 2021-2022 academic year. The sample was determined by convenient sampling method. "Decision Making Scale" and "Attitude towards Uncertainty Scale" were used to collect data in the study. Levene's Homogeneity Test and Shapiro-Wilk Test of Normality were used to determine the tests to be used in the solution and interpretation of the analyzes and to test the assumptions. Mann-Whitney U Test to determine whether decision-making behavior and perceived uncertainty levels differ according to gender; Kruskal Wallis H Test was used to determine whether decision-making behavior and uncertainty levels differ according to age, class, and department of education. Sperman Rank Differences Correlation was calculated to determine the relationship between university students' perceived uncertainty levels and their decision-making behaviors. The obtained data were analyzed with the Jamovi 2.3.18 program. In the study, it was determined that the relationship between uncertainty levels and decision-making behaviors was

significant and positive. In the findings of the study, in some sub-dimensions of the decision-making behavior of university students according to gender and age before and after the pandemic; A significant difference was noted only in the pre-pandemic vigilance sub-dimension by class. It was determined that the difference between the levels of uncertainty perceived by the students according to gender was significant before and after the pandemic. In the study, it was concluded that students' perception of uncertainty differed and was higher after the pandemic when compared before and after the pandemic.

Keywords: Decision making, uncertainty, lifelong learning, pandemic.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	II
BEYANNAME.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
TABLOLAR LİSTESİ.....	XII
EKLER LİSTESİ.....	XIV
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XV
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Sayıtlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	5
2. LİTERATÜR ÖZETİ.....	7
2.1. Hayat Boyu Öğrenme Sürecinde Karar Verme Davranışının Önemi.....	7
2.2. Yetişkin Kavramı.....	8
2.2.1. Beliren Yetişkinlik Dönemi.....	10
2.2.2. Genç Yetişkinlik Dönemi.....	11
2.2.3. Orta Yetişkinlik Dönemi.....	11
2.3. Yetişkin Eğitimi.....	12
2.4. Belirsizlik.....	13
2.4.1. Belirsizlik Kavramı.....	13
2.4.2. Belirsizlikle İlgili Araştırmalar.....	14
2.5. Karar verme.....	16
2.5.1. Karar verme Kavramı.....	16
2.5.2. Karar verme Süreci.....	16
2.5.3. Karar verme Stilleri.....	18
2.5.4. Karar vermeye İlgili Kuramlar.....	20
2.5.4.1. Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı.....	22

2.5.4.2. Fayda Kuramı.....	22
2.5.4.3. Çatışma Kuramı	23
2.5.4.4. Bilişsel GÜdü Kuramı.....	24
2.5.4.5. Tahmin ve Pişmanlık Kuramı.....	24
2.5.4.6. Bayezyan karar Kuramı ve Oyun Kuramı	25
2.5.5. Karar vermeyle İlgili Araştırmalar	26
3. YÖNTEM	31
3.1. Araştırma Modeli.....	31
3.2. Evren ve Örneklem	31
3.3. Veri Toplama Araçları	32
3.4. Verilerin Analizi.....	35
4. BULGULAR	40
4.1. Üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde karar verme davranışları arasında anlamlı fark var mıdır?.....	42
4.2. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişki var mıdır?.....	43
4.3. Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışları demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir	45
4.3.1. Karar verme davranışı cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?.....	45
4.3.2. Karar verme davranışı yaşa göre farklılık göstermekte midir?.....	47
4.3.3. Karar verme davranışı sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?	50
4.3.4. Karar verme davranışı kayıtlı olunan bölüme göre farklılık göstermekte midir?.....	53
4.4. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri nedir?.....	57
4.5. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri demografik özelliklere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?	57
4.5.1. Algılanan belirsizlik düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?	59
4.5.2. Algılanan belirsizlik düzeyleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?	60
4.5.3. Algılanan belirsizlik düzeyleri sınıfa göre farklılık göstermekte midir? ..	61
4.5.4. Algılanan belirsizlik düzeyleri bölüme göre farklılık göstermekte midir?.....	62
5. TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER	62
5.1. Tartışma.....	62
5.1.1. Üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde karar	

verme davranışları arasındaki farkın incelenmesi	62
5.1.2. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasındaki farkın incelenmesi.....	64
5.1.3. Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının demografik özelliklerine göre incelenmesi	64
5.1.3.1. Karar verme davranışının cinsiyete göre incelenmesi	64
5.1.3.2. Karar verme davranışının yaşa göre incelenmesi	66
5.1.3.3. Karar verme davranışının sınıf düzeyine göre incelenmesi	68
5.1.3.4. Karar verme davranışının kayıtlı olunan bölüme göre incelenmesi .	70
5.1.4. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri.....	70
5.1.5. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeylerinin demografik özelliklere göre incelenmesi	72
5.1.5.1. Algılanan belirsizlik düzeylerinin cinsiyete göre incelenmesi	72
5.1.5.2. Algılanan belirsizlik düzeylerinin yaşa göre incelenmesi	74
5.1.5.3. Algılanan belirsizlik düzeylerinin sınıfa göre incelenmesi	75
5.1.5.4. Algılanan belirsizlik düzeylerinin bölüme göre incelenmesi	75
5.2. Sonuçlar	76
5.3. Öneriler.....	78
5.3.1. Araştırma Önerileri	78
KAYNAKÇA.....	80
EKLER	89
ÖZGEÇMİŞ	100

TABLULAR LİSTESİ

Tablo	Sayfa
No	No
3.1: Araştırmaya Katılan Üniversiteler.....	32
3.2: “Karar Verme Ölçeği” Verilerine Ait Levene’s Homojenliği Testi.....	35
3.3: “Karar Verme Ölçeği” Verilerine Ait Shapiro-Wilk Normallik Testi.....	36
3.4: “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” Verilerine Ait Levene’s Homojenlik Testi.....	37
3.5: “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” Verilerine Ait Shapiro-Wilk Normallik Testi.....	37
3.6: “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” Verilerine Ait Güvenirlik Analizi.....	38
3.7: “Karar Verme Ölçeği” Verilerine Ait Güvenirlik Analizi.....	39
3.8: Toplam Puan “Karar Verme Ölçeği” Verilerinin Güvenirlik Analizi.....	40
4.1: Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Frekans Dağılımı.....	41
4.2: Üniversite Öğrencilerinin Yaşa Göre Frekans Dağılımı	41
4.3: Üniversite Öğrencilerinin Sınıfa Göre Frekans Dağılımı	42
4.4: Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Frekans Dağılımı.....	42
4.5: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi İle Sonrasındaki İlişkide Karar Verme Davranışları Arasındaki Farklılığı Bulmak İçin Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Mertebeler Testi.....	43
4.6: Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Belirsizlik Düzeyleri İle Karar Verme Davranışları Arasında İlişkiyi Test Etmek İçin Spearman’s Korelasyon Testi.....	45
4.7: Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Belirsizlik Düzeyleri İle Karar Verme Davranışları Arasında İlişkiyi Test Etmek İçin Spearman’s Korelasyon Testi.....	46
4.8: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Karar Verme Davranışları Cinsiyete Göre Farklılığını Test Etmek İçin Mann Whitney U Testi	46
4.9: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Karar Verme Davranışları Cinsiyete Göre Farklılığını Test Etmek İçin Mann Whitney U Testi	47
4.10: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Karar Verme Davranışları Yaşa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi.....	48

4.11: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Karar Verme Davranışları Yaşa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi	50
4.12: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Karar Verme Davranışları Sınıfa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi	52
4.13: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Karar Verme Davranışları Sınıfa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi	53
4.14: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Karar Verme Davranışları Bölüme Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi	55
4.15: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Karar Verme Davranışları Bölüme Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi	56
4.16: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerini Bulmak İçin Betimsel İstatistik Testi	58
4.17: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerini Bulmak İçin Betimsel İstatistik Testi	59
4.18: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi ile Sonrasındaki İlişkide Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılığını Test Etmek İçin Mann Whitney U Testi	60
4.19: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi ile Sonrasındaki İlişkide Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerinin Yaşa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi	61
4.20: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi ile Sonrasındaki İlişkide Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerinin Sınıfa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi	61
4.21: Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi ile Sonrasındaki İlişkide Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerinin Bölüme Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi.....	62

EKLER LİSTESİ

Ek	Sayfa
No	No
EK 1. Kişisel Bilgi Formu.....	89
EK 2. Melbourne Kara Verme Ölçeği I-II	90
EK 3. Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği	93
EK 4. Kullanılan Ölçeklerin İzin Yazıları.....	94
EK 5. Erte Congress 2021 Bildiri Tam Metin Kitabı.....	97

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

F	: Levene' s Homojenlik Test İstatistiği
N	: Gözlem Sayısı
X	: Ortalama
p	: Anlamlılık Derecesi
r	: Korelasyon Katsayısı
Sd.	: Serbestlik Derecesi
Ss.	: Standart Sapma
χ^2	: ki kare dağılımı
U	: Mann Whitney U Test İstatistiği
W	: Normallik Test (Shapiro-Wilk) İstatistiği

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt	: Aktaran
COVID-19	: SARS-CoV-2 virüsünün eden olduğu bulaşıcı bir hastalıktır.
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MKVÖ	: Melbourne Karar Verme Ölçeği
PÖ	: Pandemi Öncesi
PS	: Pandemi Sonrası
PÖBKTÖ	: Pandemi Öncesi Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği
PSBKTÖ	: Pandemi Sonrası Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği
PÖKVÖ	: Pandemi Öncesi Karar Verme Ölçeği
PSKVÖ	: Pandemi Sonrası Karar Verme Ölçeği
TDK	: Türk Dil Kurumu
YBÖ	: Yaşam Boyu Öğrenme
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, araştırmanın sayıltılarına, araştırmanın sınırlılıklarına ve gerekli görülen kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

En önemli yaşam becerilerinden biri olarak ifade edilen karar verme becerisi bütün yaşantımızı tüm boyutlarıyla etkilemektedir. Öyle ki sabah uyandığımızda, güne başladığımız andan gece başımızı yastığa koyuncaya kadar günlük basit işlerimizi halletmek için bile birçok karar alırız. Kahvaltıda ne yiyeceğimizden o gün ne giyineceğimize kadar davranışlarımıza yön vermek için çeşitli seçenekler arasından en makul olanı seçmemiz zamanımızı doğru kullanmak ve amaçlarımıza ulaşmak için büyük önem arz eder. Aldığımız bu kararlardan bazıları, önemli sonuçları olmayan kararlar iken bazıları da hayatımızın büyük bir bölümünü etkileyebilecek önemli kararlardır. Her birey gelecek yaşantısında başarılı olmak ister ve bu nedenle aldığı her kararın doğru karar olması için çaba sarf eder. Bireylerin yaşamlarında aldığı kararlar amaçlarına ulaşmalarını sağlayarak olumlu sonuçlanacağı gibi, alınan bazı karar da amaçlarına ulaşmalarını engelleyerek onları olumsuz yönde etkileyebilmekte ve mutsuz olmalarına sebebiyet verebilmektedir (Eldeleklioğlu, 1996, 1).

İnsanlar kararlarının sonuçlarını, geçmiş ve geleceğe dair kısıtlı bilgiye sahip olduğundan kesin olarak bilememektedir. Bu sebeple verilen kararlar bilgi eksikliğiyle alınır ve bilgi eksikliğinin ortaya çıkardığı bu durum “belirsizlik” olarak ifade edilmektedir (Ersel, 2011, 13). Yaşantımız içerisinde karar alma sürecinde karşılaştığımız bu belirsiz durumlarında bizden “sağlıklı” kararlar vermemiz beklenir (Kökdemir, 2003, 1). Belirsizlik durumunda insanların karar verme becerilerinde düşüş yaşanması (Ersöz, Ersöz ve Konuşkan, 2016, 216) pandemi gibi belirsizliklerin arttığı (Korkut-Owen, 2021, 36) salgın hastalık dönemlerinde de düşüş yaşanacağı düşüncesini kuvvetlendirir. 2019’ da Çin’e bağlı Wuhan şehrinden tüm dünyaya bulaşan (Rasmussen, Smulian, Lednický, Wen & Jamieson, 2020), Dünya Sağlık Örgütüncü de (DSÖ[WHO]) “COVID-19” diye adlandırılan (WHO, 2020) bu salgın hastalık da birçok belirsizliğe kapı aralamıştır. Geleceğin öngörülemezliğine ilişkin belirsizlik ortamının yaşandığı salgın hastalık dönemlerinde bir taraftan bireylerde kaygı,

kararsızlık paranoya gibi kriz durumları görülürken (Çaplı ve Taş, 2010, 237) bir taraftan da özgüven kaybı, pasiflik ve istikrarsızlık gözlenmekte (Ersöz, Ersöz ve Konuşkan 2016, 216) ve bu durum sonucunda bireylerin yaşadığı kaygı sağlıklı karar vermelerini engellemektedir (Eldeleklioğlu, 1996, 5). Dijk ve Zeelenberg, (2003) insanların karar verirken belirsizlik içeren bilgiyi görmezden geldiklerini ve yok saydıklarını savunur (Akt. Teymur, 2008, 8). Belirsizliklerin yaşandığı pandeminin içinde bulunduğu süreçte, insanlar bu durum hiç yaşanmamış gibi normal hayatlarına devam edebilmektedir. Bu durum ise insanların değişen günün koşullarında yeni karar verme davranışlarını kısıtlamaktadır. Böylelikle geleceğe dönük kestirimlerde bulunma, farklı seçenekler içinden en makul olanı tercih etme diye tanımlanan karar verme davranışının önemi artmaktadır (Kökdemir, 2003, 1).

Her yeni bilginin önceki bilgiyi hızla eskitebildiği günümüz dünyasında birçok farklı sorun yaşantımız boyunca karşımıza çıkmaktadır. Yaşam boyu edindiğimiz bilgiler ışığında yaşamımıza yön veren kararlarımız birbirimizinkinden farklı karar alma stillerimize göre şekillenmektedir. Bireylerin, sorunları düşünme biçimleri ve karar verme sürecinde tercih ettikleri, kullandıkları yollar, karar verme stilleri olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 2014, 152). Alan yazınında farklı karar verme stilleri tanımlanmıştır. Bu araştırmada ele alınan karar verme stilleri; dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleridir. Dikkatli karar verme stilinde olan bireyler, karar verme sürecinde gerekli bilgiye ulaşırken ve ulaştıkları bilgiyi ele alırken titizlikle çalışır ve bu süreci bu şekilde tamamlar. Kaçınan karar verme stilindekiler ise, karar verme işini sorumluluktan kurtulmak için başkasına bırakma eğilimindedirler. Erteleyici karar verme stilindekiler de karar almaları gerektiğinde bu durumu çok uzun bir zamana yayarlar. Panik karar verme stilindekiler erteleyici karar verme stilindekilerin tam tersine kararlarını çok kısa bir sürede vermeleri gerektiğini düşünerek çabucak karar almaya çalışırlar (Deniz, 2004). Birbirinden farklı karar verme stillerine sahip olan bireyler, doğdukları andan yaşamın sonuna kadar seçenekleri eleyerek pek çok farklı karar alır. Aldığımız eğitimler kararlarımızın kalitesini artırıp bizleri nitelikli bireylere dönüştürerek kendimizi gerçekleştirmemiz adına karar verme becerimizin gelişmesini sağlamaktadır (Eldeleklioğlu, 1996, 6). Artık, nitelikli insanın en önemli özellikleri arasında zikredilen karar verme becerisi (Bozkurt, 2014, 1-2) bireylerin bütün yaşamını etkilemektedir. Eric H. Erikson'un bireyin yaşamının son evresine denk gelen "Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk" diye adlandırdığı dönemden geriye dönüp baktığında keşke dememesi, yaşamından doyum alarak hem kendisini mutlu hissetmesi hem de bu mutluluğu çevresine yayması adına belirsizlikle başa çıkarak karar verme becerisini

kazanması gerekmektedir. Karar vermenin en zor ve en sık karşılaşılan halinin belirsizlik durumları olduğu kabul edildiğinde (Karakaşoğlu, 2008, 10) üniversite öğrencilerinin de gelişimlerinin farklı alanlarında pek çok sorunla mücadele ederek yaşamlarına yön çizmeye çalıştıkları düşünüldüğünde (Mutlu, Korkut-Owen, Özdemir ve Ulaş-Kılıç, 2019, 2) karar verme becerisinin erken yaşlarda kazandırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Yalın, 2021, 2). Özellikle de gelecekleri açısından yaşamlarının erken dönemlerinde olan üniversite öğrencilerinin de toplumun kalkınmasına olumlu katkı sağlaması beklendiğinden (Tatlıhoğlu, 2010, 6) bu salgın hastalığın neden olduğu belirsizlik durumunda kararlarının değişip değişmediğinin araştırılması önem arz etmektedir.

Bu bilgiler ışığında, bu çalışmada üniversite öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi problem durumu olarak belirlenmiştir. Yapılacak bu çalışmayla değişkenler arasındaki ilişkinin saptanması, benzer konuda yapılacak çalışmalara da bir kaynak oluşturulması adına yararlı olunacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye' nin çeşitli üniversitelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüm) doğrultusunda algıladıkları belirsizlik düzeyi ile karar verme davranışı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu araştırma kapsamında cevap aranacak temel araştırma problemi üniversite öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) algıladıkları belirsizlik düzeyleriyle karar verme davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır sorusu üzerine olacaktır. Araştırma kapsamında aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranacaktır.

1. Üniversite öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) karar verme davranışları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışları demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
  - a) Karar verme davranışı cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
  - b) Karar verme davranışı yaşa göre farklılık göstermekte midir?

- c) Karar verme davranışı sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
- d) Karar verme davranışı öğrenim görülen bölüme göre farklılık göstermekte midir?
- 4. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri nedir?
- 5. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri demografik özelliklere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
  - a) Algılanan belirsizlik düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
  - b) Algılanan belirsizlik düzeyleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?
  - c) Algılanan belirsizlik düzeyleri sınıfa göre farklılık göstermekte midir?
  - d) Algılanan belirsizlik düzeyleri öğrenim görülen bölüme göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Pandemi pek çok ülkeyi etkilediği gibi ülkemizi de etkilemiş ve hala etkilemeye devam etmektedir. Pandeminin sebep olduğu belirsizlik, birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da hissedilmiştir. Özellikle beliren yetişkinlik döneminde olan üniversite öğrencileri için geleceklerinin belirsizliğine ek olarak pandemi belirsizliği de eklenmiştir. Yaşantımıza yön vermek için aldığımız kararların birçok durumdan etkilendiği gibi pandemiden de etkilendiği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) algıladıkları belirsizlik düzeyinin karar verme davranışlarına etkisini incelemektir.

İlgili alan yazın incelemesinde toplumların gelişmesinde en önemli faktörün eğitim olduğu (Afacan, 2010, 1) ve ülkemizde yaşam boyu öğrenmenin durumunu belirlemek için öncelikle üniversite eğitiminden başlanması gerektiği öngörülmüştür (Coşkun, 2009, 3). Beliren yetişkinlik döneminde olan üniversite öğrencilerinin şahsi, çevresel, terbiyevi ve kariyer gelişim noktasında birçok sorunla karşı karşıya kaldığı ve bu sorunların içinde en çok kariyer seçimi noktasında kararsızlık yaşadıkları belirtilmektedir (Mutlu ve diğerleri, 2019, 2). Kariyerle ilgili belirsizliğe neden olan birçok unsura COVID-19 pandemisi de eklenmiştir (Korkut-Owen, 2021, 38). Yapılan çalışmalarda yaşamın erken dönemlerinde verilen etkili ve yerinde kararların (Ertural, 2019, vii) bireylerin hedeflerine ulaşmasında ya da ulaşamamasında etkili olması (Eldeleklioğlu 1996, 1) pek çok araştırmacıyı belirsizlik ve karar vermeyle ilgili ölçek geliştirmeye veya ilgili değişkenlerin etkisini incelemeye itmiştir. Yapılan çalışmalar şu ana kadar genellikle ölçek geliştirme, üniversite öğrencilerinin karar verme stillerini belirleme ya da karar verme davranışının farklı değişkenlerle ilişkisini ortaya

koymaya yönelik yapılmış, pandemi gibi salgın hastalıkların oluşturduğu belirsizliğin üniversite öğrencilerinin karar verme davranışını etkileyip etkilemediği araştırılmamıştır. Belirtilen nedenlerle bu çalışmanın alanda var olan bir boşluğu doldurulacağı ve alana katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın sayıtları aşağıdaki gibidir:

- Üniversite öğrencilerinin çalışmaya gönüllü olarak katıldıkları varsayılmıştır.
- Üniversite öğrencilerinin ifadelerine samimiyetle cevap verdikleri varsayılmıştır.
- Araştırma örnekleminin lisans ve yüksek lisans düzeyinde üniversite öğrencilerini temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın öngörülen sınırlılıkları ise şunlardır:

- Araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında çeşitli üniversitelerin farklı bölümlerinde öğrenim gören üniversite/fakülte öğrencilerinin görüşleriyle sınırlıdır.
- Araştırma, veri toplama teknikleri açısından, öz bildirim dayalı ölçeklerin ölçtüğü özellikler ile sınırlı tutulmuştur.
- Araştırmada toplanan veriler, 'Demografik Bilgi Formu', 'Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği' ve 'Karar Verme Ölçeği' ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Belirsizlik: Herhangi bir durumu elde bulunan bilgilerle açıklayamama ve bu durumun neticesinde gelecekle ilgili kesin bir kestirimde bulunamama olarak ifade edilmektedir (Atalay-Mazlum, 2019, 4).

Karar Verme: Bir gereksinimi ortadan kaldıracığı tahmin edilen bir varlığa, şahsa ve duruma iletecek birbirinden farklı pek çok seçenek bulunduğu veya elde edilmek istenen bir amacın ihtiyacı giderip gideremeyeceği tam olarak bilinmediğinde istenilmeyen durumdan kurtulmak adına yapılan hareket, davranış olarak ifade edilmiştir (Kuzgun, 2017, 142).

Karar Verme Stilleri: Bireylerin, sorunları düşünme biçimleri ve karar verme sürecinde tercih ettikleri, kullandıkları yollar, karar verme stilleri olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 2014, 152).

Yetişkin: Kararlarının arkasında durabilen, başkalarının etkisinde kalmadan karar verebileceğine inanan kişidir (Kurt, 2014, 23).

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Bu bölümde hayat boyu öğrenme, yetişkin ve yetişkin eğitimiyle ilgili bilgiler verilmektedir.

2.1. Hayat Boyu Öğrenme Sürecinde Karar Verme Davranışının Önemi

Hayatımızda devamlı karşımıza çıkan değişikliklerin olması, nasıl öğrenmesi gerektiğinin farkında olan ve öğrendiklerini yaşantısında çıkan problemlerin üstesinden gelmek için kullanabilen bireylere olan ihtiyacı artırmıştır (Ünal, Kalçık ve Satuk, 2016, 909). Bireylerin hareketli ve sürekli değişen iş gücü piyasasında mücadele ederek statülerini koruyabilmeleri adına istihdam edilmeleri ve istihdamlarının sürekliliğini korunması amacıyla kendilerini değiştirmeye ve geliştirmeye gereksinimleri vardır. Bu nedenle bireylerin tüm yaşamlarında süregelen ve günden güne önemi artan bu ihtiyaçların yaşam boyu öğrenme yaklaşımının oluşmasına ve yayılmasına sebep olduğu aşikardır (Aksoy, 2013, 26; Kır ve Bozkurt, 2020, 1298). Bireyin kendini güncelleyebilmesi için, bireyin daha farklı özellikler geliştirmesi gerekebilir. Genel olarak 10 yılda bir bu özellikleri kazanma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Tek bir eğitimle yaşamın devam edilemeyeceği durumu birey için yaşam boyu eğitimin bir zorunluluk olduğunu göstermektedir (Ültanır ve Ültanır, 2005, 4-5). Yirminci yüzyılın başlarına kadar önemli değişimlerin süresi birkaç kuşak gerektirmekteydi. Ancak yirminci yüzyılda bu durum değişmiştir. Bu değişen koşullarla birlikte yirmili yaşlara kadar edinilmiş beceriler kırklı yaşlara gelinceye kadar büyük ölçüde eskimektedir (Ayhan, 1989, 530). Günümüzde pek çok üniversite işverenlerinin beklentilerini karşılamak için üniversite öğrencilerinin gerekli becerileri edinmeleri adına programlarını güncellemektedir. Kurumlar da karşılaştıkları çeşitli sorunların üstesinden gelebilecek, doğru kararlar veren çalışanları tercih etmektedir (Wan Mohamed, Omar & Romli, 2010, 1-2 Akt. Kök, 2021, 2). Yaşam içerisinde sorunların üstesinden gelmek yetenekli olmayı değil, bilgili ve becerikli olmayı gerektiren bir süreçtir (Şirin ve Güzel, 2006 Akt. Tatlılıoğlu, 2010, 3). “Bu sorunların çözülebilmesi öncelikle doğru kararların alınabilmesine, doğru kararların alınabilmesi de doğru bilgilerin kullanılmasına bağlıdır” (Karasar, 1994, Akt Tatlılıoğlu, 2010, 3). Bilgi ağındaki gelişmelerin bireylerin karar verme becerilerini, sosyal yaşamlarını, ruhsal yapılarını etkilediği bilinmektedir (Yeşilyaprak, 2006 Akt Tatlılıoğlu, 2010, 2). Ayrıca her devrin kendine has salgın hastalık ya da savaşlar gibi sorunlarla mücadele etmek durumunda kalan bireyleri bireysel, sosyal ve birçok açıdan derinden etkilediği (Yalın, 2021, 1) kabul edildiğinde, belirsizliğin ülkemizde güncelliğini koruduğu konjonktüründen bakıldığında

(Küçükkömürler, 2017, 331) erken yaşlarda bireylere doğru karar verme becerisi kazandırması elzemdir. COVID-19 salgını bize gösterdi ki yaşam döngümüz içerisinde bizleri aniden etkileyebilecek olaylarla karşılaşmaktayız. Ülkemizde görülen bu salgın sonucunda yükseköğretime üç hafta ara verilerek 2020 bahar döneminden itibaren uzaktan eğitime geçileceği kararı alınmıştır “(Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2020)”. Bu süreçte hazırlığı olmadan yeni duruma dahil olan üniversite öğrencileri için hızlı adaptasyon beklentisinin (Yamamoto Telli ve Altun, 2020, 32) karşılığı birçok zorluğun üstesinden gelinerek sağlanacaktır. Bu zorluklar arasında bir anda, aniden gelişen, farklı şekillerde gündelik yaşantımızı aksatan ve kişisel, sosyal rutini bozma potansiyeli taşıyan olaylar bireylerin tutumlarını negatif etkileyerek krize sebep olabilmektedir (Çaplı, Taş, 2010, 239). COVID-19 da oluşturmuş olduğu belirsizliklerle üniversite öğrencilerinin yaşamlarını, karar verme becerilerini etkilediği düşünülmektedir. Öyle ki içinde bulunulan durumun seçenek sayısı artıp, belirsizleştikçe kararların verilmesi ve faaliyete geçilmesinde sıkıntılar oluşmakta, bu durumdan birey olumsuz etkilenmektedir (Ersanlı ve Uysal, 2015, 47). Yetişkinler açısından bakıldığında, yetişkinler hayatlarında karşı karşıya kaldıkları sorunların üstesinden gelebilmelerini sağlayacak bir eğitim almak istemektedir (Yazar, 2012, 22). Bu nedenle karar verme becerisinin erken yaşlarda eğitim yoluyla geliştirilerek üniversite öğrencilerinin yaşamlarında karşılarına çıkabilecek ve onları olumsuz etkileyebilecek belirsiz durumlara karşı donanımlı olması sağlanmalıdır. Bu donanım yaşam boyu öğrenme serüveninin üniversite öğrencilerine kazandıracığı en önemli kazanım olacaktır. Çünkü, “Karar verme en önemli yaşam becerilerinden biridir” (Güçray, 1998, 7). Bu bağlamda “yaşam boyu öğrenme bir toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitimsel gelişim anlayışını şekillendiren ve geleceğe yönelik gelişimsel kararlar almasına katkı sağlayan önemli bir unsurdur” (London, 2011 Akt Kır ve Bozkurt, 2020, 1299). Bu noktadan hareketle karar verme becerisinin yaşam boyu öğrenme alanında ayrı bir yere sahip olduğu görülmektedir

2.2. Yetişkin Kavramı

Eski türkçede 'kalil' sözcüğünden günümüze gelen erişkin, Türk Dil Kurumu sözlüklerinde 'beden gelişimi tamamlanmış olan kişi', 'biyolojik olarak evlilik yaşında bulunan kişi', ve 'erişmiş, büyüme sonuna gelmiş kimse' olarak tanımlanmaktadır “(Türk Dil Kurumu [TDK], 2019)”. Biyolojik açıdan, birey kendi benzerini inşa edebilecek yaşa geldiği zaman; yasal olarak, oy kullanabildiği, sürücü belgesi alabildiği ve yaptığı davranışlardan tam sorumlu

olduğu (Miser, 2020, 17); toplumsal açıdan, Knowles' a (1996) göre; toplumun bir çalışma alanında yer edinip, yakın çevresine karşı sorumluluğun yerine getirebildiği vakit birey yetişkin olur. UNESCO 'Yetişkin Eğitimi' Terimleri (1985) sözlüğünde yetişkin, 'fiziksel ve bilişsel olgunluğu olan kişi' olarak tanımlanmıştır (Kurt, 2014, 24). Yetişkin (adult) sözcüğü Latince büyüme (adolescere) fiilinden türemiştir. Ericson, Bühler, Jung gibi psikologları izleyen Levinson, Neugarten gibi araştırmacılar, yetişkinliğin ergenlik ve yaşlılık arasında ayrılmış bir evre olduğunu belirtmektedir. Yetişkinlik bir 'oluşum süreci' ve bir 'olgunluk' dönemidir. Olgun bireyler, kim olduklarının, potansiyellerinin ne olduğunun bilincindedirler. Olgun birey, kendini geliştirmek için değişim kısırdöngüsündedir (Korkmaz, 1996, 1). Görüldüğü gibi yetişkinlik kavramı “çocukluk” ve “ergenlik” kavramları gibi açık bir şekilde ifade edilmemiştir. Çünkü bazı psikologlar bile bu kavramı farklı açıdan ele almıştır. Örneğin, Sigmund Freud, yetişkinin daha önceden edindikleriyle yetindiğini ve yetişkinliğin kişilik yapısında çok da bir etkisinin olmadığını kabul eder. Jean Piaget, bilişsel gelişimi ergenlikten öteye götürmez. L. Kohlberg, ahlak gelişiminin yetişkinliğin başında tamamlandığını savunur. Yetişkinlik kavramına yönelik bu çıkmaz fiziksel özelliklerin yanında psikolojik özelliklerin de dikkate alınması gerektiğinden kaynaklanmaktadır. Yetişkin kararlarının arkasında durabilen, hayatına yön verme potansiyeline sahip kimsenin etkisinde kalmadan karar verme davranışını yönetebileceğine inanan kişidir. Fiziksel ve psikolojik olgunluğu ölçmenin zor olması nedeniyle bazı gelişimciler yaşa bağlı açıklama yapmışlardır (Kurt, 2014, 23). Yaş; bireyin dünyaya gelişinden itibaren yılların sayılarak oluştuğu vakittir. Tek boyutlu değil, çok boyutludur. Bireyin kendini kaç yaşında hissettiğine ilişkin yaşantı herkesçe bilinir. Bazısı kendisini gençken yaşlı bazısı da yaşlıyken genç hissedebilir. Bu yüzden yaş göreceli bir kavramdır. Rybash, Roodin ve Hoyer' e (1995) göre yaş farklı boyutlarıyla ele alınmıştır:

Kronolojik Yaş: Bireyin dünyaya gelişinden buyana geçen vakittir.

Biyolojik Yaş: Bireyin, vücudunun yaşayış şartlarına, ailesel kalıntılara ve geçirmiş olduğu hastalıklara göre belirlenen yaşıdır. Kronolojik yaş bütün bireylerde aynı olsa da biyolojik yaş farklıdır. Örneğin; seksen yaşında görme ve duyma konusunda gençlerden daha iyi durumda olan yaşlılar varken, kendini gerçek yaşından daha büyük hisseden ruhen çökmüş ve yaşlanmış gençlerde bulunmaktadır.

Psikolojik Yaş: Bireyin aynı yaş grubuyla kıyaslandığında çevresindeki problemlerle ne ölçüde mücadele ettiği. Örneğin; elli yaşındaki ebeveynleriyle beraber yaşayan, sosyal ilişkiler kuramayan bir kişi kararlarının sorumluluğunu alabilen yirmi beş yaşındaki bir bireyden daha genç kabul edilebilir.

Sosyal Yaş: Bireyin, sosyal yaşamda beklenen sorumluluğunu yerine getirebilmesi ile ilgilidir. Örneğin: otuzlu yaşlarda çocuk sahibi olan biri, ebeveynliği yaş gruplarından daha sonra yaşayacaktır. Sosyal yaş bu nedenle bireyden bireye farklılık gösterebilir (Akt. Terzi, 2013, 24-25).

Yaş farklı açılardan ele alınsa da genel olarak 25-44 yaş dönemi genç yetişkinlik, 45-64 yaş dönemi orta yetişkinlik, 65 yaş sonrası ise geç yetişkinlik olarak tanımlanır (Miser, 2020, 17). Günümüzde 18-24 yaşları arasındaki bireyler için Arnet (2000) tarafından yeni bir gelişim dönemi kavramı tanımlanmış ve 'beliren yetişkinlik dönemi (emerging adulthood) olarak isimlendirilmiştir.

2.2.1. Beliren Yetişkinlik Dönemi

Beliren yetişkinlik, ergenlik ve yetişkinlik arasında olan bir evredir. Beliren yetişkinlik, aşk, iş ve hayata bakış olmak üzere üç temel alandaki kimlik arayışının fazlaca yaşandığı dönemdir. Arnet'e (2004) göre, beliren yetişkinlik dönemi diğer yetişkinlik dönemlerinden farklıdır. Bu dönemin diğer dönemlerden farklı olan beş temel özelliği bulunmaktadır (Eryılmaz, 2013, 77).

- Beliren yetişkinlik dönemi, kimlik karmaşasının sonlandırılmaya çalışıldığı bir araftır.
- Beliren yetişkinlik değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir.
- Beliren yetişkinlik dönemi, bireyin kendisine odaklandığı bir boyuttur.
- Beliren yetişkinlik ergenlik ve yetişkinlik arasında bir geçiş ve kendini arada hissetme dönemidir.
- Beliren yetişkinlik fırsatlar dönemidir.

2.2.2. Genç Yetişkinlik Dönemi

Kimlik duygusu kazanılmadan yakın ilişkiler kurulamaz. Bu nedenle ergenlikte sıklıkla yaşanan aşklar gerçek bir yakınlaşma sayılamaz. Bu evredeki sevgide cinsel tutku, iş birliği ve arkadaşlık vardır. Bu durum evlilikle ilişkilendirilir. Bununla birlikte, kimlik arayışının bir parçası olan ya da eşlerin kimlik duygularını azaltan çoğu evlilikte, yakın ilişkilerin eksik olduğu söylenebilir (Özer, 2017, 164). Bu dönemdeki bazı gelişim görevleri aşağıda verilmiştir:

- Ebeveynleriyle yaşadığı ortamdan uzaklaşarak bağımsızlık kazanır.
- Yetişkin sorumluluklarını üstlenir.
- Meslek seçilerek, eğitim alınır.
- Ekonomik bağımsızlık kazanılır ve üreticilik duygusu yaşanır.
- Karşı cinsle samimi ilişkiler kurulur, evlenilir.
- Kendi cinsiyle samimi ilişkiler kurulur.
- Çocuk sahibi olunur.
- Vatandaşlık sorumlulukları üstlenilir.

Yetişkin kavramını toparlayacak olursak, bireyin ergenliğiyle çeşitli alanlarda olgunluğa erişerek elde edilen bir dönem olarak kabul edilebilir (Smith, 1996; Akt. Koç, Taş, Özkan ve Yılmaz, 2009).

2.2.3. Orta Yetişkinlik Dönemi

Orta yetişkinliğin başlangıcında fark edilen biyolojik değişiklikler bireyleri etkileyebilmektedir. Saçların dökülmesi, beyazlaması, fiziksel güçte azalma gibi durumlar bireylerin orta yaş dönemine girdiklerini göstermektedir. Fakat, orta yetişkinliğin başlangıç ve bitiş zamanı, genelde yaşa uygun davranışları içinde barındıran sosyal kurallarda tanımlanmıştır. Orta yetişkinlik yılları, bireylerin iş ve aile yaşamlarında çok önemli farklılıkların meydana geldiği bir dönemdir. Bu dönem “orta yaş krizi” olarak

nitelendirilmektedir. (İlhan, 2013, 243-254). Orta yetişkinlik dönemindeki yetişkinlerin orta yaş krizini aşmak için aşağıdaki bazı gelişim görevlerini yerine getirmeleri gerekmektedir:

- Toplumun yetişkinlerden beklediği görevleri yerine getirme,
- Çocuklarının sağlıklı gelişimine katkı sağlama,
- Yetişkinlere uygun boş zaman etkinliklerine katılma,
- Eş ile özdeşleme,
- Fiziksel değişiklikleri kabullenme ve bu değişikliklere uyum sağlama,
- Yaşlanan ana babaya uyum sağlama (Güneş, 1996, 46)' dir.

2.3. Yetişkin Eğitimi

Bütün bireylerin, yaşamı süresince istediğinde eğitim alması bireylerin maddi, kültürel ve sosyal alanlarda gelişmesini sağlayacaktır. Bu durum sadece eğitim yoluyla gerçekleşecektir. Bireylerin devamlı eğitimle geliştirilmesi demek, başka bireylerin kendisi için verdiği kararlara bağımlı kalmaması, kararlarını kendisi için en uygun seçeneklere yönelerek vermesi esasına dayanır. Yetişkinlerin eğitim alması bilişsel donanım kazanmasını sağlayarak bakış açılarının zenginleşmesine katkı sağlayacak ve bu da insana gösterilen en güzel saygı olacaktır. Bu nedenle gelecekte yetişkin eğitimine ağırlık verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Kurt, 2014). Yapılan araştırmalar sonucunda, yetişkinlerin de çocuklar gibi gelişmeye gereksinimlerinin olduğunu gözler önüne sermiştir (Katzenmeyer & Moller, 2013, 74). Yetişkin eğitimi, kendi yaşantısını planlama sorumluluğunu alan insanların yaşamlarının farklı bir kesitinde vuku bulan problemlerini çözmek, beklentilerini gidermek adına gerekli öğrenmeleri ve bu öğrenmeleri etkileyebilecek durumları dikkate alarak, öğrenmeleri gerçekleştirmeye aracılık yapan örgün, yaygın ve sargın öğrenmeleri kapsamaktadır (Miser, 2020, 18).

Örgün eğitim; amaçlar doğrultusunda oluşturulan müfredat sınırları içerisinde ardışıklık prensibine uygun, benzer yaşta bulunan öğrencilere okul öncesinden yüksek öğretimi de tamamlayacak şekilde verilen eğitimidir "(Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014, 13)".

Yaygın eğitim; örgün eğitim kadar devam zorunluluğu bulunmayan, daha çok tercihen ve sonucunda amaçlanan bir yeterlilik için sertifika almak için başvuru alan eğitimlerdir.

Yaygın yetişkin eğitimi etkinlikleri; kurslar, seminerler, paneller, hizmet içi eğitim kursları, sürücü kursları, yabancı dil kursları olarak örneklendirilebilir. Pek çok kişi yetişkin eğitimini yaygın eğitimden ibaret olarak düşünür fakat; yetişkin eğitimine örgün olarak da hizmet

verilmektedir. Bu hizmetler arasında; yüksek lisans ve doktora programları, açık öğretim fakültesi, açık lise, akşam liseleridir (Miser, 2020, 19).

Sargın öğrenmeler; yaygın ve örgün öğrenmelerin dışında kalan öğrenmelerdir. Belki bir kurs ortamında belki de başka bir yerde eğitim alırken plan yapılmaksızın kendiliğinden gerçekleşen ve gerçekleşmesi durumunda hoşnut olunan öğrenmelerdir. Örneğin, yetişkinlerin kurs arkadaşlarından farklı alanlarda edindikleri bilgilerin yaşamlarında fayda sağlaması gibi.

Geçmişte bazı ilkel toplumlar öğrenmelerini sargın öğrenme yoluyla gerçekleştirirken, çağdaş toplumlar daha çok örgün ve yaygın eğitimi kullanmışlardır. Günümüzde ise sargın öğrenme olmadan kalan öğrenme eksikliklerinin tamamlanamayacağı aşıkardır (Kaygın, 2020, 43).

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yetişkin eğitimi, halk eğitimi kavramıyla açıklanmaktadır. Okul eğitimi dışında yapılan yaygın ve örtük eğitimler yetişkin eğitiminin sembolü olarak kabul edilmektedir (Yüzlü, 2019, 13). Amerika’da en önemli yetişkin eğitimi filozofu olarak kabul edilen Eduard Christian Lindeman; “hiç kimsenin bir üniversiteli kadar halk eğitime ihtiyacı olmadığını” savunur (Lindeman, 1969, 10). Yetişkinlerin yeteneklerini geliştirmesi, bilgilerini arttırması, mesleki yetkinliklerinin iyileştirilmesi gibi pek çok katkısı bulunan yetişkin eğitimi, sürekli ve düzenli devam eden bütün eğitim süreçlerini kapsamaktadır (Yazar, 2012, 21). Yetişkin eğitimi, zaman yönetiminden, meslek eğitimine, ebeveynlik eğitiminden cezaevlerinde yapılan eğitimlere kadar birçok alanda yapılmaktadır (Duman, 2000, 45).

2.4. Belirsizlik

Aşağıda belirsizlik ve belirsizliğin alan yazınında ele alınışına ve bu konuyla ilgili yapılan araştırmalara değinilmiştir.

2.4.1. Belirsizlik Kavramı

Yazında belirsizlik birçok alanda ele alındığından dolayı her alanın konuyu ele alış biçimine göre farklı tanımları bulunmaktadır. Belirsizlik eğitim alanında anahtar bir kavramdır, hayatın her alanında var olduğu için öğrenmenin de temel değişkenleri arasındadır (Dağtaş, 2018). TDK’ ye (2020) göre belirsiz olma durumu, belgisizlik, müphemiyet, vuzuhsuzluk olarak ifade edilir. Eğer karşılıklı iki şey arasında net, açık ve tam bir sınır çizilemiyorsa ve

böylelikle bulanık, anlaşılmayan bir yer kalıyorsa buna müphemlik denir. Muğlaklık ise, duyulan kuşku nedeniyle ikiden fazla seçenek arasında kalma durumudur. Alan yazınında sözlüklerden araştırılacak olunursa belirsizlik tanımının “müphemiyet” ve “muğlaklık” kelimeleri etrafında toplandığı görülecektir (Teymur, 2008, 2). Ayrıca belirsizlik; sebebini anlayamamak, varacağı yeri kestirememek, olaya duruma cevapsız kalmak olarak da açıklanabilir (Yılmaz, 2014, 4). Bazı tanımlarda belirsizlik, “uyaranı tanımlamakta ve tahmin etme sürecinde yaşanan güçlükler olarak” (Küçükkömürler, 2017, 331), ele alınırken bazıları da herhangi bir durumu elde bulunan bilgilerle açıklayamama ve bu durumun neticesinde gelecekle ilgili kesin bir kestirimde bulunamama olarak ifade edilmektedir (Atalay-Mazlum, 2019, 4). Yapılan bütün bu açıklamalarda belirsizliğin sebebi ve sonucu üzerinde durulmaktadır. Karar verilecek konuyla ilgili bilinmesi gerekenler ile karar verildikten sonra olacıklara, yaşanacaklara yönelik bilinmesi istenilen belirsizlikler karar verme tutumunu etkilemektedir. Literatür incelemesi sonucunda belirsizliğe karşı tutumu kapsayacak bir tanım elde etmek adına; karar sürecinden sonra olması yönünde arzu edilen ve edilmeyen durumların şartları ve seviyelerinin olup-olmamasına ek olarak fayda ve zararının bilinmemesinin oluşturduğu zihinsel ve duygusal tutarsızlık hali diye tanımlamak isabetli olacaktır (Ersanlı ve Uysal, 2015, 48).

2.4.2. Belirsizlikle İlgili Araştırmalar

Belirsizliği ele alan metotlar arasında en yaygın ve en eski yöntem Olasılık Teorisi'dir. Teori temelde, olayların ortaya çıkma olasılığını ve sıklığını bulmaya dayanır. Tüm olasılık teorisi ve yöntemleri temelde Aristoteles, (330) Descartes (1637) ve Bayes' a (1764) dayanır (Teymur, 2008, 20). Aristoteles, (330) klasik mantığın zeminini oluşturarak, ortaya atılan teoremin “doğru” ya da “yanlış” olması gerektiğinin altını çizdi. Decartes, (1637) kümeler teorisine işlerlik kazandırdı. Bayes, (1764) olayların birbirleriyle ilişkisini yani bir olayın başka bir olayı meydana getirebilme ihtimali olan “bağıl olasılığa” dikkat çekti. Bu üç bilim adamı da söylemleriyle karar vermenin yapı taşını oluşturmuşlardır. Ancak, bilginin tam ve eksiksiz olmadığı durumlarda bu teoriler tek başına ele alınamamaktadır (Teymur, 2008, 3-4). Bireyler belirsizliğe dair net bilgi alamadıklarında belirsizlikle mücadele etmek için ilk etapta bilgi toplamaya çalışarak yeterli bir belirlilik durumu oluşturma çabasına girmektedir (Küçükkömürler, 2017, 332). Belirsizlik var olduğunda sağlıklı karar verebilmek adına iki bilgi çeşidine sahip olmak gerekir ki bunlardan biri; karar sonrasında ne olacağı, diğeri ise, zamanla edindiğimiz şahsi tecrübelerimizdir (Weber, 2012, 4). Bazı araştırmacılarca

belirsizliğin, yeterli bilgi elde edildiği takdirde azalabileceği (Korkut-Qwen, 2021, 37) ve belirsizlik yaşayan bireyi yönlendiren en önemli faktörün kazanma ve kaybetme düşüncesi (Yiğitbaşı, 2021, 33) olduğu savunulmuştur. Ayrıca karar verme davranışıyla ilgili yapılan çalışmalarda dikkat çeken sorunlardan bir tanesi eldeki bilgilerin net, yeterli olmaması (Teymur, 2008) ve elde edilecek bir parça bilgi neticesinde belirsizlik durumunun ortadan kalkabileceğidir (Ersöz, Ersöz ve Konuşkan, 2016, 216).

Alınacı, Balkaş, Tülemiş, Mirzayev ve Alferra, (2021) pandemi sürecinde bireylerin, umutlu olma düzeylerinin hem meslek gelecek algısını pozitif yönde etkilediği hem de psikolojik dayanıklılık ile meslek geleceği algısı arasındaki ilişkide bir köprü vazifesi icra ettiği belirlenmiştir.

Tönbul' ün (2020) bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının incelendiği çalışma sonucunda, kadınların psikolojik dayanıklılıklarının erkeklerden daha yüksek olduğu ve salgın sonrası davranış değişikliklerinin ve düşüncelerinin psikolojik dayanıklılık üzerinde etkisi olabileceği görülmüştür. Ersöz, Ersöz ve Konuşkan'ın (2016) belirsizlikle başa çıkmada en önemli faktörlerin ortaya çıkarılmaya çalışıldığı çalışmada “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeğinde” yaş, yaştan sonra da kardeş sayısı değişkeni, “Belirsizlikle Başa Çıkma Stilleri Ölçeğinde” ise kardeş sayısı daha sonrasında sırasıyla medeni durum, büyük şehirde yaşama ve yaş kriterinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkurt, Kıran ve Cengiz' in (2020) yaptıkları araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin umutsuzluk seviyesi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında olumlu ve anlamlı ilişkinin bulunduğu çalışma bulgularına yansımıştır.

Alan yazın değişkenler açısından yapılan çalışmalara göre incelendiğinde çalışmada en yakın çalışma Tantan Ulu ve Yaka'nın (2020) “Kaygı, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Karar Verme Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” başlıklı çalışma olup belirsizlik ve karar verme arasındaki ilişkinin incelenmesi için “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği” ve bir tür bilgisayar programı olan Iowa Kumar Testi (IKT) kullanılmıştır. Çalışma sonucunda belirsizliğe tahammülsüzlük ile Iowa Kumar Testinin performansları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış ve bu durum Iowa Kumar Testinin yetersiz kalmış olabileceği kanısına varılmıştır. Ayrıca, mevcut çalışmada pandemi belirsizliği ile karar verme davranışının ilişkisi çalışılacaktır.

2.5. Karar Verme

Aşağıda karar verme ve karar vermeye ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmektedir.

2.5.1. Karar Verme Kavramı

Karar verme konusu çeşitli alanlarda ele alınsa da daha çok eğitim alanında bireylerin gelişim süreçleri üzerinde durulan bir olgudur (Temel, 2015, 1). Karar vermeyle alakalı, alan yazınında pek çok tanım bulunmaktadır. Güçray' a (2001, 107) göre karar verme gereksinim duyulduğunda ihtiyacı karşılamak için amaçların belirlenerek bilgilerin toplanıp, değerlendirilmesiyle elde edilen seçenekler arasından en makul olanının tercih edilmesidir. Kuzgun' a (2017, 142) göre karar verme, bir gereksinimi ortadan kaldıracığı tahmin edilen bir varlığa, şahsa ve duruma iletecek birbirinden farklı pek çok seçenek bulunduğunda veya elde edilmek istenen bir amacın ihtiyacı giderip gideremeyeceği tam olarak bilinmediğinde istenilmeyen durumdan kurtulmak adına yapılan hareket, davranış olarak ifade edilmiştir. Tatlılıoğlu' na (2010, 33) göre ise, karar verme bireyi amacına ulaştıracağı düşünülen alternatiflerden birini seçmesidir. Atsan' a (2017, 5) göre birey, karar verirken amaçlarına, yaşam görüşüne, değer anlayışına en uygun seçeneği tercih edecektir. TDK 'ye (2019) göre karar bir iş ya da problemle ilgili düşünülerek verilen kesin hükümken, karar verme de bir problemi karara vardırarak, kararlaştırmak olarak tanımlanmıştır. Karar ve karar verme tanımları birbirine karıştırılıyor olsa da aralarında kati bir ayrım olmamaktadır. Karar, karar verme süreci neticesinde son noktayı ifade etmektedir. (Nas, 2010, 43-44).

2.5.2. Karar Verme Süreci

Alan yazınında karar vermede “süreç” ve “sonuç” yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Süreç yaklaşımında kararın ne şekilde verildiğinin araştırılmasıyla doğru kararın verilebileceği üzerinde durulurken, sonuç yaklaşımında ise kararın sonucunun oluşturduğu durumun ele alınmasıyla karar verme sürecinin anlaşılacağı üzerinde durulur (Zeleny, 1982; Gati ve Tikotzki, 1989 Akt Ersever, 1996, 18). Araştırmacılar karar verme tanımlarının genel olarak “süreç” kavramına işaret ettiğini ve karar verme süreci üzerinde durulmasının fayda sağlayacağını belirtmişlerdir (Mercan, 2019, 9). Farklı branşlarda bulunan uzmanların benzer görüşleri harmanlandığında karar verme sürecinin art arda devam eden

basamaklardan oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Karar verme sürecinin basamakları ve bu basamaklarda ortaya çıkan davranışlar şu şekildedir:

1. **Karar verilmesi gerekliliğinin fark edilmesi;** Karar verme sürecinin başlayabilmesi için bireyi rahatsız eden bir durumun farkına varılması gerekir.
2. **Karar verilecek durumla ilgili bilgi sahibi olma;** Birey tarafından karar vermesi gereken sorunun ne olduğuyla ilgili tanımlamalar yapılarak gerekli bilgileri toplanır.
3. **Kriterler oluşturma;** Elde edilen bilgiler doğrultusunda teferruatlı pek çok seçenek oluşturulur.
4. **Elde edilen seçeneklerin analizini yapma;** Oluşturulan kriterlerin sonuçlarının olası zararları ve faydalarını değerlendirilir.
5. **Kriterlerin elenmesi;** Elde edilen olası zararlara neden olabilecek seçenekler listeden çıkarılır.
6. **Kararın alınması;** Toplanan bilgiler ışığında listeden elenen seçenekler dışında kalan fayda sağlayacak, hedefe ulaştıracak seçenek belirlenir.
7. **Seçilen seçeneğin uygulanması;** Belirlenen seçenek uygulanmaya konur.
8. **Uygulanan seçeneğin analizinin yapılması;** Uygulanan seçeneğin olumlu ve olumsuz çıktıları analiz edilir.
9. **Kararın gözden geçirilmesi;** Uygulanan kararın olumsuzlukları fazla ise farklı bir seçenek birey tarafından belirlenir (Ersever, 1996, 51-52).

Karar verme aşamasında olan birey, öncelikle amacının ne olduğunu düşünerek kendisini amacına ulaştıracak olan seçenekleri belirler. Daha sonra her bir seçeneğin olası olumsuz sonuçlarını tespit ederek aralarından en makul seçeneği seçip uygulamaya çalışacaktır. Bireyi karar verme davranışına götüren tüm bu süreçlerin önemli kriterleri aşağıda verilmiştir:

1. Karar süreci etkililiğe ve akılcılığı temel alır.
2. Karar sürecinin bir faturası bulunur.
3. Karar olumlu ya da olumsuz da sonuçlanabilir.
4. Verilen kararlar bir sorun çözülür.
5. Karar verirken vakit tasarrufu önemlidir.
6. Karar önceki tecrübelerden faydalanılarak gelecek inşa etme işlemidir.

7. Ortam, kararların şekline de kalitesine de tesir eder (Acıbozlar, 2006, 9-10).

Aynı şekilde çevreyi karar verme sürecinin özelliği olarak ifade eden Kardaş' a (2013, 17) göre “çevre” bireyin kendisini yakın ve uzağındaki kişilere karşı sorumlu hissetmesinden dolayı karar verme sürecinde etkili olduğunu savunur. Bireyler kararlarını geçmişte pekiştireç verilen yaşantılarına dayalı olarak ya kendilerine ya da çevresel faktörlere bağlı olarak alır (Dağ, 1990, 3). Bu nedenle karar verme sürecinde bireyin özellikleri oldukça önemlidir (Karakaşoğlu, 2008, 8). Kendisine güvenerek karar alan bireyler özsaygısı yüksek bireylerdir. Özsaygı kişinin özüne güvenmesi ve inanması anlamına gelen bir yeterlilik duygusu olduğundan birey kendi kararlarını verebilir, yetenekleriyle ilgili olumlu düşünür ve kararının sonucu olumsuz olduğunda hatasını kabullenerek sorunlarla başa çıkabileceğini inanır. Öyle ki karar verme konusunda özsaygısı düşük bireyler başkalarının kendileriyle ilgili kararlarına ve yönlendirmelerine uygun davranarak karar alma işini başkalarına bırakır (Atsan, 2017, 64). Bu nedenle özsaygı karar vermeye tesir eden önemli bir özellik olarak kabul edilir (Avşaroğlu ve Üre, 2007, 86). Özsaygı kadar karar verme sürecinde önemli bir faktör de deneyimdir (Atsan, 2017, 64). Karar verme sürecinde bireyin edindiği deneyimlerin kaynağı, çevresiyle doğru ya da dolaylı olarak girilen iletişimden elde ettiği geri bildirimlerdir. Bireyin karar vermeye başlamasından itibaren oluşan bu süreçte birey, çevreden ve süreç içinde bulunan faktörlerden etkilenecek karar verme stilini oluşturur (Nas, 2010, 61). Karar verme bireyin olumlu ve olumsuz yönlerinin iç içe olduğu bir süreçle ilişkilidir. Bu ilişkinin nelerden oluştuğunun bilinmesiyle bireye doğru karar vermesinde yardımcı olunabilir. Bu bağlamda karar verme sürecinin anlaşılması ve sürecin öğelerinin bilinmesi yararlı olması açısından önemlidir. Bu süreçte bireylerin aldığı kararların birbirinden farklı olmasında bireysel farklılıkların olma nedeni karar verme stilleridir (Yılmaz, 2011, 8).

2.5.3. Karar Verme Stilleri

Phillips et al., (1985) bireyin, karar verme sürecindeki bakış açısını, davranışlarını ve verdiği tepkileri karar verme stili olarak tanımlamaktadır. Bireylerin, sosyal çevrelerine (aile üyeleri, arkadaşları, yakın çevreleri) karşı borçlu hissettikleri sorumluluk duygusunun karar verme stilini ve kararlarını etkilediği bilinmektedir (Payne, Bettmen ve Johnson, 1993 Akt. Temel, 2015, 20). Ayrıca karar verme stilleri üzerinde bireysel faktörlerin etkisi de yadsınmaz (Deniz ve Avşaroğlu, 2014, 124).

Alan yazınında karar verme stilleri konusunda pek çok alanda çalışmaların olduğu ve her alanın kendi yaklaşımını ortaya koyduğu görülmektedir. Farklı alanların yaklaşımlarının yer yer kesiştiği de kayıtlara geçmiştir. Karar verme stiline yönelik sanayi, eğitim, donanma gibi farklı alanlarda geliştirilen disiplinler arası yaklaşımın bakış açısı incelenmiştir. Disiplinler arası yaklaşımda, araştırmacılar genellikle karar verenin kişilik özellikleri yerine davranış stilleriyle ilgilenirler. Janis ve Mann da (1977) bu araştırmacılar arasındadır. Janis ve Mann yaklaşımı, Janis ve Mann yaklaşımı, bireyin kaygılı olduğunda karar verme stillerini nasıl geliştirdiği üzerine kurulmuştur. Melbourne Karar Verme Anketinin (Mann vd., 1997) üzerinde geliştirme çalışmaları yapılarak beş karar verme stili tanımlanmıştır. Bunlar;

Çatışmasız Sadakat (Unconflicted Adherence): Karar verme sürecindeki birey, yanlış karar alması durumundaki riskleri görmezden gelerek, olumlu bir bakış açısıyla yoluna devam etmeye çalışır.

Çatışmasız Değişim (Unconflicted Change): Birey tarafından karar vermesi durumunda çok fazla hoşnut olacağı gözlemlenmiş ise, kararı eleştirmeden kabul eder.

Savunmacı Önleme (Defensive Avoidance): Karar verecek birey karar almak istemez, seçenekleri beğenmeyerek kararı zamana yayar ve kararı başkalarına bırakarak sorumluluktan kaçınır.

Dikkatsiz Panik (Hypervigilance): Karar verecek birey, zaman azlığı nedeniyle panik havasında kararın sonucu iyi de olsa kötü de bir karara varır. Aşırı kaygı, dikkatini azalttığı için yanlış karar alır.

Dikkatli (Vigilance): Dikkatli karar verme stilindeki birey, amaçlarına uygun seçenekleri titizlikle irdeler. Kaygı düzeyini de rahatlıkla yönetebilmektedir (Nas, 2010, 49).

Janis ve Mann' ın (1977) karar verme yaklaşımı göz önünde bulundurularak araştırmacılar tarafından geliştirilen Melbourne Karar Verme Ölçeğinin faktör geçerliği yapılmış ve karar vermeyi dört alt boyutta ele alan ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçekte; dikkatli, erteleyici, kaçınan ve panik alt boyutları bulunmaktadır. Bu boyutların dışında ölçekte özsaygı da ölçülmektedir. Pek çok araştırmacı karar verme sürecinde dikkatli karar verme stiliyle özsaygı arasında olumlu ilişki olduğu görüşündedir (Mann, Burnett, Radford ve Ford, 1997 Akt Çimen, 2010, 24). Orijinali Mann vd., (1998) alan yazınına kazandırılan Melbourne Karar Verme Ölçeğinin, Türkçe' ye uyarlayarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını Deniz, (2004) yapmıştır. Deniz' e (2004) göre bireyler karar verirken dikkatli, kaçınan, erteleyici

ve panik alt boyutlarını kullanır. Dikkatli karar verme stilinde olan bireyler, karar verme sürecinde gerekli bilgiye ulaşırken ve ulaştıkları bilgiyi ele alırken titizlikle çalışır ve bu süreci bu şekilde tamamlar. Kaçınan karar verme stilindekiler ise, karar verme işini sorumluluktan kurtulmak için başkasına bırakma eğilimindedirler. Erteleyici karar verme stilindekiler de karar almaları gerektiğinde bu durumu çok uzun bir zamana yayarlar. Panik karar verme stilindekiler erteleyici karar verme stilindekilerin tam tersine kararlarını çok kısa bir sürede vermeleri gerektiğini düşünerek çabucak karar almaya çalışırlar (Deniz, 2004). Alan yazınında, en ideal karar verme alt boyutunun mantıklı karar verme alt boyutu olduğu kanaati hakimdir (Bacanlı, 2000 Akt Temel, 2015, 21).

2.5.4. Karar vermeye İlgili Kuramlar

Karar verme konusuyla ilgili çalışmalar nerdeyse üç yüz yıldan fazla farklı alanların desteğiyle kendini sürekli yenilemektedir. Ekonomiden işletmeye; tıptan askeriye kadar pek çok alanda bu katkılar uygulanmaktadır (Oliveira, 2007, 12). 1950’ den sonra karar verme konusu psikolojinin kadrajına girmiş ve bu tarihten sonra karar vermenin nasıl oluştuğu ve nasıl olması gerektiği üzerinde duran karar verme kuramları oluşmuştur. Bu kuramların birbirlerinin noksan yönlerini giderme çabası kuramları birbirleriyle ilişkili hale getirmiştir (Deveci, 2011, 10). Karar verme teorileri temelde normatif, betimsel ya da bilişsel ve toplumsal olarak ele alınır ve “tatmin” kavramı “optimizasyon” kavramına karşılık olarak verilir (March ve Simon, 1958 Akt Sundu ve Yaşar, 2019, 102). Karar verme araştırmacıları alan yazınında karar verme çalışmalarını dört kategoride ele alır. Bunlar, kuralsal (prescriptive), normatif (normative), betimsel (descriptive) ve son olarak doğal (naturalistic) karar verme çalışmalarıdır (Bell, Raiffa ve Tversky, 1988, 11; Bell, Howard ve Amos, 1988, Rasmussen, 1997, 68 Akt Sundu ve Yaşar, 2019). Kuralsal (prescriptive) yaklaşım, Edward (2009) tarafından psikoloji alanının karar verme araştırmalarıyla oluşmuş bir modeldir. Kuralsal yaklaşıma göre birey, öncelikle gerekli bilgiyi toplar sonrasında elde ettiği bilginin analizini yaparak pek çok seçenek arasından seçimini yapar. Bu modelde her aşamada ortaya çıkacak sonucun fayda ve zarar analizi yapıldığından kararın doğru olduğu kabul edilir (Sundu ve Yaşar, 2019, 103). Normatif yaklaşımda “nasıl karar vermeliyiz” sorusuna; betimsel yaklaşımda ise “nasıl karar veririz” sorusuna cevap aranır. Normatif yaklaşımda bireylerin rasyonel olarak nasıl karar vermeleri gerektiğine dair kurallar ortaya konulurken; betimsel yaklaşımda deneyime dayalı deneysel psikoloji disiplini uygulanır (Peterson, 2009 Akt Einstein, 2015, 69). Normatif yaklaşım, bireyin elinde bulunan bütün seçenekleri analiz

ederek en doğru seçeneği seçecek “sınırsız” donanıma sahip olduğunu varsayar. Betimsel yaklaşımda ise “sınırlılık” söz konusudur. Birey, elinde bulunan seçenekler arasından kendisine en yakın seçeneği seçme eğilimi hata yapmasına yol açacak “sınırlı” bilişsel seviye sağlar. Normatif yaklaşım, günlük hayatta bireylerin seçimini ve onları etkileyen faktörleri araştırır. Betimsel yaklaşımın aksine bireylerin karmaşık hesaplamalar yapmadan da doğru karara ulaşabileceklerini anlatmaya çalışır (de Acedo Lizárraga de Acedo Baquedano & Cardelle-Elawar, 2007, 382). Normatif yaklaşımda, akılcı davranan bireyler istatistiği ele alarak kararı tahmin etmeyi; betimsel yaklaşımda ise, psikolojik olarak bireyin bir kararı veriş süreci, neden o kararı aldığı, aldığı kararın nelerden etkilendiği ve çevrenin etkisi mercek altına alınır (Öncül, 2013, 18). Yapılan bu çalışmaların çoğunun laboratuvar şartlarında ve deneyimsiz deneklerin üzerinde yapıldığı göze çarpmaktadır. Fakat bu süreci panik halinde ve kısıtlı imkanlarla gerçek hayat koşullarında karar veren polis, itfaiye gibi mesleklerde çalışanların üzerinde denenmesiyle klasik yaklaşımların başarısızlığı anlaşılmıştır. Bu yaklaşımların gerçek hayat durumlarında yeterli olamaması doğal karar verme yaklaşımının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Doğal karar verme yaklaşımı; çalışmaların laboratuvar ortamlarından çıkılarak doğal koşullarda yapılması, araştırma örnekleminin uzman deneklerden oluşması ve temelini seçenekler değil eylemlerden oluşması üzerine oturtulmuştur (Polic, 2009, 82). Klasik karar verme yaklaşımlarının seçeneklerin belli ve sonuçların bilindiği durumlarda uygulanması Klein’ in (2008, 17) doğal karar verme yöntemiyle ilgili geliştirdiği Tanıma Öncelikli Karar Verme Modelini (TÖKVM) (recognition-primed decision) oluşturmaya itmiştir. (TÖKVM)’ ye göre; kısıtlı zaman, sınırlı bilgi ve belirsizlik durumlarında bireylerin deneyimleriyle temel öğeleri tanımladığı, mevzuyla ilgili beklenti oluşturdukları ve benzer durumlarda benzer davranışları önerdiklerini ifade etmiştir. Bu model bireylerin farklı seçenekleri değerlendirmeden de iyi kararlar verilebileceğini savunur. Doğal karar verme yaklaşımı üç yönüyle klasik yaklaşımlardan (normatif ve betimsel) ayrılır:

1. Karar veren bireyler öncelikle durumun aydınlatılması için emek harcar.
2. Sonrasında seçenekler ve sonuçlar üzerinde bilişsel simülasyon ile analiz yapılır.
3. En son olarak da seçenek elde edilen bilgiler ışığında değerlendirilerek en iyi seçenek olması beklenmeden uygulamaya konur (Polic, 2009, 83).

Karar vermeyele ilgili kuramlar arasında Krumboltz’ un Sosyal Öğrenme Kuramı, Fayda Kuramı, Çatışma Kuramı, Bilişsel Güdü Kuramı, Tahmin ve Pişmanlık Kuramı, Bayezyan Karar Kuramı ve Oyun Kuramı bulunmaktadır.

2.5.4.1. Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı

Krumboltz ve arkadaşları, (1980) sosyal öğrenme perspektifiyle, meslek tercih etme süreçlerini açıkladıkları bir kuram geliştirmişlerdir. Bu modelde karar vermenin birbiriyle ilişkili dört faktörden etkilendiği ileri sürülür. Bu faktörler; doğuşla gelen potansiyel ve şahsi faktörler, fiziki koşullar, öğrenme deneyimleri ve uygulama yetenekleridir.

1. Doğuşla gelen potansiyel ve şahsi faktörler: Bireylerin doğuştan getirdiği özellikleri avantaj veya dezavantajlarıdır. Yani bireyin doğuştan gelen bedensel rahatsızlıkları ya da diğer bireylerden daha avantajları olmasını sağlayacak özel yeteneklerdir.
2. Fiziki koşullar: Bireylerin dışında kalıp bireyleri etkileyen ve bireylerden etkilenebilen ailenin sosyo-ekonomik koşulları veya teknolojik gelişmeler olarak örneklendirilebilir.
3. Öğrenme deneyimleri: Öğrenme yaşantıları araçsal öğrenme ve çağrışımsal öğrenme diye ikiye ayrılmaktadır. Araçsal öğrenme yaşantılarında bireyler sosyal ve çevresel ortamlarını zenginleştirmek, kendilerini geliştirmek için kitap okumak gibi istekli davranışlarda bulunurlar. Çağrışımsal yaşantılarda ise birey çevreye dahil olmadan uzaktan gözler ve kendini geliştirmeye çalışır.
4. Uygulama yetenekleri: Birey, bilişsel, duygusal, algısal yetenek ve becerilerine göre daha temkinli olur böylelikle de öğrenme yaşantılarında başarılı olur (Çolakkadıoğlu, 2003, 23).

Mitchel ve Krumboltz' a (1984) göre birey bu dört faktörün etkileşimiyle üç farklı hal yaşamaktadır. Birinci halde birey, gerçek ve olmasını istediği hali değerlendirerek bu durumu açıktan veya gizliden ifade eder ki buna gözleme genellemesi denir. İkinci halde ise, bireyin becerilerine göre gelecekteki olayları yorumlaması söz konusudur. Sonuncusunda da bireyin ortaya çıkan sorunlara karşı verdiği tepkidir (Yılmaz, 2011, 16-17).

2.5.4.2. Fayda Kuramı

Fayda kuramında, bireyin olması istenilen şartlarda belirlenen seçeneklerden kendisine uygun olanı tercih etmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılır. Elde edilen bilginin birey

tarafından anlamlandırıldığı, seçeneklerin artı ve eksilerinin hesaplanarak en fazla fayda sağlayacak seçeneğin tercih edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Fayda kuramı, karar verme mevzusunda önemli bir yere sahiptir (Yılmaz, 2011, 18). Fayda kuramı, karar verme sürecinde bireylerin seçeneklerin olası kar-zararlarını hesaplayarak en fazla kar sağlayacak ve en az zarar verecek seçenekte karar kılmasını tavsiye etmektedir (Baron & Brown, 2012, 5). Fayda kuramı “beklenen fayda”, “çoklu yüklemeli fayda” ve “etik öğeler içeren faydacılık” diye üç kısımdan oluşmaktadır. Beklenen faydada, birey seçilen seçeneğin olası sonucunda elde edeceği faydayı düşünerek seçeneği belirler. Çoklu yüklemeli faydada birey için önemli olan değerler göz önünde bulundurularak seçenek belirlenirken, Etik öğeler içeren faydacılıkta ise, olası bütün seçeneklerin seçilmesi durumunda oluşabilecek kar ve zararlar göz önünde bulundurularak herkese en çok fayda sağlayacak seçenek belirlenir (Ersever, 1996, 13). Atsan’ a (2017, 24) göre de fayda kuramında önemli olan bireylerin amaçlarına ulaşmalarını ve en çok fayda sağlayacak seçenekte karar kılmalarını sağlamaktır. Fayda kuramında, bireyin bir seçeneği seçmesinin altında yatan psikolojik süreçler görmezden gelinerek bireylerin hangi seçeneği seçeceğine odaklanılmıştır (Larrick, 1993, 440). Bu yönüyle de eleştirilmektedir.

2.5.4.3. Çatışma Kuramı

Janis ve Mann, (1977) karar verme sürecindeki bireylerin kendileriyle çatıştıklarını ve bunun nedeninin de bireyin karar verme sürecindeki durumunu bir taraftan kabullenmesi diğer taraftan da bu duruma itiraz etmesi olarak açıklamışlardır. Böylelikle birey stres ve belirsizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Janis ve Mann, çatışma kuramında beş stilin üzerinde durmuşlardır:

1. Çatışmayan bağımlılık,
2. Çatışmayan değişim,
3. Savunan kaçınma,
4. Fazla uyarılmışlık,
5. Dikkatli seçicilik (Pekdoğan, 2015, 19).

Çatışmasız bağlılıkta; bireyin kaygı seviyesi en düşük seviyededir. Bireyi rahatsız edecek bir ortam yoksa birey alınan kararda mutabık kalır. Birey, oluşan değişimden rahatsız olmuyorsa, bütün seçenekleri göz önünde bulundurmadan kendisine uygun görünen seçeneği kabul eder. Bu da çatışmasız değişim stilindeki bireylerin karar biçimidir. Savunucu kaçınmada, bu stildekiler hele ki kendilerini ilgilendiren bir karar alacakları vakit,

zaman kısıtlılığının etkisiyle kaygı yaşamakta ve karar almayı geciktirmekte hatta başkalarına bırakmaktadır. Aşırı uyarılmışlık stilinde, birey zamanın çok az olması nedeniyle yeteri kadar düşünmeden kaygıdan kurtulmak için çarçabuk karar alma eğilimine girer. İhtiyatlı seçicilikte de birey oldukça rahattır ve düşünmek ve karar almak için sık dokur sonuca öyle varırlar (Demirbaş-Nemli, 2018, 30-31).

2.5.4.4. Bilişsel GÜdü Kuramı

Bilişsel görüşler güdüsel davranışları, bireyin istekli olarak seçtiği hedeflere ulaşabilmesini sağlayacak yollar seçmesi olarak tanımlamaktadır. Birey, amaçlarını beklentileri doğrultusunda belirler. Bu amaçları elde ederken karşısına çıkacak riskler de önceden bellidir. Birey bu amaçlara ulaşmak için hangi yolları kullanacağını bilincindedir. Bireyin bilincini oluşturan bilişleri bu süreçte çok etkilidir. Birey bilişsel öğeleri göz önünde bulundurarak uygulanabilir seçenekler arasından tercihlerde bulunur (Atkinson, 1999 Akt Taşgıt, 2012, 28). GÜdü davranışlarımızı etkilerken aynı zamanda yönlendirir. Bireylerin okula ilk başladıklarında gösterdikleri öğrenme isteği, okula gitme arzusu zamanla tersine dönmekte ve kaybolmaktadır (Ellez, 2004, 14). Bu nedenle güdünün önemi yadsınamaz.

2.5.4.5. Tahmin ve Pişmanlık Kuramı

Pişmanlık kuramında, birey için en doğru karar her seçeneğin kendisi için en fazla sevinç ve en az pişmanlık hissi verecek şekilde değerlendirilmesiyle elde edilir (Acıbozlar, 2006, 26). Larrick' e göre (1993, 442) birey aldığı kararın sonucunda ya sevinç ya da pişmanlık hissi yaşayacaktır. Pişmanlık yaşamamak için seçeneklerin sonuçlarını karşılaştırarak “olabilirdi” dediği seçeneğe yönelen birey, olmasını istemediği sonuçtan kendisini korumaya çalışmaktadır. Bireyler, aldıkları kararların sonuçlarında pişmanlık ya da sevinç hislerinden birini yaşayacaklarını bildikleri için, bu hisleri hesaba katarak karar vermektedirler. Pişmanlığın etkisi, farklı seçeneklerin sonuçlarının birleşmesinden meydana gelmesi ve bu sonuçların karar verirken tahmin edilebilir farklılıklara sebebiyet verip vermediğine bakılarak hesaplanır. Bu kuramda önemli olan tüm seçeneklerin bireye yaşatacağı olumlu ve olumsuz durumların kişisel değeridir (Ersever, 1996, 15). Plous' a (1993) göre, tahmin kuramı “fayda” kelimesinden “değer” kelimesinin altını çizmekte ve tercih edilen seçimlerin, karar verme sorununun tanımlandırılmış haline göre belirlendiği üzerinde durmaktadır. Bu kuramda, seçeneklerin oluşturacağı sonuçların bireydeki değeri önemli

olduğundan, bireyin verdiği kararın niteliği üzerinde durularak pişmanlık durumu açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu kuramın iki önemli teorisi vardır; biri genelde bireylerin kararlarının sonuçlarından pişmanlık yaşayabileceği diğeri ise, belirsizliğin olduğu karar verme sürecinde bireylerin pişmanlık yaşayabileceğidir. Bu yüzden birey seçenekler arasından kendisine pişmanlık hissi yaşatmayacak seçeneği seçmeye çalışır (Yılmaz, 2011, 22).

2.5.4.6. Bayezyan karar Kuramı ve Oyun Kuramı

Bayezyan'ın karar verme ile oyun kuramı diye isimlendirilen bu yaklaşımları açıklamaya çalışmıştır. Bu kuram, tehlikeli durum ve eksik bilginin olduğu koşullarda karar verme davranışı üzerinde durur. Bu kurama göre bireyler riskli seçeneği yok saymakta ve sonucu kesin olarak kestirilemeyen seçeneği de göz ardı ederek bilinmezlikten kurtulmaya çalışmaktadır. Bayezyan, birden çok bireyin bulunduğu karar verme durumlarda oyun kuramına göre açıklık getirmeye çalışır (Yılmaz, 2011, 22). Oyun teorisi, bireylerin ortaklaşa karar almaları üzerine kurulu bir kuramdır. Bireylerin rekabet içerisindeyken yaşadığı problemler oyun kuramınca açıklanmaya çalışılır (Keskin, 2009, 1). Oyun kuramı, karar verecek olan bireylerin birbirleriyle etkileşim içerisinde ve etkileşimde olan bireylerin rasyonel karar vereceklerinin düşünülmesi üzerine yoğunlaşmıştır (Atsan, 2014, 24). Bu kurama göre oyuncular, kendilerine en çok kazanç sağlayacak kararları almaya çalışmaktadır. Ayrıca, oyun oynayanlar duruma göre ortak karar alabildikleri gibi bireysel de kararlar verebilmektedir (Ersever, 1996, 18). Karar verme sürecinde oyuncular kullanacakları stratejileri belirlemeden önce, rakiplerinin seçebileceği hamleyi kestirmeye çalışmaktadır (Oliveira, 2007, 14).

Özetlemek gerekirse, Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramında, Krumboltz ve arkadaşları meslek seçimine yardımcı olmak için karar verme süreçlerini sosyal öğrenme kuramıyla açıklamışlardır. Fayda kuramında, kişinin kendisi için en yararlı olduğunu düşündüğü seçeneğe yöneldiği savunulmaktadır. Çatışma kuramında bireyin karar sürecinde karar verme stillerinin özsaygı ve kaygı düzeylerini ne derece etkilediği incelenmiştir. Bilişsel güdü kuramında da bireyin bilişsel öğeleri göz önünde bulundurarak ulaşabilir hedefleri seçerek güdülendiği belirtilmiştir. Tahmin ve pişmanlık kuramının iki temel varsayımı vardır: Bunlardan ilki, bireyin karar sonrası pişmanlık yaşayabileceği, ikincisi ise, bireyin belirsiz durumlarda karar vermeleri gerektiğinde pişmanlık duygusunu yaşadığıdır.

Bayezyan karar ve oyun kuramında ise Bazeryan kuramı, belirsizlik ve risk koşullarında karar verme davranışını açıklamaya çalışırken oyun kuramında, iki ve daha çok bireyin bulunduğu karar davranışına açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Karar verme modellerinde Meslek Kararı Verme Modeli, Rest' in Geliştirdiği Etiksel Karar Verme Modeli, Karar Vermede Kendini Düzenleme Modeli (Yılmaz, 2011) bulunmaktadır. Mesleki karar verme modelinde Hilton' a (1962) göre, meslek kararı verirken bireyin kendisi ve etrafındakilere dair inançlarındaki çelişkiyi azaltması çok önemlidir. Bunun içinde bireyin yaşadığı çelişkinin sebepleri ve nasıl düşürüleceğinin bilinmesi gerekir. Rest geliştirdiği modeli, ahlaki problemin varlığının bilincinde olmak, etiksel değişim ve ahlaki sorgulama, ahlaki gaye ve tepki olarak dört basamakta anlatmıştır. Karar vermede kendini düzenleme modelindeki bireyi, kendine uyan amaçlar belirleyerek bu amaçlara ulaşmaya çalışan kişi olarak tanımlamaktadır.

2.5.5. Karar vermeye İlgili Araştırmalar

Karar vermeye ilgili yapılan çalışmalar daha çok karar verme stiliyle ilgili literatürde yer almaktadır (Taşdelen, 2001; Avşaroğlu, 2007; Avşaroğlu ve Üre, 2007; Nas, 2010; Saya, 2015; Uğur, 2017; Baki, 2020; Acar, 2021).

Yurtdışında ve yurtiçinde ile karar verme davranışı ile belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi arasındaki bağlantıyı konu edinen bazı araştırmaların sonuçlarının farklı olduğu görülürken (Tantan Ulu ve Yaka, 2020) bazı araştırmalarda da üniversite öğrencilerinin belirsizlik durumlarında karar vermek zorunda kalarak rasyonel modeller dışında kestirme yolları kullanmış olmaları bakımından benzer niteliktedir (Kökdemir, 2003, 106).

Bireylerin yaşamlarında karşılarına çıkan sorunların belirsizlikten etkilendiği ve muhatap olduğu belirsizliğe karşı tutumlarını belirlenmeden onlara yardım edilemeyeceğinden yola çıkarak ülkemizde literatür taraması neticesinde yapılan çalışmaların “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği” dışında başka bir ölçekle yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Ersanlı ve Uysal, 2015, 48). Ülkemizde belirsizlik ve karar vermeye ilgili ölçek geliştirme çalışmalarının (Bacanlı, 2005; Sarı ve Dağ, 2009; Sundu ve Yaşar, 2020; yanı sıra başka değişkenlerle karar verme ve belirsizliğe tahammülsüzlük ilişkisinin incelendiği çalışmalar mevcuttur (Yılmaz, 2011; Taşgit, 2012; Sarıçam, 2014; Erguvan, 2015; Şandor, 2018; Kasapoğlu, 2020; Bozkurt, Kıran ve Cengiz, 2020).

Alan yazın incelendiğinde, ülkemizde üniversite öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) algıladıkları belirsizlik düzeyi ile karar verme davranışı arasındaki bağlantıyı araştıran bir çalışma tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmayla hayat boyu öğrenme, pandemi, belirsizlik ve karar verme kavramlarına ilişkin alan yazın çalışması yapılarak üniversite öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) yaşadıkları belirsizlik sonucu karar almalarındaki değişiklik incelenmiştir. Araştırma sonuçlarının üniversite öğrencilerinin pandemi gibi belirsizliği ortaya çıkaran durumlarda karar almalarını etkilediği ortaya konularak önlem alınması ve bu konuda öğrencilerin tüm hayatlarını etkileyebilecek doğru veya yanlış karar alma noktasında desteklenmesi adına alan yazınına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın konusuna benzer ve ilişkilendirilebilir olan ve örneklemini üniversite öğrencilerinin oluşturduğu literatürde ulaşılan çalışmalar kronolojik olarak aşağıda verilmiştir.

Philips, Paziienza & Ferrin, (1984) karar alma tarzlarıyla sorun çözme yeteneği arasındaki bağlantıyı araştırmışlardır. Bu çalışmaya göre, akılcı ile başkalarının yönlendirmesiyle karar alan bireyler sorun olduğunda sıkıntının üstüne giderek, yüzleşerek sorunu çözmeye çalışmışlardır. Ayrıca; başkalarının yönlendirmesiyle karar alan bireylerin karar alırken kendilerine güvenmedikleri saptanırken, akılcı ve duygusal karar verenlerin diğer karar alma tarzlarından daha çok kendilerine güvendikleri ama kendilerini de kontrol edemedikleri sonucu elde edilmiştir (Tatlılıoğlu, 2010, 47).

Philips, Paziienza ve Walsh, (1984) öğrencilerinin karar verirken kullandıkları tarzların meslek seçimindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun karar verirken bir başkasından etkilendiği saptanmıştır. Doğru karar verebilen öğrencilerin, aldıkları kararların arkasında durdukları, akılcı davrandıkları ve kendilerine güvendikleri tespit edilmiştir. Doğru karar veremeyen öğrencilerin ise daha edilgen ve kendilerine güvenmedikleri belirtilmiştir (Avşaroğlu, 2007, 57).

Burnett' a (1991) göre, üniversite öğrencilerinin karar verirken öz güvenlerinin düşük olması, bireylerin karar almasında problemken, yüksek özsaygı düzeyi de karar aşamasında daha akılcı davranmasını sağlayabilmektedir. Araştırma sonucunda, benliğin tüm boyutlarında karar vermede dikkatli alt boyutuyla olumlu ilişkiliyken, dikkatsiz ve iç tepkisel alt boyutuyla olumsuz bir ilişki içinde olduğunu saptamıştır. Ayrıca, dikkatli alt

boyutuyla özsaygı arasında olumlu bir ilişki; dikkatsiz ve iç tepkisel alt boyutuyla özsaygı arasında olumsuz bir ilişkinin olduğu bulgusu elde edilmiştir (Avşaroğlu, 2007, 58).

Radford, Mann, Ohta ve Nakane, (1993) öğrencilerin değişik kültürlerde hangi karar verme alt boyutunu kullandıklarını tespit etmeye yönelik yaptıkları araştırma sonucunda; özsaygısı olan üniversite öğrencilerinin çok az karar verirken kaygı yaşadıkları ve kararlarının arkasında durdukları saptanmıştır. Ayrıca, Avusturya da bulunan öğrencilerin Orta Doğuda bulunan öğrencilere kıyasla özsaygılarının fazla olduğu, aldıkları kararların arkasında durdukları ve kendi kararlarını kendilerinin verebildiği, daha az kaygı yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Avustralyalı ve Orta Doğulu kızların erkek öğrencilere kıyasla daha nadir karar verirken kaygılı oldukları belirtilmiştir (Avşaroğlu, 2007, 59).

Mann, Radford, Burnett, Ford, Bond, Leung, Nakamura, Vaughan ve Yang' ın (1998) yaptıkları araştırma sonucunda; batıda yetişen öğrencilerin özsaygılarının doğuda yetişen öğrencilerinkinden daha çok olduğu bulunmuştur. Araştırmada bulunan erkek öğrencilerin özsaygılarının kadın öğrencilerden fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, doğuda yetişen öğrencilerin, verdiği kararların arkasında durmadıkları ve kararlarını daha çok gelişigüzel verdikleri vurgulanmıştır (Avşaroğlu, 2007, 60).

Ersever, (1996) bireyin iç tepkisel davranışlarını azaltarak mantıklı karar verme becerisinin geliştirilmesinin mümkün olup olmadığını araştırmak amacıyla yapılan çalışma sonucunda, karar verme davranışını geliştirmeye yönelik yapılan çalışmaların yarar sağlayacağı tespit edilmiştir.

Tiryaki, (1997) bireyler tarafından kullanılan stratejileri ile cinsiyet, sınıf, ebeveyn eğitim düzeyleri ve kendilerine saygı düzeylerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda, birinci sınıf öğrencilerinin, dördüncü sınıf öğrencilerinden daha fazla kararsızlık yaşadığı saptanmıştır. Cinsiyet değişkeni açısından, kadın öğrencilerin iç tepkisel alt boyutunu erkek öğrencilerden daha çok kullandıkları araştırma bulgularına yansımıştır. Karar verememe ve dikkatli alt boyutlarında da farklılık tespit edilememiştir. Ayrıca, özsaygısı olmayan öğrencilerin, olan öğrencilere kıyasla fazlaca iç tepkisel ve karar verememe alt boyutlarını tercih ettikleri ortaya çıkarken, özsaygısı olan öğrencilerin ise olmayan öğrencilere göre daha fazla mantıklı karar verme alt boyutunu kullandıkları saptanmıştır.

Deniz' in (2004) çalışması iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmasının ilk aşamasında Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II' i Türkçeye çevirmiş, sonrasında ise, üniversite öğrencilerine yönelik bazı değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmanın bulgularında, özsaygı seviyeleri yüksek olan öğrencilerin, özgüvenlerinin düşük kabul ettiklerini belirten sorun çözme testinin alt boyut ve toplam puanlarıyla anlamlı, negatif ilişkili olduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin özsaygıları yükseldiğinde sorunların üstesinden gelebilme güçlerine inandıkları gözden kaçmamıştır.

Deniz' in, (2006) araştırma bulgularına göre, özsaygı düzeyleri ve karar verme alt boyutları ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Karar verirken kendisine güvenen bireyler yaşamlarından doyum sağlamaktadır. Stresi yenebilmek için problem odaklı başa çıkma stilini kullanan öğrencilerin diğer öğrencilere göre karar vermede özsaygı düzeyleri ve dikkatli karar verme alt boyutlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Karar vermede kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutları arasında da negatif yönde anlamlı seviyede bir ilişki olduğu araştırma sonucunda belgelenmiştir.

Avşaroğlu' nun (2007) araştırmasında, sınıfa göre karar verme alt boyutları ve cinsiyetle karar vermede özsaygı düzeyleri arasında farklılaşma bulunmamıştır. Ayrıca, öz saygının da özsaygı düzeyi ve karar verme alt boyutlarında kaygıyla mücadele etme stillerini anlamlı olarak açıkladığı bulgusuna rastlanmıştır.

Tatlılıoğlu, (2010) üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre özsaygı düzeyleri ve dikkatli, erteleyici alt boyutlarında hatırı sayılır farklılık yokken, kaçınan ve panik alt boyutlarında ise cinsiyete göre farklılaşma ortaya çıkmıştır. Kadın öğrencilerin kaçınan ve panik alt boyutu, erkek öğrencilerden yüksektir. Sınıfa göre, üniversite öğrencilerinin özsaygı düzeyleri ve dikkatli alt boyutunda farklılaşmamışken, kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutları farklılaşmaktadır. Alt sınıflar kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarını üst sınıflardan daha çok kullanmaktadır.

Deniz ve Avşaroğlu, (2014) üniversite öğrencilerinin özsaygı düzeyleri ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, duygusal zekâ yetenekleri ile karar vermede özsaygı düzeyleri ve dikkatli alt boyutu arasında pozitif; kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutları arasında negatif anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Duygusal akıl yeteneklerinin ise özsaygı düzeyleri ve diğer karar verme alt boyutlarını yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ulaş, Epçaçan, Epçaçan ve Koçak' ın (2015) yaptıkları çalışma bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin özsaygı düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, dikkatli alt boyutunun diğer alt boyutlarına göre de yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet, sınıf değişkenlerine göre karar verme alt boyutlarının farklılaşmadığı belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin özsaygı düzeyleri ile dikkatli alt boyutu arasında olumlu orta düzeyde, kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarında ise olumsuz orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Temel, Akpınar, Birol, Nas ve Akpınar, (2015) üniversitede okuyan hokey sporcularının karar verme stillerini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, öğrencilerin karar vermede özsaygı düzeyleri ve dikkatli alt boyutu yüksek kaçınan ve erteleyici alt boyutu düşük çıkmıştır. Panik alt boyutunda ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Temel ve Nas, (2021) spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilere yönelik yaptıkları çalışmada, öğrencilerin orta seviyenin üzerinde özsaygı düzeyi ve karar vermede dikkatli ve kaçınan alt boyutlarına sahip oldukları fakat karar vermede erteleyici ve panik alt boyutlarında ise orta seviyenin altında olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinde, cinsiyet ve sınıfa göre anlamlı farklılık gözlenirken, yaşa göre anlamlı bir farklılığın olmadığı araştırma bulgularına yansımıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin nasıl toplanacağı ve araştırmadaki değişkenlere yönelik bilgiler bulunmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Sosyal bilimlerde, genellikle çok fazla örneklem grubunun olduğu durumlarda (cinsiyet, yaş, öğrenim seviyesi gibi) araştırılması istenilen özelliklerin belirlenmesi amacıyla betimsel araştırmalar yapılmaktadır (Can, 2020, 8). Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmada, temelini betimleyici yapının oluşturduğu tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ya da şimdide de bulunan durumu olduğu şekliyle resmetmeye yarayan araştırma yöntemidir. İlişkisel tarama modeli ise, birden fazla değişkenin birbirleriyle olan ilişkisini ve düzeyini bulmak amacıyla tercih edilen araştırma modelleridir (Karasar, 2019, 114). Bu bağlamda araştırmada Türkiye'nin çeşitli fakültelerinde öğrenim görmekte olan lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasındaki ilişki, cinsiyet, yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüm değişkenlerinin durumu tarama araştırmasıyla, amaca uygun ölçme araçlarıyla tespit edilerek ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2021-2022 akademik yılında Türkiye' de çeşitli fakültelerde öğrenim gören lisans ve yüksek lisans öğrencilerini kapsamaktadır. Bu araştırmanın örnekleme ise, Türkiye' nin yedi bölgesini temsil etmesi adına her bölgenin belli başlı üniversitelerinden ikişer adetten toplamda on dört adet üniversitede öğrenim gören lisans ve yüksek lisans öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem, uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme, yakında bulunan, kolay ulaşılabilen çalışmaya gönüllü destek vermek isteyenlerin üzerinde yapıldığı örnekleme olarak tanımlanır (Erkuş, 2013). Gerekli izinler alınmış ve gönüllülük esasına dayalı olarak veri toplama linki öğrenci gruplarıyla paylaşılmıştır. Gürbüz ve Şahin' e (2017) göre, tarama türü araştırmalarda 200-300 kişilik örneklemin geniş tutulması gerekmektedir. Mevcut araştırmada, Türkiye' nin yedi

bölgesinden üniversitede öğrenim gören lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden veri toplamak amaçlanmış ve araştırmanın varsayımlarının sağlanması amacıyla 282 kişilik örnekleme ulaşılmıştır.

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Üniversiteler

Üniversiteler	Frekans	%
Akdeniz Bölgesi	18	6.4
Doğu Anadolu Bölgesi	31	11.0
Ege Bölgesi	30	10.6
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	14	5.0
İç Anadolu Bölgesi	23	8.2
Karadeniz Bölgesi	118	41.8
Marmara Bölgesi	48	17.0
Toplam	282	100.0

Tablo 3.1. incelendiğinde verilerin % 41.8'i Bartın Üniversitesinden geri kalanı da diğer üniversitelerden toplanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri ve karar verme becerilerinin bazı değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla, “Kişisel Bilgi Formu” (Ek 1), Deniz’ in (2004) “Karar Verme Ölçeği” (Ek 2) ve Ersanlı ve Uysal’ ın (2015) “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” (Ek 3) uygulanmıştır. Kişisel bilgi formu uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Uygulanacak formda öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüm ile ilgili sorular bulunmaktadır. Form, beş maddeden oluşmuştur. Veri toplama araçlarına dair detaylar aşağıdaki gibidir.

Karar Verme Ölçeği

Orijinali Mann vd., (1998) tarafından geliştirilmiş olan Melbourne Karar Verme Ölçeğinin, Türkçe' ye uyarlayarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması Deniz, (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliği uzman görüşü alınarak yapılmıştır. Benzer ölçekler geçerliği için, Kuzgun, (1992) tarafından geliştirilmiş olan "Karar Stratejileri Ölçeğiyle" birlikte uygulanan Melbourne Karar Verme Ölçeği arasında korelasyon katsayılarının .15 ile .71 arasında olduğu ve bu iki ölçek arasında 0.01 ve 0.05 arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin test tekrarına yönelik güvenilirliğini bulmak adına ölçek, 56 üniversite öğrencisine üç hafta arayla uygulanmış ve güvenilirlik katsayıları özsaygı karar verme stili için .85, dikkatli karar verme stili için .83, kaçınan karar verme stili için .87, erteleyici karar verme stili için .68' bulunmuştur. Testin iç tutarlılığına yönelik güvenilirlik çalışması, 154 öğrenciden veri toplanarak yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin yüksek düzeyde geçerli ve güvenilir olduğu doğrulanmıştır (Deniz, 2004). Bu ölçek, iki bölümden oluşmaktadır; ölçeğin ilk bölümünde karar vermede özsaygı (kendine güven) düzeyi, ikinci bölümde ise karar verme stilleri ölçülmektedir. Karar verme ölçeğinin birinci bölümünde altı, ikinci bölümünde ise yirmi iki soru bulunmaktadır. Birinci bölümdeki üç madde düz (olumlu ifade), üç madde de ters (olumsuz ifade) yönlü puanlanmaktadır. Birinci, üçüncü ve beşinci düz maddeler ölçeğin üzerindeki gibi; ikinci, dördüncü ve altıncı maddeler ters yönde puanlanan maddelerdir. Ölçek, "doğru", "bazen doğru" ve "doğru değil" şeklinde kategorileşen 3'lü Likert ölçeğidir. "Doğru" cevabı iki puan, "Bazen Doğru" cevabı bir puan, "Doğru Değil" cevabı da sıfır puan anlamına gelmektedir. Karar verme ölçeğinde karar verme stilleri; dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarından oluşmaktadır.

1.Dikkatli Karar Verme Stili: Bireyin, itinayla işine yarayacak bilgiyi araştırması ve kriterleri ince eleyip sık dokuyarak değerlendirdikten sonra sonuca ulaşmasıdır. Dikkatli karar verme stilini; iki, dört, altı, sekiz, on iki ve on altıncı maddeler ölçmektedir.

2.Kaçınan Karar Verme Stili: Bireyin, alınacak kararı başkasına devretmeye çalışmasıdır. Kaçınan karar verme stilini; üç, dokuz, on bir, on dört, on yedi ve on dokuzuncu maddeler ölçmektedir.

3.erteleyici Karar Verme Stili: Bireyin, karar vermeyi kendince nedenlerle ertelemesidir. Erteleyici karar verme stilini; beş, yedi, on, on sekiz ve yirmi birinci maddeler ölçmektedir.

4. Panik Karar Verme Stili: Bireyin, erteleyici karar verme stilinin aksine kararını iyice düşünmeden vermesidir. Panik karar verme stilini; bir, on üç, on beş, yirmi ve yirmi ikinci maddeler ölçmektedir.

Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği

Ersanlı ve Uysal' ın (2015) beraber oluşturdukları “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” hazırlanırken ilk olarak uzmanlarca madde havuzu oluşturulmuştur. Uzman kişilerden alınan geri bildirimler sonucunda elde edilen 40 madde 2014 yılı bahar yarıyılında On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 237 öğrenciye uygulanmıştır. Alınan dönütler neticesinde yapılan Açımlayıcı faktör analizi ile faktör yükleri tespit edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda 15 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğini geçerliliğini test etmek amacıyla, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarı, Dağ; 2009) ile aynı anda On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 304 öğrenciye uygulanarak ölçekler arası korelasyon incelenmiştir. Buna göre Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği ile Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r = .85, p < .01$), iç tutarlık katsayısının Cronbach alfa $= .89$ olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre geliştirilen "Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği" nin, bireylerin belirsizlik düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği”, “en az” dan “en çok” şeklinde tercih düzeyine göre kategorileşen 5’ li Likert ölçeği ile derecelendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en az değer 15, en çok değer ise 75’ tir.

Ölçeklerin Seçilme Nedenleri

Karar verme alanında ilgili literatür incelendiğinde araştırmacılar tarafından en yaygın kullanılan ölçek Deniz’ in (2004) geliştirmiş olduğu “Karar Verme Ölçeği”dir. Bireylerin yaşamlarında karşılarına çıkan sorunların belirsizlikten etkilendiği ve muhatap olduğu belirsizliğe karşı tutumlarını belirlenmeden onlara yardım edilemeyeceğinden yola çıkarak ülkemizde literatür taraması neticesinde yapılan çalışmaların “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği” dışında başka bir ölçekle yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Ersanlı ve Uysal, 2015, 48). Pandemide yaşanan belirsizliğin bireylerin karar verme davranışına etkisinin araştırılması için öncelikle bireylerin belirsizlik düzeylerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu

nedenle bireylerin belirsizlik düzeylerini belirlemeye yarayan “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” tercih edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin çözüm ve yorumlanabilmesinde kullanılacak teste karar verilmeden önce normallik varsayımının sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilir. Normal dağılımlarda parametrik, normal dağılım gözlenmeyen durumlarda da parametrik olmayan testler kullanılır (Güngör, Demiralay ve Arpağuş, 2018, 255). Üniversite öğrencilerinin karar verme düzeylerini ve belirsizliğe karşı tutum düzeylerini değişkenlere göre analizini yapmadan araştırma verilerinin normal dağılıma uygun olup olmadığını bulmak için Levene’s Homejenlik Testi ve Shapiro-Wilk Normallik Testi kullanılarak test edilmiştir. Öğrencilerin belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışlarının; yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüm açısından anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. En basit şekilde tanımlamak gerekirse, ‘varyans analizi’ olarak bilinen “Anova” birden fazla grubun ortalamalarının birbirine eşit olup olmadığını anlamak için kullanılır. Anova testinin uygulanabilmesi için, karşılaştırılacak grupların birbirinden farklı, her grubun normal dağılım gösteren bir kitleden seçilmiş olması ve son olarak da her grubun eşit-homojen varyansa sahip olması gerekmektedir. Homojenlik testi de “Levene’s” testi ile yapılmaktadır (Güngör ve diğerleri, 2018, 261). Bu nedenle “Karar Verme Ölçeği” ve “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” ile elde edilen verilerin varyanslarının homojenliği ve verilerin normal dağılım gösterip göstermediği test edilecektir. Veriler Tablo 3.2., 3.3., 3.4. ve 3.5’te verilmiştir.

Tablo 3.2: “Karar Verme Ölçeği” Verilerine Ait Levene’s Varyansların Homojenliği Testi

	F	df	df2	p
Özsaygı PÖ	7.428	1	280	0.007
Özsaygı PS	9.781	1	280	0.002
Dikkatli PÖ	1.849	1	280	0.175
Dikkatli PS	1.440	1	280	0.231
Kaçıngan PÖ	0.368	1	280	0.545
Kaçıngan PS	9.89e-5	1	280	0.992
Erteleyici PÖ	2.044	1	280	0.154
Erteleyici PS	6.039	1	280	0.015
Panik PÖ	4.540	1	280	0.034
Panik PS	2.887	1	280	0.090

Tablo 3.2.' de Levene's testi ile dağılımların varyansların homojenliği bulunmaya çalışılmıştır. Analize göre, pandemi öncesi Özsaygı (Levene's F=7.428) ve pandemi sonrası Özsaygı (Levene's F=9.781) düzeylerinde karar verme ölçeğinin dağılımlarının varyanslarının homojen olmadığı görülmüştür ($P<0.05$). Pandemi öncesi Dikkatli (Levene's F=1.849) ve pandemi sonrası Dikkatli (Levene's F=1.440) düzeylerinde karar verme ölçeğinin dağılımlarının varyanslarının homojen olduğu görülmüştür ($P>0.05$). Pandemi öncesi Kaçingan (Levene's F=0.368) ve pandemi sonrası Kaçingan (Levene's F=9.89e-5) düzeylerinde karar verme ölçeğinin dağılımlarının varyanslarının homojen olduğu görülmüştür ($P>0.05$). Pandemi öncesi Erteleyici (Levene's F=2.044) ve pandemi sonrası Erteleyici (Levene's F=6.039) düzeylerinde karar verme ölçeğinin dağılımlarının varyanslarının pandemi öncesi homojen, pandemi sonrası ise homojen olmadığı görülmüştür ($P>0.05$ ve $P<0.05$). Pandemi öncesi Panik (Levene's F=4.540) ve pandemi sonrası Panik (Levene's F=2.887) düzeylerinde karar verme ölçeğinin dağılımlarının varyanslarının pandemi öncesi homojen olmadığı, pandemi sonrası ise homojen olduğu görülmüştür ($P<0.05$ ve $P>0.05$). Levene's homojenlik testi sonucunda, bazı alt boyutlarda homojenlik sağlanırken bazılarında sağlanamamıştır. Bu nedenle normal dağılımın sağlanıp sağlanmadığını test etmek için Shapiro-Wilk normallik testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 3.3.' te verilmiştir.

Tablo 3.3: “Karar Verme Ölçeği” Verilerine Ait Shapiro-Wilk Normallik Testi

	W	p
Özsaygı PÖ	0.939	< .001
Özsaygı PS	0.929	< .001
Dikkatli PÖ	0.926	< .001
Dikkatli PS	0.914	< .001
Kaçingan PÖ	0.971	< .001
Kaçingan PS	0.966	< .001
Erteleyici PÖ	0.969	< .001
Erteleyici PS	0.967	< .001
Panik PÖ	0.970	< .001
Panik PS	0.970	< .001

Tablo 3.3. incelendiğinde pandemi öncesi ile sonrası verilerinde “Karar Verme Ölçeğinin” tüm alt boyutları için ($p < 0.001$) normallik sağlanamadığından dolayı parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Sonuçlar Tablo 3.4.’ te verilmiştir.

Tablo 3.4: “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” Verilerine Ait Levene’s Homojenlik Testi

	F	df	df2	p
Ortalama belirsizlik P.Ö.	0.253	1	280	0.615
Ortalama belirsizlik P.S.	0.125	1	280	0.724

Tablo 3.4. incelendiğinde Levene’s testi ile dağılımların varyansların homojenliği test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda pandemi öncesi “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” (Levene’s $F=0.253$), pandemi sonrası “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” sonucunda ($F=0.125$) dağılımların varyanslarının homojen olduğu görülmüştür ($p > 0.05$). Normalliğin sağlanıp sağlanmadığını test etmek için Normallik (Shapiro-Wilk) Testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 3.5.’ te verilmiştir.

Tablo 3.5: “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” Verilerine Ait Shapiro-Wilk Normallik Testi

	W	P
Ortalama belirsizlik P.Ö.	0.990	0.042
Ortalama belirsizlik P.S.	0.986	0.007

Tablo 3.5. incelendiğinde pandemi öncesi “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” sonucu ($p < 0.042$) ve pandemi sonrası “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” sonucunda ($p < 0.07$) Normallik sağlanmadığı için parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Tablo 3.2., 3.3., 3.4. ve 3.5’ te verildiği üzere, dağılımların normal olmadığı tespit edilerek, parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis Testi, Spearman Sıra Farkları Korelasyon Testi kullanılmıştır. Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Testleri sonucunda ortaya çıkan ($p < 0.05$ çıkan sonuçlar için) anlamlı farkın derecesini belirlemek için, Cohen-d hesaplaması yapılmıştır. Cohen-d, karşılaştıran ortalamaların birbirinden kaç

standart sapma uzakta olduğu bilgisini verir. İşaretine bakılmaksızın, .02 (küçük), .05 (orta) ve .08 (geniş) sonuçlarına göre etki büyüklüğü yorumlanır (Cohen, 1992). “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” güvenilirliğine dair kanıtlar Cronbach alfa katsayısı hesaplanarak elde edilmiştir. Birden çok güvenilirlik test çeşidi vardır fakat duyuşsal özelliklerin ölçüldüğü ölçme araçlarında iç tutarlılık anlamında güvenilirlik kanıtı olan “Cronbach’s Alfa” katsayısı tercih edilmektedir (Güngör ve diğerleri, 2018, 253). Karar Verme Ölçeğinin ise, ölçeğin alt boyutları olması nedeniyle güvenilirlik analizi McDonald’s Omega ile elde edilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler Jamovi 2.3.18 uygulamasıyla (Jamovi Project, 2022) analiz edilmiştir (Karakaya- Özyer, 2021). Tablo 3.6. ve 3.7.’ de “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” ve Karar Verme Ölçeğinin” güvenilirlik analizleri gösterilmiştir.

Tablo 3.6: “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” Verilerinin Güvenirlik Analizi

	Cronbach's Alfa
PÖBKTÖ	0.948
PSBKTÖ	0.953

Tablo 3.6. incelendiğinde pandemi öncesi “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” sonucunun iç tutarlılık katsayısı (Cronbah’s Alfa) 0.948’ dir. Pandemi sonrası “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” sonucu güvenilirlik analizi (Cronbah’s Alfa) 0.953’tür. Bu değer verinin yüksek bir güvenilirlik değerine sahip olduğunu göstermektedir.

“Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin” sonucunun pandemi öncesi güvenilirlik katsayısı 0.948’dir. Pandemi sonrası ölçeğin sonucunun güvenilirlik katsayısı ise 0.953’tür. Bu değerler, iç tutarlılık değeri kabul edilen 0.70’ten yüksektir. Bu bağlamda ölçek sonucundan elde edilen puanların iç tutarlılık anlamında güvenilirliği yüksektir.

Tablo 3.7: “Karar Verme Ölçeği” Verilerinin Güvenirlik Analizi

Madde Sayısı	McDonald's Omega
Özsaygı P.Ö. 6	0.738

Özsaygı P.S.	6	0.744
Dikkatli P.Ö.	6	0.595
Dikkatli P.S.	6	0.620
Kaçıngan P.Ö.	6	0.614
Kaçıngan P.S.	6	0.611
Erteleyici P.Ö.	5	0.627
Erteleyici P.S.	5	0.635
Panik P.Ö.	5	0.530
Panik P.S.	5	0.548

Tablo 3.7. incelendiğinde “Karar Verme Ölçeğinin” alt boyutları için McDonald’s Omega güvenilirlik sonuçları bunlardır: Pandemi öncesi özsaygı düzeyinin güvenilirlik katsayısı 0.738’dir. Pandemi sonrası özsaygı düzeyinin güvenilirlik katsayısı ise 0.744’ dür. Pandemi öncesi dikkatli alt boyutunun güvenilirlik katsayısı 0.595’tir. Pandemi sonrası dikkatli alt boyutunun güvenilirlik katsayısı ise 0.620’ dir. Pandemi öncesi kaçıngan alt boyutunun güvenilirlik katsayısı 0.614’tür. Pandemi sonrası dikkatli alt boyutunun güvenilirlik katsayısı ise 0.611’ dir. Pandemi öncesi erteleyici alt boyutunun güvenilirlik katsayısı 0.627’tir. Pandemi sonrası erteleyici alt boyutunun güvenilirlik katsayısı ise 0.635’ tir. Pandemi öncesi panik alt boyutunun güvenilirlik katsayısı 0.530’tir. Pandemi sonrası panik alt boyutunun güvenilirlik katsayısı ise 0.548’ dir. Literatüre göre bu sonuçların içerisinde 0.60’ın altında olan sadece panik alt ölçeği vardır. Bununda muhtemel sebepleri sorulara cevap verenlerin tutarsız cevap verme davranışı sergilemeleri olabilir.

Tablo 3.8: Toplam Puan “Karar Verme Ölçeği” Verilerinin Güvenirlik Analizi

McDonald's Omega	
PÖKVÖ ve PSKVÖ	0.873

Pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinin toplam puanı “Karar Verme Ölçeğinin” güvenilirlik McDonald’s Omega değeri yüksek ve kabul edilebilir düzeydedir. Bu bağlamda ölçekten elde edilen puanların iç tutarlılık anlamında güvenilirliği yüksektir.

Elde edilen verileri analiz ederken aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir.

- Kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerin (Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği, Karar Verme Ölçeği) güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa ve McDonalds Omega Katsayıları,
- Analizlerin çözüm ve yorumlamasında kullanılacak testleri belirlemek ve varsayımların test edilmesi Levene’s Homojenlik Testi ve Normallik testi Shapiro-Wilk,
- Üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde karar verme davranışları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Wilcoxon Testi,
- Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişkiyi belirlemek için Sperman Sıra Farkları Korelasyonu,
- Cinsiyete göre karar verme davranışında değişiklik olup olmadığını test etmek için Mann-Whitney U Testi,
- Yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüme göre karar verme davranışında değişiklik olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H Testi,
- Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeylerini belirlemek için Betimsel İstatistiksel,
- Cinsiyete göre belirsizlik belirsizlik düzeylerinde değişiklik olup olmadığını test etmek için Mann-Whitney U Testi,
- Yaşa, sınıf ve öğrenim görülen bölüme göre belirsizlik düzeylerinde değişiklik olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H Testi, kullanılmış ve bulgular yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen verilerin Jamovi programıyla (Jamovi Project, 2022) analiz edilmesiyle elde edilen bulgular araştırma problemi sıralamasına göre sunulmuştur. Araştırmaya katılan örneklemin demografik özellikleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1: Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Frekans Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%
Kadın	184	65.2
Erkek	98	34.8
Toplam	282	100.0

Tablo 4.1. İncelendiğinde; üniversite öğrencilerinin %65,2'sini kadın öğrenciler, %34,8'i de erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 4.2: Üniversite Öğrencilerinin Yaş Göre Frekans Dağılımı

Yaş	Frekans	%
18-24 yaş	196	69.5
25-44 yaş	82	29.1
45-64 yaş	4	1.4
Toplam	282	100.0

Araştırmada 18-25 yaş kategorisi beliren yetişkinleri, 25-44 yaş kategorisi genç yetişkinlikleri ve 45-64 yaş kategorisi orta yetişkinlikleri temsil etmektedir. Tablo 4.2. incelendiğinde araştırmaya katılanların, %69,5'i beliren yetişkinlik, %29,1'i genç yetişkinlik, %1,4'ü de orta yetişkinlik döneminde dir.

Tablo 4.3: Üniversite Öğrencilerinin Sınıfa Göre Frekans Dağılımı

Sınıf	Frekans	%
1. Sınıf	78	27.7
2. Sınıf	30	10.6
3. Sınıf	68	24.1
4. Sınıf	62	22.0
Lisansüstü	44	15.6
Toplam	282	100.0

Tablo 4.3. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin %27,7'si birinci sınıfta, %10,6'sı ikinci sınıfta, %24,1'i üçüncü sınıfta, %22,0'ı dördüncü sınıfta ve %15,6'sı da Lisansüstünde öğrenim görmektedir.

Tablo 4.4: Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Frekans Dağılımı

Bölüm	Frekans	%
Fen Bilimleri	50	17.7
Sosyal ve Beşerî Bilimler	168	59.6
Sağlık Bilimleri	64	22.7
Toplam	282	100.0

Tablo 4.4. incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin %17,7'si Fen Bilimlerinde, %59,6'sı Sosyal ve Beşerî Bilimlerinde, %22,7'si de Sağlık Bilimlerinde öğrenim görmektedir.

4.1. Üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde karar verme davranışları arasında anlamlı fark var mıdır?

Tablo 4.5. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi İle Sonrasının İlişkisinde Karar Verme Davranışları Arasındaki Farklılığı Bulmak İçin Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Mertebeler Testi

	N	$\bar{x}$	Sıra Toplamı	z	p																																	
Özsaygı PÖ	282	8.82	3899	0.262	0.923																																	
Özsaygı PS	282	8.79				Dikkatli PÖ	282	9.61	2542	-1.262	0.211	Dikkatli PS	282	9.71	Kaçıngan PÖ	282	5.44	3641	1.906	0.074	Kaçıngan PS	282	5.24	Erteleyici PÖ	282	4.63	2313	-0.903	0.218	Erteleyici PS	282	4.71	Panik PÖ	282	4.96	3971	0.938	0.455
Dikkatli PÖ	282	9.61	2542	-1.262	0.211																																	
Dikkatli PS	282	9.71				Kaçıngan PÖ	282	5.44	3641	1.906	0.074	Kaçıngan PS	282	5.24	Erteleyici PÖ	282	4.63	2313	-0.903	0.218	Erteleyici PS	282	4.71	Panik PÖ	282	4.96	3971	0.938	0.455	Panik PS	282	4.89						
Kaçıngan PÖ	282	5.44	3641	1.906	0.074																																	
Kaçıngan PS	282	5.24				Erteleyici PÖ	282	4.63	2313	-0.903	0.218	Erteleyici PS	282	4.71	Panik PÖ	282	4.96	3971	0.938	0.455	Panik PS	282	4.89															
Erteleyici PÖ	282	4.63	2313	-0.903	0.218																																	
Erteleyici PS	282	4.71				Panik PÖ	282	4.96	3971	0.938	0.455	Panik PS	282	4.89																								
Panik PÖ	282	4.96	3971	0.938	0.455																																	
Panik PS	282	4.89																																				

Tablo 4.5.den de anlaşılacağı üzere, üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde karar verme davranışları arasında farklılığın olup olmadığını bulmak için parametrik olmayan Wilcoxon İşaretlenmiş Mertebeler Testi sonucunda, özsaygı düzeyinde $p=0.923>0.05$ olduğu için anlamlı farklılık yoktur. Yani, pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde özsaygı karar verme davranışında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Benzer olarak pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde dikkatli karar verme davranışında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.211>0.05$).

Benzer şekilde pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde kaçıngan karar verme davranışında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.074>0.05$).

Pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde erteleyici karar verme davranışında da anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.218>0.05$).

Son olarak pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisinde panik karar verme davranışında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0.455>0.05$).

4.2. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişki var mıdır?

Tablo 4.6. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Belirsizlik Düzeyleri İle Karar Verme Davranışları Arasında İlişkiyi Test Etmek İçin Spearman Sıra Farkları Korelasyon Testi

		Ortalama Karar Verme P.Ö.	Ortalama belirsizlik P.Ö.
Ortalama Karar Verme P.Ö.	Spearman's rho	—	
	p-value	—	
Ortalama belirsizlik P.Ö.	Spearman's rho	0.428	—
	p-value	< .001	—

Tablo 4.6. da korelasyon analizi sonucu verilmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında yapılan Spearman sıra farkları korelasyon sonucunda ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu bulunmuş ($r=0.428$ ve $p<0.001$). Korelasyon katsayısı orta düzeyde bir ilişkiyi göstermektedir.

Tablo 4.7. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Belirsizlik Düzeyleri İle Karar Verme Davranışları Arasında İlişkiyi Test Etmek İçin Spearman Sıra Farkları Korelasyon Testi

		Ortalama Karar Verme P.S.	Ortalama belirsizlik P.S.
Ortalama Karar Verme P.S.	Spearman's rho	—	
	p-value	—	
Ortalama belirsizlik P.S.	Spearman's rho	0.498	—
	p-value	< .001	—

Tablo 4.7. de korelasyon sonucu verilmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında yapılan Spearman sıra farkları korelasyon sonucunda ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu bulunmuş ($r=0.498$ ve $p<0.001$). Korelasyon katsayısı orta düzeyde bir ilişkiyi göstermektedir.

4.3. Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışları demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4.3.1. Karar verme davranışı cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik bağımsız gruplar Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.8. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Karar Verme Davranışları Cinsiyete Göre Farklılığını Test Etmek İçin Mann Whitney U Testi

	Group	N	$\bar{x}$	Ss.	Sd.	U	Statistic	p
Özsaygı PÖ	Kadın	184	8.59	2.61	280	7803	2.142	0.060
	Erkek	98	9.26	2.19				
Dikkatli PÖ	Kadın	184	9.45	2.15	280	7987	1.714	0.110
	Erkek	98	9.90	1.95				
Kaçınan PÖ	Kadın	184	5.51	2.34	280	8524	-0.670	0.447
	Erkek	98	5.31	2.45				
Erteleyici PÖ	Kadın	184	4.83	2.28	280	7741	-2.094	0.049
	Erkek	98	4.26	2.04				
Panik PÖ	Kadın	184	5.22	2.12	280	7171	-2.940	0.004
	Erkek	98	4.48	1.78				

Tablo 4.8. incelendiğinde pandemi öncesi cinsiyete göre özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [U değeri =7803 P=0.060>0.05).

Pandemi öncesi cinsiyete göre dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [U değeri =7987 P=0.110>0.05).

Pandemi öncesi cinsiyete göre kaçınan alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [U değeri =8524 P=0.447>0.05).

Pandemi öncesi cinsiyete göre erteleyici alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [U değeri =7741 P=0.049<0.05). Kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =4.83) iken, erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =4.26)' dır. Cinsiyetle erteleyici alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, cinsiyetin karar vermede erteleyici stil puanları üzerinde (d=0.26) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Pandemi öncesi cinsiyete göre panik alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [U değeri =7171 P=0.004<0.05). Kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =5.22) iken erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =4.48)' dır. Cinsiyetle panik alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, cinsiyetin karar vermede panik stil puanları üzerinde (d=0.36) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4.9. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Karar Verme Davranışları Cinsiyete Göre Farklılığını Test Etmek İçin Mann Whitney U Testi

	Group	N	$\bar{x}$	Ss.	Sd.	U	Statistic	p
Özsaygı PS	Kadın	184	8.48	2.71	280	7381	2.825	0.011
	Erkek	98	9.38	2.21				
Dikkatli PS	Kadın	184	9.55	2.19	280	7974	1.725	0.104
	Erkek	98	10.01	1.96				
Kaçınan PS	Kadın	184	5.32	2.37	280	8477	-0.685	0.404
	Erkek	98	5.11	2.37				

Erteleyici PS	Kadın	184	4.99	2.36	280	7221	-2.925	0.005
	Erkek	98	4.17	1.97				
Panik PS	Kadın	184	5.11	2.10	280	7396	-2.606	0.012
	Erkek	98	4.46	1.82				

Tablo 4.9. incelendiğinde pandemi sonrası cinsiyete göre özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [U değeri =7381 P=0.011<0.05]. Kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =8.48) iken erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =9.38) dir. Cinsiyetle özsaygı alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, cinsiyetin karar vermede özsaygı puanları üzerinde (d=0.35) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Pandemi sonrası cinsiyete göre dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [U değeri =7974 P=0.104>0.05).

Pandemi sonrası cinsiyete göre kaçınan alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [U değeri =8477 P=0.404>0.05).

Pandemi sonrası cinsiyete göre erteleyici alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [U değeri =7221 P=0.005<0.05). Kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =4.99) iken erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =4.17) dir. Cinsiyetle erteleyici alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, cinsiyetin karar vermede erteleyici puanları üzerinde (d=0.36) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Pandemi sonrası cinsiyete göre panik alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [U değeri =7396 P=0.012<0.05). Kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =5.11) iken erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =4.46) dir. Cinsiyetle panik alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, cinsiyetin karar vermede panik puanları üzerinde (d=0.32) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

4.3.2. Karar verme davranışı yaşa göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.10. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Karar Verme Davranışları Yaşa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

	Yaş	N	$\bar{x}$	Ss.	χ^2	p	Anlamlı Fark
Özsaygı PÖ	18-24	196	8.69	2.489	2.69	0.261	YOK
	25-44	82	9.13	2.523			
	45-64	4	8.75	1.500			
Dikkatli PÖ	18-24	196	9.39	2.128	7.07	0.029	1-2
	25-44	82	10.07	1.974			
	45-64	4	10.50	0.577			
Kaçınan PÖ	18-24	196	5.71	2.317	10.02	0.007	1-2
	25-44	82	4.83	2.438			
	45-64	4	4.50	1.732			
Erteleyici PÖ	18-24	196	4.74	2.212	1.98	0.371	YOK
	25-44	82	4.37	2.242			
	45-64	4	4.75	1.708			
Panik PÖ	18-24	196	5.18	2.026	10.37	0.006	1-2
	25-44	82	4.54	1.989			
	45-64	4	3.00	0.816			

Tablo 4.10. incelendiğinde pandemi öncesinde yaşa göre kararda vermede özsaygı alt boyutu arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =2.69 $P=0.261>0.05$).

Pandemi öncesinde yaşa göre dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =7.07 $P=0.029<0.05$]. Tukey Fark Testi sonucunda, 1 kategorisindeki beliren yetişkinlerin, 2 kategorisindeki genç yetişkinlerden dikkatli karar verme düzeyleri düşük çıkmıştır. Yaş ile kararda vermede dikkatli alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, yaşın kararda vermede dikkatli stili puanları üzerinde ($d=0.32$) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Pandemi öncesinde yaşa göre kaçınan alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =10.02 $P=0.007<0.05$]. Tukey Fark Testi sonucunda, 1

kategorisindeki beliren yetişkinlerin, 2 kategorisindeki genç yetişkinlerden kaçınan karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Yaş ile karar vermede kaçınan alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, yaşın karar vermede kaçınan stili puanları üzerinde (d=0.37) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Pandemi öncesinde yaşa göre erteleyici alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =1.98 P=0.371>0.05).

Pandemi öncesinde yaşa göre panik alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =10.37 P=0.006<0.05). Tukey Fark Testi sonucunda, 1 kategorisindeki beliren yetişkinlerin, 2 kategorisindeki genç yetişkinlerden panik karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Yaş ile karar vermede panik alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, yaşın karar vermede panik stili puanları üzerinde (d=0.32) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4.11. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Karar Verme Davranışları Yaşa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

	Yaş	N	$\bar{x}$	Ss.	χ^2	p	Anlamlı Fark
Özsaygı PS	18-24	196	8.72	2.666	0.360	0.835	YOK
	25-44	82	8.96	2.411			
	45-64	4	8.75	1.500			
Dikkatli PS	18-24	196	9.58	2.184	2.186	0.335	YOK
	25-44	82	10.00	1.988			
	45-64	4	10.50	0.577			
Kaçınan PS	18-24	196	5.52	2.402	9.354	0.009	1-2
	25-44	82	4.62	2.203			
	45-64	4	4.50	1.732			
Erteleyici PS	18-24	196	4.88	2.348	3.481	0.175	YOK
	25-44	82	4.29	2.021			
	45-64	4	4.75	1.708			
	18-24	196	5.19	2.098	15.769	<.001	

	25-44	82	4.26	1.698	1-2
Panik PS	45-64	4	3.00	0.816	

Tablo 4.11. incelendiğinde pandemi sonrasında yaşa göre özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =0.360 P=0.835>0.05).

Pandemi sonrasında yaş değişkeniyle dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =2.186 P=0.335>0.05).

Pandemi sonrasında yaşa göre kaçınan alt boyutu arasında anlamlı farkın olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =9.354 P=0.009<0.05). Tukey Fark Testi sonucunda, 1 kategorisindeki beliren yetişkinlerin, 2 kategorisindeki genç yetişkinlerden kaçınan karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Yaş ile karar vermede kaçınan alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, yaşın karar vermede kaçınan stili puanları üzerinde (d=0.38) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Pandemi sonrasında yaşa göre erteleyici alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =3.481 P=0.175>0.05).

Pandemi sonrasında yaşa göre panik alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =15.769 P=0.001<0.05). Tukey Fark Testi sonucunda, 1 kategorisindeki beliren yetişkinlerin, 2 kategorisindeki genç yetişkinlerden panik karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Yaş ile karar vermede panik alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, yaşın karar vermede panik stili puanları üzerinde (d=0.47) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

4.3.3. Karar verme davranışı sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.12. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Karar Verme Davranışları Sınıfa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss.	χ^2	p	Anlamlı
-------	---	-----------	-----	----------	---	---------

							Fark
Özsaygı PÖ	1. Sınıf	78	8.44	2.25			YOK
	2. Sınıf	30	8.40	3.23			
	3. Sınıf	68	8.99	2.31	6.21	0.184	
	4. Sınıf	62	9.05	2.48			
	Lisansüstü	44	9.23	2.58			
Dikkatli PÖ	1. Sınıf	78	9.18	2.14			1-4
	2. Sınıf	30	8.87	2.43			
	3. Sınıf	68	9.84	1.91	10.42	0.034	2-4
	4. Sınıf	62	10.00	1.98			
	Lisansüstü	44	9.95	1.99			
Kaçınan PÖ	1. Sınıf	78	5.67	2.24			YOK
	2. Sınıf	30	5.67	2.07			
	3. Sınıf	68	5.72	2.56	7.39	0.117	
	4. Sınıf	62	5.06	2.50			
	Lisansüstü	44	4.95	2.28			
Erteleyici PÖ	1. Sınıf	78	4.47	2.06			YOK
	2. Sınıf	30	5.03	2.47			
	3. Sınıf	68	4.79	2.27	2.06	0.725	
	4. Sınıf	62	4.58	2.17			
	Lisansüstü	44	4.45	2.32			
Panik PÖ	1. Sınıf	78	5.21	1.92			YOK
	2. Sınıf	30	5.13	2.33			
	3. Sınıf	68	4.88	2.19	5.09	0.278	
	4. Sınıf	62	5.05	2.01			
	Lisansüstü	44	4.41	1.77			

Tablo 4.12. incelendiğinde pandemi öncesinde sınıfa göre özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =6.21 P=0.184>0.05).

Pandemi öncesinde sınıfa göre dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır [X^2 değeri =10.42 P=0.034<0.05). Tukey Fark Testi sonucunda, 4. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerinden dikkatli karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Sınıf ile karar vermede dikkatli alt boyutuna ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, sınıfın karar vermede dikkatli stili puanları üzerinde (d=0.39) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Pandemi öncesinde sınıfa göre kaçınan alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =7.39 P=0.117>0.05).

Pandemi öncesinde sınıfa göre erteleyici alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =2.06 P=0.725>0.05).

Pandemi öncesinde sınıfa göre panik alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =5.09 P=0.278>0.05).

Tablo 4.13. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Karar Verme Davranışları Sınıfa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

	Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss.	χ^2	p	Anlamlı Fark
Özsaygı PS	1. Sınıf	78	8.64	2.51	2.13	0.712	YOK
	2. Sınıf	30	8.57	3.23			
	3. Sınıf	68	8.78	2.61			
	4. Sınıf	62	8.74	2.46			
	Lisansüstü	44	9.30	2.36			
Dikkatli PS	1. Sınıf	78	9.44	2.21	3.86	0.425	YOK
	2. Sınıf	30	9.47	1.98			
	3. Sınıf	68	9.79	2.02			
	4. Sınıf	62	9.87	2.22			
	Lisansüstü	44	10.02	2.09			

Kaçınan PS	1. Sınıf	78	5.59	2.21	9.29	0.054	YOK
	2. Sınıf	30	5.10	2.45			
	3. Sınıf	68	5.62	2.55			
	4. Sınıf	62	4.98	2.47			
	Lisansüstü	44	4.52	1.99			
Erteleyici PS	1. Sınıf	78	4.62	2.27	2.49	0.647	YOK
	2. Sınıf	30	5.17	2.12			
	3. Sınıf	68	4.75	2.27			
	4. Sınıf	62	4.61	2.22			
	Lisansüstü	44	4.61	2.42			
Panik PS	1. Sınıf	78	5.27	2.00	8.79	0.067	YOK
	2. Sınıf	30	4.87	1.96			
	3. Sınıf	68	4.71	2.12			
	4. Sınıf	62	5.05	2.01			
	Lisansüstü	44	4.27	1.93			

Tablo 4.13. incelendiğinde pandemi sonrasında sınıfa göre özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =0.213 P=0.712>0.05).

Pandemi sonrasında sınıfa göre dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =3.86 P=0.425>0.05).

Pandemi sonrasında sınıfa göre kaçınan alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =9.29 P=0.054>0.05).

Pandemi sonrasında sınıfa göre erteleyici alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =2.49 P=0.647>0.05).

Pandemi sonrasında sınıfa göre panik alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =8.79 P=0.067>0.05).

4.3.4. Karar verme davranışı kayıtlı olunan bölüme göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.14. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Karar Verme Davranışları Bölüme Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

	Bölüm	N	$\bar{x}$	Ss.	χ^2	p	Anamlı Fark
Özsaygı PÖ	Fen Bilimleri	50	8.83	2.34	0.629	0.730	YOK
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	8.56	2.70			
	Sağlık Bilimleri	64	8.90	2.49			
Dikkatli PÖ	Fen Bilimleri	50	9.56	2.17	0.782	0.676	YOK
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	9.84	2.03			
	Sağlık Bilimleri	64	9.55	2.09			
Kaçınan PÖ	Fen Bilimleri	50	5.53	2.38	0.897	0.638	YOK
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	5.72	2.34			
	Sağlık Bilimleri	64	5.32	2.39			
Erteleyici PÖ	Fen Bilimleri	50	4.50	2.09	0.117	0.943	YOK
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	4.66	2.40			
	Sağlık Bilimleri	64	4.67	2.22			
Panik PÖ	Fen Bilimleri	50	4.69	1.88	2.594	0.273	
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	4.76	1.99			

Sağlık
Bilimleri

64

5.13

2.10

YOK

Tablo 4.14. incelendiğinde pandemi öncesinde öğrenim görülen bölüme göre özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =0.629 $P=0.730>0.05$).

Pandemi öncesinde öğrenim görülen bölüme göre dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =0.782 $P=0.676>0.05$).

Pandemi öncesinde öğrenim görülen bölüme göre kaçınan alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =0.897 $P=0.638>0.05$).

Pandemi öncesinde öğrenim görülen bölüme göre erteleyici alt boyutu arasında farklılığın anlamlı olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =0.117 $P=0.943>0.05$).

Pandemi öncesinde öğrenim görülen bölüme göre panik alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =2.594 $P=0.273>0.05$).

Tablo 4.15. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Karar Verme Davranışları Bölüme Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

	Bölüm	N	$\bar{x}$	Ss.	χ^2	p	Anlamlı Fark
Özsaygı PS	Fen Bilimleri	50	9.06	2.36	1.2113	0.546	YOK
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	8.90	2.62			
	Sağlık Bilimleri	64	8.65	2.65			
Dikkatli PS	Fen Bilimleri	50	9.91	2.03	1.1976	0.549	YOK
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	9.86	2.05			

	Sağlık Bilimleri	64	9.60	2.18			
Kaçınan PS	Fen Bilimleri	50	5.27	2.33			
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	5.54	2.23	1.1322	0.568	YOK
	Sağlık Bilimleri	64	5.15	2.43			
Erteleyici PS	Fen Bilimleri	50	4.59	2.25			
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	4.74	2.31	0.0779	0.962	YOK
	Sağlık Bilimleri	64	4.74	2.26			
Panik PS	Fen Bilimleri	50	4.78	2.00			
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	4.52	1.72	2.8615	0.239	YOK
	Sağlık Bilimleri	64	5.04	2.12			

Tablo 4.15.pandemi sonrasında öğrenim görülen bölüme göre özsaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =1.2113 P=0.546>0.05].

Pandemi sonrasında öğrenim görülen bölüme göre dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =1.1976 P=0.549>0.05].

Pandemi sonrasında öğrenim görülen bölüme göre kaçınan alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =1.1322 P=0.568>0.05].

Pandemi sonrasında öğrenim görülen bölüme göre erteleyici alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =0.0779 P=0.962>0.05].

Pandemi sonrasında öğrenim görülen bölüme göre panik alt boyutu arasında anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır [X^2 değeri =2.8615 P=0.239>0.05].

4.4. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri nedir?

Tablo 4.16. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerini Bulmak İçin Betimsel İstatistik Ölçüleri

	$\bar{x}$	Ss.
1. Madde	3.31	1.077
2. Madde	3.10	1.120
3. Madde	3.45	1.070
4. Madde	2.61	1.088
5. Madde	3.45	1.093
6. Madde	3.49	1.182
7. Madde	3.24	1.150
8. Madde	3.24	1.184
9. Madde	3.11	1.155
10. Madde	3.53	1.196
11. Madde	3.43	1.201
12. Madde	2.98	1.106
13. Madde	3.32	1.147
14. Madde	2.80	1.183
15. Madde	3.57	1.195
Toplam belirsizlik P.Ö.	48.63	13.057
Ortalama belirsizlik P.Ö.	3.24	0.870

Tablo 4.17’ de yer alan bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrenciler pandemi öncesi en çok “Belirsiz durum uzadıkça gerilimim artar” maddesini ($\bar{x} = 3.57$); en az ise “Kararsızlığımı sonlandırmak için aldığım karardan emin olamam” maddesini ($\bar{x} = 2.61$) tercih etmiştir.

Tablo 4.17. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Sonrası Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerini Bulmak İçin Betimsel İstatistik Ölçüleri

	$\bar{x}$	Ss.
1. Madde	3.37	1.063
2. Madde	3.21	1.174
3. Madde	3.50	1.110
4. Madde	2.65	1.166
5. Madde	3.47	1.132
6. Madde	3.53	1.223
7. Madde	3.23	1.206
8. Madde	3.26	1.188
9. Madde	3.11	1.184
10. Madde	3.56	1.195
11. Madde	3.49	1.232
12. Madde	3.01	1.138
13. Madde	3.31	1.139
14. Madde	2.88	1.236
15. Madde	3.60	1.222
Toplam belirsizlik P.S.	49.20	13.711
Ortalama belirsizlik P.S.	3.28	0.914

Tablo 4.17’ de yer alan bulgular incelendiğinde pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi karşılaştırıldığında öğrencilerin belirsizlik algı düzeylerinin farklılaştığı söylenebilir (pandemi öncesinde $\bar{x} = 3.24$, pandemi sonrasında $\bar{x} = 3.28$). Ayrıca öğrencilerin belirsizlik algı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pandemi sonrasında, en çok “Belirsiz durum uzadıkça gerilimim artar” maddesine ($\bar{x} = 3.60$); en az ise, ““Kararsızlığımı sonlandırmak için aldığım karardan emin olamam” maddesine ($\bar{x} = 2.65$) katıldıklarını belirtmişlerdir.

4.5. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri demografik özelliklere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4.5.1. Algılanan Belirsizlik düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.18. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi İle Sonrasındaki İlişkide Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılığını Test Etmek İçin Mann Whitney U Testi

	Group	N	$\bar{x}$	Ss.	df2	U	Statistic	p
Ortalama belirsizlik P.Ö.	Kadın	184	3.36	0.859	280	7077	3.09	0.003
	Erkek	98	3.03	0.854				
Ortalama belirsizlik P.S.	Kadın	184	3.42	0.890	280	6816	3.52	<,001
	Erkek	98	3.02	0.907				

Tablo 4.18. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) cinsiyete göre algıladıkları belirsizlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Pandemi öncesinde: [U değeri =7077 P=0.003<0.05). Kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =3.36) iken erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =3.03)' tür. Pandemi sonrasında: [U değeri =6816 P=0.001<0.05). Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =3.42) iken erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$ =3.02)' dir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre belirsizlik düzeylerine ilişkin sonuçlara etki büyüklüğü açısından bakıldığında Cohen-d hesaplamasına göre, cinsiyetin belirsizlik düzeyleri puanları üzerinde pandemi öncesi (d=0.38) ve pandemi sonrasında (d=44) küçük genişlikte bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

4.5.2. Algılanan Belirsizlik düzeyleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.19. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi İle Sonrasındaki İlişkide Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerinin Yaşa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

Yaş	N	$\bar{x}$	Ss.	χ^2	p	Anlamlı Farkı
18-24	196	3.29	0.881	2.57	0.277	YOK
25-44	82	3.16	0.812			

Ortalama belirsizlik	45-64	4	2.77	1.475			YOK
P.Ö.							
Ortalama belirsizlik	18-24	196	3.32	0.943			
P.S.	25-44	82	3.20	0.808	2.06	0.356	
	45-64	4	2.78	1.503			

Tablo 4.19. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi karşılaştırıldığında algıladıkları belirsizlik düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Pandemi öncesinde: [X^2 değeri =2.57 P=0.277>0.05).

Pandemi sonrasında: [X^2 değeri =2.06 P=0.356>0.05).

4.5.3. Algılanan Belirsizlik düzeyleri sınıfa göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.20. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi İle Sonrasındaki İlişkide Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerinin Sınıfa Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

	Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss.	χ^2	p	Anlamlı Fark	
Ortalama belirsizlik	1. Sınıf	78	3.03	0.867	8.71	0.069	YOK	
	2. Sınıf	30	3.55	0.787				
	3. Sınıf	68	3.25	0.954				
	4. Sınıf	62	3.24	0.797				
	Lisansüstü	44	3.40	0.831				
P.S.	1. Sınıf	78	3.04	0.872	8.81	0.066		YOK
	2. Sınıf	30	3.53	0.755				
	3. Sınıf	68	3.29	1.058				
	4. Sınıf	62	3.39	0.833				
	Lisansüstü	44	3.35	0.900				

Tablo 4.20. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi karşılaştırıldığında algıladıkları belirsizlik düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Pandemi öncesinde: [X^2 değeri =0.069 P=0.069>0.05).

Pandemi sonrasında: [X^2 değeri =0.066 P=0.066>0.05).

4.5.4. Algılanan Belirsizlik düzeyleri bölüme göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.21. Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Öncesi İle Sonrasındaki İlişkide Algıladıkları Belirsizlik Düzeylerinin Bölüme Göre Farklılığını Test Etmek İçin Kruskal Wallis H Testi

	Bölüm	N	Mean	SD	χ^2	p	Anlamlı Fark	
Ortalama belirsizlik P.Ö.	Fen Bilimleri	50	3.26	0.917	1.92	0.382	YOK	
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	3.28	0.865				
	Sağlık Bilimleri	64	3.13	0.859				
	Fen Bilimleri	50	3.29	0.927				
Ortalama belirsizlik P.S.	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	3.32	0.916	2.03	0.362		YOK
	Sağlık Bilimleri	64	3.16	0.910				
	Fen Bilimleri	50	3.29	0.927				
	Sosyal ve Beşerî Bilimler	167	3.32	0.916				

Tablo 4.21. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi karşılaştırıldığında öğrenim görülen bölüme göre algıladıkları belirsizlik düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Pandemi öncesi: [X^2 değeri =1.92 P=0.382>0.05).

Pandemi sonrasında: [X^2 değeri =2.03 P=0.362>0.05).

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın analizi sonucunda elde edilen veriler, alan yazınında yer alan benzer ve farklı çalışma sonuçlarının yorumlandığı tartışma ve araştırmalara katkı sağlayacak önerilere yer verilmiştir.

5.1. TARTIŞMA

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin (pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) cinsiyet, yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüme göre karar vermede özsaygı düzeyleri ve dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarında değişip değişmediği analiz edilmiş ve bu doğrultuda tartışılmıştır. Yine, üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi) cinsiyet, yaş, sınıf ve bölüm değişkenlerine göre belirsizlik düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, yorumlanmış ve tartışılmıştır.

5.1.1. Üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi karşılaştırıldığında karar verme davranışları arasındaki farkın incelenmesi.

Araştırmada, pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi karşılaştırıldığında, üniversite öğrencilerinin özsaygı düzeyleri ve dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Dijk ve Zeelenberg (2003), insanların karar verirken belirsizlik içeren bilgiyi görmezden geldiklerini ve yok saydıklarını savunur (Akt Teymur, 2008, 8). Belirsizliklerin yaşandığı pandeminin içinde bulunduğu süreçte insanlar bu durum hiç yaşanmamış gibi normal hayatlarına devam edebilmektedir. Bu durum ise insanların değişen günün koşullarında yeni karar verme davranışlarını kısıtlamaktadır. Bu durum insanların birçok ikaza rağmen pandemi yokmuş gibi davranışlarda bulunmalarını destekler niteliktedir.

Öte yandan ortalama değerlere bakıldığında, pandemi öncesi sıra ortalamalarının, pandemi sonrası sıra ortalamalarından farklı olduğu tespit edilmiştir. Kaçınan karar verme alt boyutu dışındaki diğer boyutlarda bu farklılık gözlenmiştir. Özsaygı alt boyutunda pandemi sonrasında üniversite öğrencilerinin kararlarına güvenlerinin azaldığı ($\bar{x}$ = Pandemi öncesi 8.82 iken pandemi sonrası 8.79); Dikkatli alt boyutunda da dikkatli karar verme puanının arttığı ($\bar{x}$ = Pandemi öncesi 8.95 iken pandemi sonrası 9.05) ve pandeminin dikkatli karar verme davranışı üzerinde anlamlı etkisinin olduğu ($z= -1.34$) saptanmıştır. Üniversite

öğrencilerinin karar verme düzeylerinin dikkatli alt boyutunda yüksek (ölçekten alınabilecek en az puan 0 en fazla puan 12) çıkmasıyla (pandemi öncesi 9.61, pandemi sonrası 9.71 olarak bulunması) öğrencilerin en fazla dikkatli karar verme stilini kullandıklarını göstermektedir. Bu da öğrencilerin, yaşamlarında üniversite seçimi de dahil kendi kararlarını titizlikle verebildikleri ve kararlarının sorumluluğunun bilincinde olmalarından dolayı karar verirken daha temkinli olmalarından kaynaklanmaktadır. Panik alt boyutunda ise, panik davranışının azaldığı ($\bar{x}$ = Pandemi öncesi 5.16 iken pandemi sonrası 5.09'dur) gözlenmiştir. Bu bağlamda, pandemi sürecinde daha önce içerisinde bulunmadığımız belirsiz bir sürecin içerisinde bulunmak belirsizliğe alışmamızı ve hatta direnç kazanmamızı sağlayarak panik davranışımızı azalttığı yorumu yapılabilir. Alan yazınında pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisini karşılaştıran bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Var olan çalışmalarda belirsizliğin karar verme davranışına etkisi üzerinde durulmuştur. Mevcut araştırmaya en yakın araştırma, Tantan Ulu ve Yaka'nın (2020) çalışmasıdır. Bu çalışma da belirsizlik ve karar verme arasındaki ilişkinin incelenmesi için 'Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği' ve bir tür bilgisayar programı olan Iowa Kumar Testi (IKT) kullanılmıştır. Çalışma sonucunda belirsizliğe tahammülsüzlük ile IKT performansları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış ve bu durum IKT'nin yetersiz kalmış olabileceği kanısına varılmıştır. Yurtdışında ve yurtiçinde belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile karar verme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı araştırmaların sonuçlarının farklı olduğu görülürken (Tantan Ulu ve Yaka, 2020) bazı araştırmalarda da üniversite öğrencilerinin belirsizlik durumlarında karar vermek zorunda kalarak rasyonel modeller dışında kestirme yolları kullanmış olmaları bakımından benzer niteliktedir (Kökdemir, 2003, 106).

Çalışmanın yapılaş amacı "belirsizlik durumunda insanların karar verme becerilerinde düşüş yaşanması (Ersöz, Ersöz ve Konuşkan, 2016, 216) pandemi gibi belirsizliklerin arttığı (Korkut-Owen, 2021, 36) salgın hastalık dönemlerinde de düşüş yaşanacağı düşüncesini kuvvetlendirmesi "tezi idi. Bu çalışmayla, pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi öğrencilerin içinde bulunduğu, yakın zamanda yaşadığı zaman diliminde olması bakımından bir avantajdır. Bu çalışmayla hayat boyu öğrenme, pandemi, belirsizlik ve karar verme kavramlarına ilişkin alan yazın çalışması yapılarak pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi üniversite öğrencilerinin yaşadıkları belirsizlik sonucu karar almalarındaki değişiklik incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında üniversite öğrencilerinin, pandemi gibi belirsizliği ortaya çıkaran durumlarda karar almalarının etkilendiği, (bu durum hiç yokmuş gibi davranmaları) ortaya konularak önlem alınması ve bu konuda öğrencilerin tüm hayatlarını

etkileyebilecek doğru veya yanlış karar alma noktasında desteklenmesi adına alan yazınına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

5.1.2. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişkinin incelenmesi.

Araştırmada, belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu bulunmuş. İlişkinin düzeyi ise orta düzey olarak saptanmıştır. Bozkurt, Kıran ve Cengiz' in (2020) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin umutsuzluk düzeyi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif, anlamlı ilişki olduğu çalışma bulgularına yansımıştır. Çalışmaların aksine Tantan Ulu ve Yaka' nın (2020) yaptıkları çalışma sonucunda, üniversite öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile Iowa Kumar Testi performansları, diğer bir deyişle karar verme davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Tantan Ulu ve Yaka, (2020) tarafından bu durumun bir tür bilgisayar programı olan Iowa Kumar Testinin yetersiz kalmış olabileceğinden kaynaklanabileceği yorumu yapılmıştır.

5.1.3. Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının demografik özelliklerine göre incelenmesi.

5.1.3.1. Karar verme davranışının cinsiyete göre incelenmesi.

Çalışmada pandemi öncesi cinsiyete göre karar vermede özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($P>0.05$). Pandemi sonrasında ise cinsiyete göre karar vermede özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($P<0.05$). Ortalamaya göre kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x} =8.48$), erkek öğrencilerin ortalaması ise ($\bar{x} =9.38$)' dir. Bunun sonucunda pandemi sonrası erkek öğrencilerin özsaygı düzeyleri, kadın öğrencilerin özsaygı düzeylerinden yüksektir.

Pandemi öncesinde cinsiyete göre karar vermede özsaygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olmamasıyla benzer alan yazınında pek çok çalışma Bağlıkol (2010); Çolakkadioğlu (2003); Deniz (2002); Köse (2002); Taşdelen (2003); Avşaroğlu (2007); Sinangil (1992); Katman (2017); Tatlılıoğlu (2014); Ulaş, Epçaçan, Epçaçan ve Koçak, (2015) bulunmaktadır.

Pandemi sonrasında cinsiyete göre karar vermede özsaygı düzeyleri arasında farkın anlamlı olmasıyla Taşgit (2012)'in yapmış olduğu çalışma sonucu birbiriyle paraleldir. Taşgit' in (2012), çalışmasında da erkeklerin özsaygı düzeyleri kadınların özsaygı düzeylerinden

yüksek çıkmıştır. Taşgit' e (2012) göre, kadın öğrencilerin eleştirilere daha çok önem vermeleri ve erkeklere göre daha çok sorumlu hissetmelerinin sebebi, karar verirken kendilerine olan güvenlerinin daha düşük olmasından kaynaklanabilmektedir. Erkek öğrencilerin karar verirken kendilerine daha çok güvenmeleri ve özsaygı düzeyinin yüksek olması Türk toplumunun çocuk yetiştirirken kız ve erkek çocuklara farklı davranmalarının bir ürünüdür (Avşaroğlu, 2007). Bu durum zaman içerisinde kadın öğrencilerin üniversite hayatına atılmalarıyla pandemi öncesinde değişmişken pandeminin getirdiği belirsizlikle kadınların aleyhine çevrilmiştir. Ortalamalara bakıldığında, erkek öğrencilerin özsaygı düzeyleri pandemiyle artarken, kadın öğrencilerde ise pandemiyle azalmıştır. Bu durum erkeklerin belirsizlikle kararlarına güven duymaları noktasında daha iyi baş edebildikleri, kadınların ise, kendi kararlarını sorgulamalarını ve şüpheye düşmesi anlamına gelmesiyle ifade edilebilir. Bu bağlamda, belirsiz durumlarda kadın öğrencilere özsaygı geliştirmeleri noktasında yardım sağlanmalıdır.

Pandemi öncesi ve sonrasında cinsiyete göre karar vermede dikkatli alt boyutu arasında farkın anlamlı olmamasıyla paralel araştırmalar arasında, Tatlıoğlu, (2010); Taşgit, (2012); Ulaş ve diğerleri, (2015); Tatlıoğlu, (2014) bulunurken; bu çalışmaların aksine Titrek, Konak ve Titrek' in (2013) çalışması mevcuttur. Bu durum üniversite öğrencilerinin gelecekle ilgili aldıkları birçok kararın sorumluluğunu üstlenerek karar vermeden önce gerekli araştırmayı yapıp, alternatifleri dikkatlice değerlendirmelerinden kaynaklanabilmektedir.

Pandemi öncesi ve sonrasında cinsiyete göre karar vermede kaçınan alt boyutu arasında farkın anlamlı olmamasıyla; Titrek, Konak ve Titrek, (2013); Ulaş ve diğerleri (2015) çalışmalar benzerken; farklı sonuçlar da (Tatlıoğlu, 2010); (Tatlıoğlu, 2014); (Taşgit, 2012) alan yazınında yerini almıştır.

Pandemi öncesi ve sonrasında cinsiyete göre karar vermede erteleyici alt boyutu arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Ortalama değerlere bakıldığında pandemi öncesi kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}=4.83$) iken, erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x} = 4.26$)' dir. Pandemi sonrası ise, kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x} =4.99$) iken, erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x} =4.17$)' dir. Hem pandemi öncesi hem de pandemi sonrası kadın öğrencilerin kaçınan karar verme davranışı erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Titrek, Konak ve Titrek' in (2013), çalışmalarında da benzer sonuç çıkmıştır. Çalışmanın aksine, Ulaş ve diğerleri' nin (2015) yaptığı çalışma sonucunda kaçınan karar verme stilinde, kadın öğrencilerin ortalamaları

erkek öğrencilerin ortalamalarından düşüktür. Bu durum pandeminin, kadın öğrencilerin kararlarını erteleme, geciktirme davranışını erkek öğrencilerden daha çok artırdığı anlamına gelmesi olarak ifade edilebilir. Bu gibi belirsiz durumlarda kadın öğrencilere gerekli alt boyutlarda karar verme becerisi kazandırılması gerekmektedir.

Cinsiyete göre karar vermede erteleyici alt boyutu arasında (Tatlılıoğlu, 2010); (Taşgit, 2012); (Tatlılıoğlu, 2014); (Ulaş ve diğerleri, 2015); yapılan çalışmalarda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Pandemi öncesi ve sonrasında cinsiyete göre karar vermede panik alt boyutu arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Ortalamaya baktığımızda pandemi öncesi kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x} = 5.22$), erkek öğrencilerin ortalaması ise ($\bar{x} = 4.48$)' dir. Pandemi sonrasında da kadın öğrencilerin ortalaması ($\bar{x} = 5.11$) iken, erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{x} = 4.46$)' dir. Bu sonuca göre, kadın öğrencilerin panik karar verme düzeyleri, erkek öğrencilerinkinden yüksektir. Yani kadın öğrenciler daha çok aceleci karar verme stilini kullanmaktadırlar. Bu durum ise, kadın öğrencilerin yaşamlarında ani karar vererek yanlış kararlar almalarına sebep verebilir. Bu sonuç (Tatlılıoğlu, 2010 ve Deveci, 2011) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Çalışmanın aksine, Ertural' un (2019) sonuçlanan çalışmalarda alan yazınında mevcuttur. Ulaş ve diğerleri' nin (2015), çalışmasında ise cinsiyetle karar verme panik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Avşaroğlu, (2007), Ulaş, Epçaçan, Epçaçan ve Koçak, (2015) ve Temel ve Nas' ın (2021) çalışmalarında cinsiyete göre karar verme alt boyutları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Üniversite öğrencilerinin hem pandemi öncesi hem de pandemi sonrasında kadın öğrencilerin panik karar verme stilini (kararlarını aceleyle aniden almaları) erkek öğrencilerden daha fazla kullanmaları özsaygı kazanmalarını ve aldıkları kararlara güvenmelerini engellemişken erteleyici karar verme stilini kullanmalarını da arttırmıştır. Bu nedenle belirsiz durumlarda kadın öğrencilerin yardım alması sağlanmalıdır.

5.1.3.2. Karar verme davranışının yaşa göre incelenmesi.

Pandemi öncesinde ve sonrasında yaşa göre karar vermede özsaygı düzeyleri arasında farkın anlamlı farklılık saptanmamıştır ($P > 0.05$). Fakat, çalışmanın aksine, Katman' ın (2017) yapmış olduğu çalışmada, 17-18 yaş aralığında olan öğrencilerin 19-22 yaş aralığında

olanlara göre özsaygı düzeyleri düşüktür. 23 yaş ve üzerinde olan öğrencilerin de 19-22 yaş aralığında olanlara göre karar vermede özsaygı düzeyleri düşük çıkmıştır.

Pandemi öncesinde yaşa göre karar vermede dikkatli alt boyutu arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda orta yetişkinlerin, beliren ve genç yetişkinlerden dikkatli karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Pulur ve Akcan' ın (2017) yapmış olduğu çalışmada da biyolojik yaş arttıkça dikkatli karar verme stilinin daha çok kullanıldığını tespit etmiştir. (Kuzgun' a (2014, 154) göre, karar verme davranışını etkileyen değişkenler arasında ilk yaş ele alınır. Yaşla birlikte karar verme davranışı da olgunlaşmaktadır. Fakat, erken yaşta karar almaya başlayan birisi için yaşının ilerlemiş olması gerekmez. Örneğin, otuzlu yaşlarında bir birey ev geçindirip topluma uygun bir yaşam sergilerken birçok karar alırken; diğer bir birey de bir başkasının onayını almadan bir giysi bile alma kararını verememektedir. Bu da gösteriyor ki erken yaşlarda karar verme durumuyla karşı karşıya getirilen verdiği kararın sorumluluğunu alan bireylerde dikkatli karar verme becerisi gelişmektedir. Bu nedenle yaş kişiden kişiye değişen göreceli bir kriter olarak değerlendirilmelidir.

Pandemi sonrasında yaşa göre karar vermede dikkatli alt boyutu arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Pandemi öncesi ile pandemi sonrasında ilişkisini karşılaştırdığımızda sonuçların farklı olması (pandeminin neden olduğu belirsizlikle), beliren, genç ve orta yetişkinlerin benzer şekilde dikkatli karar verme stilini kullanmalarından kaynaklanmaktadır. Pandemi tüm yaş gruplarını benzer şekilde etkilemiştir yorumu yapılabilir.

Pandemi öncesi ve sonrasında yaşa göre karar vermede kaçınan alt boyutu arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu farklılık sonucunda, en çok kaçınan karar verme stilini beliren yetişkinlerin, en az ise orta yetişkinlerin kullandığı tespit edilmiştir. Benzer sonuç Pulur ve Akcan' ın (2017) çalışmasıyla da desteklenmiştir. Araştırma sonucuna göre, biyolojik yaşı küçük olanlar büyük olanlara göre daha çok karar verme sorumluluğunu başkalarına bırakarak karar vermekten kaçınmışlardır. Pandemi öncesi ve sonrasında aynı sonucun çıkması, beliren yetişkinlerin belirsizlik durumu olmadığında da karar verme sorumluluğu almaları noktasında eğitim almaları gerektiğini ortaya koymaktadır.

Pandemi öncesi ve sonrasında yaşa göre karar vermede erteleyici alt boyutu arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Pulur ve Akcan' ın (2017) araştırma sonuçlarıyla bu sonuç örtüşmektedir. Bu durum, üniversite eğitimi alan öğrencilerin, almaları gereken kararları ertelemenin yaşamlarında problem yaratacağı bilincinde olmasıyla açıklanabilir.

Pandemi öncesinde ve sonrasında yaşa göre karar vermede panik alt boyutu arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu farklılık sonucunda, beliren yetişkinlerin, genç yetişkinlerden panik karar verme düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bu durum, pandemi gibi bir belirsizlik olsa da olmasa da biyolojik yaşı küçük olanların büyük olanlardan daha çok aceleci karar verdiklerini ortaya koymuştur. Bu nedenle erken yaşlardan itibaren zaman baskısı altında kalmadan karar verme sürecini dikkatli bir şekilde yöneterek çözüme ulaşma becerisi kazandırılmalıdır.

Araştırmanın aksine, Temel ve Nas' ın (2021) yaptığı çalışmada yaşa göre karar vermede dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Çalışmada bazı alt boyutlarla (pandemi öncesi dikkatli, pandemi öncesi/sonrası kaçınan ve panik) farklılık gösteren bu durumun, öğretmenler üzerine yapılan bir çalışma olması ve beliren yetişkin yaşlarındaki katılımcıların sadece %8.9' unu oluşturması (en fazla beliren yetişkinlerin kaçınan ve panik alt boyutunu kullanmaları ve en çok dikkatli alt boyutunu orta yetişkinlerin kullanması) nedeniyle oluşabileceği söylenebilir.

5.1.3.3. Karar verme davranışının sınıf düzeyine göre incelenmesi.

Pandemi öncesinde ve sonrasında sınıfa göre karar vermede özsaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($P>0.05$). Bu sonuç Taşgıt (2012) ve Ulaş, Epçaçan, Epçaçan ve Koçak' ın (2015) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Fakat, araştırmanın aksine, Avşaroğlu ve Üre, (2007); Katman (2012); Tatlılıoğlu' nun (2014) yaptıkları çalışmada sınıf değişkeniyle karar vermede özsaygı düzeyi arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmiştir.

Pandemi öncesinde sınıfa göre karar vermede dikkatli alt boyutu arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Pandemi öncesinde en çok dördüncü sınıflar dikkatli karar verme stilini kullanırken, onları Lisansüstü öğrencileri takip etmiştir. Lisansüstü öğrencilerini üçüncü sınıf öğrencileri takip ederken, ardından birinci sınıf öğrencileri ve en az da ikinci sınıf öğrencileri dikkatli karar verme stilini kullanmışlardır. Bu durum üst sınıfların üniversite eğitimini alırken edindikleri tecrübeyle karar verme sürecinde seçenekleri titizlikle değerlendirmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Pandemi sonrasında sınıfa göre karar vermede dikkatli alt boyutu arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç Ulaş ve diğerleri' nin (2015); Taşgıt, (2012); (Tatlılıoğlu, 2010); (Tatlılıoğlu, 2014); çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir.

Pandemi öncesinde ve sonrasında sınıfa göre karar vermede kaçınan alt boyutu arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Bu durumun nedeni, üniversite ortamında belirsiz bir durum olmadıkça tüm sınıflarda dikkatli karar alma düzeyinin yüksek çıkması ve alınması gereken kararların başkalarının kararlarından kendi inisiyatiflerinde olmasının öğrenciye yaşatacağı olumsuzlukların farkında olunmasıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Çalışmanın aksine, (Tatlıoğlu, 2010); (Tatlıoğlu, 2014) ve Taşgit' in (2012) çalışmalarının sonuçlarıyla çelişmektedir. Taşgit' in (2012) çalışmasında kaçınan karar verme alt boyutunda üçüncü sınıf öğrencilerinin birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine göre yüksek çıkmıştır. Bu durumun nedeni, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye yeni başlamasından dolayı alışmışlık düzeylerine göre üçüncü sınıf öğrencilerinin sorumluluk almaktan kaçınır olmasıyla ifade edilmiştir. Taşgit' in (2012) çalışmasında sınıfa göre dikkatli karar alma düzeyinde farklılık saptanmamıştır. Eğer tüm sınıflar dikkatli karar alabiliyorsa, kendi kararlarını da bir başkasına bırakmadan kendi kararlarının sorumluluğunu alabiliyor olmaları gerekmektedir. Bu bakımdan çalışmamdaki sonuç kabul edilebilir bir sonuçtur.

Pandemi öncesinde ve sonrasında sınıfa göre karar vermede erteleyici alt boyutu arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Alan yazınında farklı sonuçlanan çalışmalar da (Tatlıoğlu, 2010); (Tatlıoğlu, 2014); Taşgit, (2012) mevcuttur. Taşgit' in, (2012) çalışmasında öğrencilerinden erteleyici alt boyutunda birinci sınıf öğrencilerinin üç ve dördüncü sınıfa göre yüksek çıkmış, bu durum birinci sınıf öğrencilerinin tecrübesizliklerinden dolayı zamanı doğru kullanamamalarından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Pandemi öncesinde ve sonrasında sınıfa göre karar vermede panik alt boyutu arasında farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Fakat, panik alt boyutunu en fazla birinci sınıflar kullanırken sonrasında sırasıyla dördüncü sınıflar, ikinci sınıflar, üçüncü sınıflar ve en az lisansüstü öğrencileri tercih etmiştir. Bu sonuçlardan birinci sınıf öğrencilerinin üniversite hayatına yeni başlaması, farklı bir ortamın vermiş olduğu tedirginlikten; dördüncü sınıf öğrencilerinin ise mezun olmalarının ardından ne olacağına dair belirsizliklerin telaşından pandeminin panik karar verme stilini çok kullandığı yorumu yapılabilir. Bu sonucun aksine, Tatlıoğlu, 2010); (Tatlıoğlu, 2014) çalışmalarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir Tatlıoğlu' nun (2010) çalışmasında da birinci sınıfların, dördüncü sınıflardan daha fazla panik karar verme stilini kullandığı saptanmıştır. Bu bakımdan çalışma bulguları örtüşmektedir.

Avşaroğlu ve Üre (2007), Ulaş, Epçaçan, Epçaçan ve Koçak, (2015) ve Avşaroğlu' nun (2007) çalışmalarında sınıfa göre dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmezken, mevcut araştırmada sadece pandemi öncesinde sınıf ile dikkatli karar verme stili arasında anlamlı bir farklılık araştırma bulgularına yansımıştır.

5.1.3.4. Karar verme davranışının kayıtlı olunan bölüme göre incelenmesi.

Pandemi öncesi ve sonrasında öğrenim görülen bölüme göre karar vermenin özsaygı düzeyi ve alt boyutları arasında (dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik) arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Bu sonuç, Ertural' ın (2019) yapmış olduğu çalışma sonucuyla paralellik göstermektedir. Öğrenim görülen bölümle karar verme alt boyutlarında anlamlı farklılığın tespit edilmemesinin nedeni, öğrencilerin üniversiteli olmalarından dolayı benzer yaşantılar geçirmesinden kaynaklandığı ve bu durumun karar verme stillerini etkilemeyeceği yorumu yapılabilir. Çalışmanın aksine, Taşgit' in (2012), çalışması sonucunda dikkatli alt boyutu haricindeki alt boyutlarda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundaki öğrencilerin spor yapıyor olmasının onları sosyal yönden geliştirmesinden kaynaklandığı yorumu yapılmıştır. Benzer sonuç, Çetin'in (2009) beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerle yaptığı çalışmada gözlenmiştir. Bu çalışmada, bölüm değişkeni ile dikkatli alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu durumun nedeni, spor bölümünde öğrenim görenlerin yönetim bilimleri derslerini almalarından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir.

5.1.4. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri.

Karar verme alanında ilgili literatür incelendiğinde araştırmacılar tarafından en çok kullanılan ölçek Deniz' in (2004) geliştirdiği “Karar Verme Ölçeği”dir. Bireylerin yaşamlarında karşılarına çıkan sorunların belirsizlikten etkilendiği ve muhatap olduğu belirsizliğe karşı tutumlarını belirlenmeden onlara yardım edilemeyeceğinden yola çıkarak ülkemizde literatür taraması neticesinde yapılan çalışmaların “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği” dışında başka bir ölçekle yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Ersanlı ve Uysal, 2015, 48). Pandemiye yaşanan belirsizliğin bireylerin karar verme davranışına etkisinin araştırılması için öncelikle bireylerin belirsizlik düzeylerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle bireylerin kararsızlık düzeylerini belirlemeye yarayan ‘Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği’ tercih edilmiştir. Alan yazınında üniversite öğrencilerine uygulanmış ‘Belirsizliğe

Karşı Tutum Ölçeği' ne rastlanmadığından tartışma üniversite öğrencilerine uygulanmış "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği" üzerinden yapılmıştır. Alan yazınında belirsizliğe tahammülsüzlüğün başka değişkenlerle ilişkisini yordamaya yönelik çalışmalar mevcut olduğundan üniversite öğrencilerine uygulanan konuyla benzerlik gösteren çalışmalar ele alınmaya çalışılmıştır. Alan yazında bu kısıtlılığı gidermek adına bu çalışma önem arz etmektedir.

Pandemi öncesi ve sonrası karşılaştırıldığında öğrencilerin belirsizlik algı düzeylerinin farklılaştığı söylenebilir. Pandemi öncesinde belirsizlik düzeyleri ($\bar{x} = 3.24$) iken pandemi sonrasında ($\bar{x} = 3.28$)' dir. Bu da pandeminin belirsizlik düzeylerini artırdığı anlamına gelmektedir. Ayrıca öğrencilerin belirsizlik algı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler pandemi öncesi en çok "Belirsiz durum uzadıkça gerilimim artar" maddesini ($\bar{x} = 3.57$); en az ise "Kararsızlığımı sonlandırmak için aldığım karardan emin olamam" maddesini ($\bar{x} = 2.61$) tercih etmiştir. Pandemi sonrasında ise, en çok "Belirsiz durum uzadıkça gerilimim artar" maddesine ($\bar{x} = 3.60$); en az ise, "Kararsızlığımı sonlandırmak için aldığım karardan emin olamam" maddesine ($\bar{x} = 2.65$) katıldıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, pandemi öncesinde de sonrasında da öğrencilerin özellikle belirsizliğin uzamasından dolayı kaygı duydukları bunun da belirsizlik düzeylerini arttırdığı söylenebilir. Öğrencilerin en çok seçtikleri ölçek maddesinden, aldıkları kararları sorgulamadıkları ve aldıkları kararlara güvendikleri anlaşılmaktadır. Çalışmanın aksine, Ersöz, Ersöz ve Konuşkan, (2016) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tahammülsüzlüklerinin yüksek olmamasının, yaşamın belirsizlikleri karşısında daha tepkisiz bir davranış sergilediklerinin göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Pandemi öncesinde yapılan araştırmalar arasında: Sarıçam' ın (2014) belirsizliğe tahammülsüzlüğün mutluluğa etkisinin araştırıldığı çalışması sonucunda üniversite öğrencilerine yönelik kaygı düzeyi yüksek; mutluluk derecesi ise düşük çıkmıştır. Erguvan' ın (2015) üniversite öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile psikolojik iyi olma düzeylerinin incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlük ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Karataş ve Uzun' un (2018) üniversite öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin endişe ile ilgili olumlu ve olumsuz inançlar tarafından ne derece yordandığını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşadıkları olaylar karşısında geliştirdikleri endişe ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz inançlarının belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerini arttırdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer sonuç, Sarı' nın (2007) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada da araştırma bulgularına

yansımıştır. Karataş ve Uzun' a (2018) göre; bireylerin yaşadıkları ve gelecekte yaşayacakları olaylar karşısında endişe ile ilgili olumsuz inançlar geliştirmelerinin belirsizliğe tahammülsüzlüklerin artıracığı beklenen bir sonuçtur. Bu bağlamda, belirsizliğe tahammülsüzlüğün endişeyle ilgili olumlu ve olumsuz inançlar tarafından pozitif yönde anlamlı şekilde yordandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuç gelecekle ilgili belirsiz durumlar karşısında tahammülsüzlük gösteren bireylerin endişe ile ilgili olumlu inançlarının da olabileceği; endişeyi ilerde karşılayabileceği olumsuz durumlar karşısında toleransını artırmak için tehditlere karşı hazırlayıcı bir baş etme mekanizması ve problem çözme metodu olarak kullanabileceğini göstermektedir (Borkovec & Roemer, 1995 Akt Karataş ve Uzun 2018).

Pandemi başladıktan sonra yapılmış çalışmalar arasında yer alan, Duman' nın (2020) pandemiden en çok etkilenen gruplardan biri olan üniversite öğrencilerinin COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammül düzeylerini incelemeyi amaçladığı çalışma sonucunda, üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemi korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlüklerinin orta düzeyde olduğu ve COVID-19 korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönlü, orta şiddetli ve ileri düzeyde anlamlı korelasyonel ilişki olduğu gözlenmiştir. COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyini anlamlı düzeyde yordamaktadır.

5.1.5.Üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeylerinin demografik özelliklere göre incelenmesi.

5.1.5.1. Algılanan belirsizlik düzeylerinin cinsiyete göre incelenmesi.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin 184'ü (%65.2), kadın iken, 98'i (%34.8) erkektir. Pandemi öncesi cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($P<0.05$). Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{x}=3.36$) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{x}=3.03$) dir. Pandemi sonrasında da cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($P<0.05$). Ortalama değerlere baktığımızda kadın öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{x}=3.42$) iken erkek öğrencilerin sıra ortalaması ($\bar{x}=3.02$) dir. Bu farklılaşma sonucunda kadınların algıladıkları belirsizlik düzeyleri hem pandemi öncesi hem de pandemi sonrasında erkek öğrencilerin algıladıkları belirsizlik düzeylerinden yüksek çıkmıştır. Bu sonuç literatürdeki birçok çalışmayla örtüşmektedir. Fakat literatürde

özellikle pandemi öncesi yapılmış çalışmalarda farklı sonuçlara rastlanılmıştır. Bu çalışmalar arasında, Sarı' nın (2007) yapmış olduğu 234 üniversite öğrencisinin örneklemini oluşturduğu araştırma sonucunda, cinsiyetle devamlı endişe arasında bir farklılığın gözlenmediği fakat kadınların erkeklerden daha fazla belirsizliğe tahammülsüz oldukları daha fazla kaygı yaşadıkları tespit edilmiştir. Coşkun' un (2019) çalışmasında 261'i kadın 88'i erkek 349 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri bakımında belirsizliğe tahammülsüzlük puan ortalamalarında bir farklılık gözlenmemiştir. Bu sonuçların aksine, Karataş ve Uzun' ın (2018) “Belirsizliğe tahammülsüzlüğün yordayıcısı olarak endişe ile ilgili olumlu ve olumsuz inançlar” başlıklı çalışmasında 105'i kadın, 70'i erkek 175 üniversite öğrencisine ulaşılmış ve araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlükle cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve bu farklılaşmanın da kadınların lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Duman' ın (2020) çalışmasında, 86'sı kadın 14'ü erkek toplamda 100 üniversite öğrencisine ulaşılmış ve çalışma sonucunda COVID-19 korkusunun ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun erkek katılımcıların sayısının yetersizliğinin bir sonucu olabileceği ifade edilmiştir. Tönbul' ün (2020) çalışmasında, 147'si kadın, 49'u erkek, 196 bireye ulaşılmıştır. Çalışmada Covid-19 salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmiş ve sonucunda kadınların psikolojik dayanıklılıklarının erkeklerden daha yüksek olduğu fakat bu durumun kadınların sayısının erkeklerinkinden fazla olmasından kaynaklanabileceği ve çalışmaya katılan kadınların eğitim düzeylerinin üniversite ve lisansüstü eğitim seviyesinde olmasının da psikolojik dayanıklılıklarını olumlu şekilde etkileyebileceği ifade edilmiştir. Benzer sonuç ve yorum Akdemir ve Çiçek (2022)'in çalışmasında da mevcuttur. Şöyle ki, Akdemir ve Çiçek' in (2022) çalışmalarında, örneklem grubu 845' i kadın, 392' si erkek üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği” ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun, kadın katılımcı sayısının erkek katılımcılarından fazla olmasından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir. Fakat, Günay' ın (2022) çalışmasında, 178'i kadın, 175'i erkek 353 üniversite öğrencisiyle yapmış olduğu çalışma sonucunda cinsiyetle belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu çalışma kadın ve erkek katılımcıların sayılarının hemen hemen aynı olmasının sonuca yansımaları anlamak bakımından önemlidir. Bakıoğlu, Ercan ve Korkmaz' ın, (2021) çalışmasında 663'ü kadın 297'si erkek 960 bireye ulaşılmıştır. Katılımcıların %85'ini lisans ve yüksek lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma

sonucunda, COVID-19 korkusunun kadınlarda anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak alan yazınında belirsizliğe tahammülsüzlükten kadınların erkeklerden daha çok etkilendiği tespiti yapılmıştır. Bu durumda Macit' e, (2010) göre, geleceğe dönük olumsuzlukların, kadınları erkeklere nazaran daha çok etkilendiğinden dolayı kadınların belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri erkeklere göre daha yüksek çıkıyor olabilmektedir.

5.1.5.2. Algılanan belirsizlik düzeylerinin yaşa göre incelenmesi.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 18-25 yaş kategorisinde beliren yetişkinler, 25-44 yaş kategorisinde genç yetişkinler, 45-64 yaş kategorisinde orta yetişkinler yer almaktadır. Bu üniversite öğrencilerinin %69,5 'i beliren yetişkinlik, %29,1'i genç yetişkinlik, %1,4'ü de orta yetişkinlik dönemindedir. Yapılan analiz sonucunda pandemi öncesinde yaşa göre öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($P>0.05$). Pandemi sonrasında da yaşa göre üniversite öğrencilerinin algıladıkları belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($P>0.05$). Ersöz, Ersöz ve Konuşkan' ın (2016) yapmış oldukları çalışmada 389 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır. Bu öğrencilerin yaşlarının 18-30 yaş aralığında ve çoğunluğun 20-22 yaşlarında olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda 'Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeğinde" yaş, yaştan sonra da kardeş sayısı değişkeni, 'Belirsizlikle Başa Çıkma Stilleri Ölçeğinde" ise kardeş sayısı daha sonrasında sırasıyla medeni durum, büyük şehirde yaşama ve yaş kriterinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Coşkun' nun (2019) yaptığı çalışmada "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği" uygulanmış ve araştırma sonucunda, katılımcıların yaşının belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinde bir farklılık oluşturmadığı sonucu elde edilmiştir. Tönbül' ün (2020) yapmış olduğu çalışma sonucunda da psikolojik dayanıklılıkla yaş arasında ilişki bulunmamıştır. Akdemir ve Çiçek (2022)' in çalışmalarında 18-24 yaş aralığında 1201 kişi, 24-30 yaş aralığında 34 kişi bulunmaktadır. Araştırma sonucuna göre "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği" ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farkın olduğu gözlenmiştir. Çalışmada 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların anlamlı olarak daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Kendi çalışmamda %69,5'le beliren yetişkinlik yaş aralığı diğer genç ve orta yetişkinlik yaş aralığından fazla olmasına rağmen anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu bağlamda yaş unsuru bireylerin belirsizliğe karşı tutumunu göreceli olarak etkilemiş olabilmektedir. Yaş kavramını açıklarken ifade edildiği gibi yaş unsuru kişiden kişiye değişmektedir. Belirsizlik karşısında çok ileri yaşlardaki biri, çok genç yaştaki

bireylerin verebileceği tepkileri verebilmektedir. Bu nedenle bireylerin belirsizlik karşısında neler yapabileceğine dair eğitimler almaları ve kendilerini geliştirmeleri önemlidir.

5.1.5.3. Algılanan belirsizlik düzeylerinin sınıfa göre incelenmesi.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %27,7'si birinci sınıfta, %10,6'sı ikinci sınıfta, %24,1'i üçüncü sınıfta, %22,0'ı dördüncü sınıfta ve %15,6'sı da lisansüstünde öğrenim görmektedir. Pandemi öncesinde ve sonrasında sınıfa göre üniversite öğrencilerinin belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($P>0.05$). Coşkun (2019)' un yapmış olduğu çalışmada birinci sınıfta 91 kişi (%26,1), ikinci sınıfta 122 kişi (%35,0), üçüncü sınıfta 64 kişi (%18,3), dördüncü sınıfta 58 kişi (%16,6) bulunmaktadır. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin sınıf değişkeniyle belirsizliğe tahammülsüzlük puan ortalamalarında anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Bu sonuç, mevcut çalışmayla örtüşmektedir. Çalışmanın aksine, Akdemir ve Çiçek' in (2022), yapmış oldukları çalışma sonucunda, belirsizliğe tahammülsüzlük ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

5.1.5.4. Algılanan belirsizlik düzeylerinin öğrenim görülen bölüme göre incelenmesi.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %17,7'si Fen Bilimlerinde, %59,6'sı Sosyal ve Beşerî Bilimlerinde, %22,7'si de Sağlık Bilimlerinde öğrenim görmektedir. Pandemi öncesinde ve sonrasında öğrenim görülen bölüme göre üniversite öğrencilerinin belirsizlik düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. ($P>0.05$). Bu durum üniversite öğrencilerinin benzer yaşantılar geçirmesinden kaynaklanabilmektedir. Çalışmanın aksine, Akdemir ve Çiçek'in (2022) çalışmalarında öğrenim görülen bölüm ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonuçlara yansımıştır.

5.2. SONUÇ

Araştırmada, pandemi öncesi ile sonrasının ilişkisi karşılaştırıldığında, üniversite öğrencilerinin özsaygı düzeyleri ve dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Araştırmada, belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu bulunmuş. İlişkinin düzeyi ise orta düzey olarak saptanmıştır.

Araştırmada, pandemi öncesi ve sonrasında karar verme davranışlarının özsaygı düzeyi ve dikkatli, kaçınan, erteleyici, panik karar verme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Araştırmada, belirsizlik düzeyleri ile karar verme davranışları arasında ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu bulunmuş, ilişkinin düzeyi ise orta düzey olarak saptanmıştır.

Çalışma bulgularında, üniversite öğrencilerinin pandemi öncesinde cinsiyetle karar verme davranışlarının özsaygı düzeyi ve dikkatli, kaçınan alt boyutları arasında anlamlı farklılaşma saptanmamıştır. Fakat cinsiyet ile karar verme davranışının erteleyici ve panik alt boyutu arasında anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Pandemi sonrasında ise cinsiyete göre karar verme davranışının dikkatli, kaçınan alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamışken, özsaygı düzeyi ve erteleyici, panik alt boyutları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır.

Pandemi öncesinde yaşa göre karar verme davranışlarının özsaygı düzeyi ile erteleyici alt boyutlarında farklılık saptanmazken, dikkatli, kaçınan ve panik alt boyutlarında farklılık saptanmıştır. Pandemi sonrasında da yaşa göre özsaygı düzeyi ve dikkatli, erteleyici alt boyutlarında bir farklılık saptanmazken, kaçınan ve panik alt boyutlarında farklılık araştırma bulgularına yansımıştır.

Üniversite öğrencilerinin pandemi öncesinde sınıfa göre karar verme davranışının dikkatli alt boyutunda farklılık gözlenirken, pandemi sonrasında tüm alt boyutlarda anlamlı bir farklılık kaydedilmemiştir.

Öğrenim görülen bölüme göre karar verme davranışının özsaygı düzeyi ve dikkatli, kaçınan, erteleyici, panik alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık saptanmazken aynı bulgular pandemi sonrası için de tespit edilmiştir.

Araştırmada, pandemi öncesi ve sonrası karşılaştırıldığında öğrencilerin belirsizlik algı düzeylerinin farklılaştığı ve öğrencilerin belirsizlik algı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan alışma sonucunda, pandemi öncesi cinsiyete göre niversite ğrencilerinin belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Pandemi sonrasında da benzer sonuç araştırma bulgularına yansımıştır.

Pandemi öncesinde ve sonrasında yaşa göre niversite ğrencilerinin belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

Pandemi öncesinde ve sonrasında sınıfa göre niversite ğrencilerinin belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır.

Pandemi öncesinde ve sonrasında öğrenim görülen bölüme göre niversite ğrencilerinin belirsizlik düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı araştırma sonuçlarına yansımıştır.

5.3. ÖNERİ

5.3.1. Araştırma Önerileri

Yapılan bu çalışma, pandemi koşulları nedeniyle görüşmelerin yapılamadığı bir zaman dilimine denk geldiğinden nitel araştırmanın yapılamaması sınırlığını getirmiştir. Gelecek araştırmalarda sonuçların nedenini ortaya koyacak nitel araştırmayla birlikte nicel araştırmanın kullanıldığı karma yöntemin kullanılması önerilebilir.

Yapılacak yeni çalışmalarda farklı demografik değişkenler ile bağımlı değişkenlerin ilişkisi incelenebilir.

Çalışmada, kronolojik yaş ele alınmış fakat yaşın göreceli bir kavram olması bakımından bundan sonra yapılacak çalışmalarda psikolojik ve sosyal yaş üzerinde durulması da önerilebilir.

Araştırma sonuçları göz önünde bulundurularak öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda yaşam boyu öğrenme bağlamında aşağıdaki konularda desteklenmeleri önerilebilir:

- Yetişkinler açısından bakıldığında yetişkinler, hayatlarında karşı karşıya kaldıkları sorunların üstesinden gelebilmelerini sağlayacak bir eğitim almak istemektedir (Yazar, 2012, 22). Mevcut çalışmaya göre, beliren yetişkinlik kategorisindeki üniversite öğrencilerinin hem pandemi öncesi hem de pandemi sonrasında kaçınan ve panik karar verme stilini genç ve orta yetişkinlere göre daha fazla, pandemi öncesinde ise dikkatli karar verme stilini daha az kullandıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle karar verme becerisinin erken yaşlarda eğitim yoluyla geliştirilerek üniversite öğrencilerinin yaşamlarında karşılarına çıkabilecek ve onları olumsuz etkileyebilecek durumlara karşı donanımlı olması sağlanmalıdır. Bu donanım yaşam boyu öğrenme serüveninin üniversite öğrencilerine kazandıracığı en önemli kazanım olacaktır. Bu bağlamda, yetişkinlerin yaşam boyu öğrenmelerini destekleyecek yüksek öğretimde karar verme becerisinin kazandırılması adına dersler konulması önerilebilir.
- Karar verme becerisinin öneminden dolayı daha da erken yaşlarda kazandırılması adına ilköğretimden hatta anaokulundan başlanarak bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlanabilir.

- Erken yaşlarda karar verme becerisi geliştiremeyip karar verme sürecince sorun yaşayan, yetişkinlere Halk Eğitim Merkezlerince eğitimler düzenlenmesi önerilebilir.

Araştırma sonuçları göz önünde bulundurularak öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda üniversitelerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik servislerince aşağıdaki konularda desteklenmeleri önerilebilir:

- Araştırmada üniversite öğrencilerinin pandemi gibi belirsizliğin yaşandığı durumlarda karar verme davranışlarının etkilendiği (bu durum hiç yokmuş gibi davranmaları) tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin pandemi öncesinde ve sonrasında en çok “Belirsiz durum uzadıkça gerilimim artar” maddesini seçmeleri belirsizliğin onları strese soktuğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle üniversite öğrencilerine, yaşamlarının sekteye uğramaması ve yaşam standartlarının kötüleşmemesi adına, belirsizliğin olduğu kriz dönemlerinde karar verme davranışının kazandırılmasına yardımcı olunmalıdır.
- Kadın öğrencilerinin hem pandemi öncesi hem de pandemi sonrası erteleyici ve panik karar verme stilleri erkek öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Bu bağlamda, kadın öğrencilere kararlarını erteleme ve aceleyle verme noktasında yardım sağlanması önerilebilir. Ayrıca, pandemi sonrası kadın öğrencilerin özsaygı düzeylerinin erkek öğrencilerden düşük çıkması belirsizliğin kadın öğrencilerin kararlarına güvenmemelerini sağlamıştır. Araştırmada, kadın öğrencilerin belirsizlik düzeylerinin erkek öğrencilerinkinden yüksek çıkmasından dolayı belirsizliğin olduğu durumlarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik servislerinin daha çok kadınlar üzerinde durması gerektiği önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Afacan, Ş. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin müzik dersine yönelik öz yeterlilik algı ve tutumlarının değerlendirilmesi* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Acar, H. (2021). *Karar verme tarzlarının öz yeterlilik ve kaygı düzeyleri açısından incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Acıbozlar, Ö. (2006). *Yönetici hemşirelerin karar verme stratejileri ve yaratıcılık düzeyleri* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Marmara.
- Akdemir, H. ve Çiçek, H. (2022). *İş bulma kaygısı* Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Aksoy, M. (2013). Kavram olarak hayat boyu öğrenme ve hayat boyu öğrenmenin Avrupa Birliği serüveni. *Bilig*, (64), 23-48.
- Alnıaçık, E., Of, M., Balkaş, J., Tülemez, S., Mirzayev, M., ve Alferra, H. (2021). Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve umutsuzluklarının kariyer geleceği algısı üzerindeki etkileri. *Business & Management Studies: An International Journal*, 9(1), 248-266.
- Atalay Mazlum, A. (2019). *Belirsizlik yönetimi ve proaktif davranışlar ile ilişkisi* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atsan, N. (2017). *Farklı Kültürlerde Karar verme Davranışı* (1. bs.). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Avşaroğlu, S. (2007). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Avşaroğlu, S. ve Ömer, Ü. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 85-100.
- Ayhan, S. (1989). Androgoji: yetişkinlerde öğrenme konusunda yeni bir teknoloji. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 22(2), 529-546.
- Bacanlı, F. (2005). *Kişisel kararsızlık ölçeği. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkta Kullanılan Ölçme Araçları ve Programlar Dizisi: PDR'de Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bağlıkol, Y. (2010). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kendine saygı ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

- Baki, E. (2020). *Üniversite öğrencilerinde kendini sabotaj ve karar verme stillerinin incelenmesi ve aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesi* Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Bakioğlu, F., Ercan, H. ve Korkmaz, O. (2021). COVID-19 korkusu ve pozitiflik: Belirsizliğe tahammülsüzlük, depresyon, kaygı ve stresin aracı rolü. *Uluslararası ruh sağlığı ve bağımlılık dergisi*, 19 (6), 2369-2382.
- Baron, J., & Brown, R. V. (2012). *Teaching decision making to adolescents*. Routledge.
- Bozkur, B., Kıran, B. ve Cengiz, Ö. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyleri, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Özyeterliklerinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(6), 2401-2409.
- Can, A. (2020). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi (9. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159.
- Coşkun, Y. D. (2009). *Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul.
- Coşkun, E. (2019). *Duygusal zeka ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün stresle başa çıkma tarzlarına etkisinin incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Çaplı, B., ve Taş, O. (2010). Kriz haberciliği. *Televizyon haberciliğinde etik*, 237-251.
- Çetin, M. Ç. (2009). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karar verme stilleri, sosyal beceri düzeyleri ve stresle başa çıkma biçimlerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çimen, S. (2017). *Duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Çolakkadıoğlu, O. (2003). *Ergenlerde karar verme ölçeğinin (Adolescent decision making questionnaire) uyarlama çalışması* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Ankara.
- Dağ, İ. (1990). *Kontrol odağı, stresle başa çıkma stratejileri ve psikolojik belirti gösterme ilişkileri* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demirbaş Nemli, B. (2018). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin bilişsel karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir model uygulaması* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Deniz, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research*, (15), 23-35.
- Deniz, M., ve Avşaroğlu, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ yeteneklerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini açıklama düzeyinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 121-138.
- Deveci, F. (2011). *Ergenlerde karar verme stilleri ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- De Acedo Lizárraga, M. L. S., de Acedo Baquedano, M. T. S., & Cardelle-Elawar, M. (2007). Factors that affect decision making: gender and age differences. *International Journal of psychology and psychological therapy*, 7(3), 381-391.
- Duman, A. (2000). Yetişkinler Eğitimi. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Ersanlı, K. Ve Uysal, E. (2015). Belirsizliğe karşı tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 14(54), 46-53.
- Einstein, A. (2015). Komuta kontrolde karar verme (Çeviri: Okan Topçu ve Emre Dalkıran). *Deniz Kuvvetleri Dergisi*, 623, 67-78.
- Eldeleklioglu, J. (1996). *Karar stratejileri ile ana baba tutumları arasındaki ilişki* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ellez, M. (2004). *Etkin öğrenme, strateji kullanımı, matematik başarısı, güdü ve cinsiyet ilişkileri* Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erguvan, F. M. (2015). *Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile psikolojik iyi olma düzeylerinin incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Ersel, H. (2011, 30 Ekim). Belirsizlik ve Olasılık. 10 Aralık 2022 tarihinde <https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/3932> adresinden erişildi.
- Ersever, Ö. H. (1996). *Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin üniversite öğrencilerinin karar verme becerileri üzerindeki etkileri* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ersöz, F., Ersöz, T. ve Konuşkan, Ö. (2016). Belirsizlikle başa çıkmada etkili olan kriterlerin araştırılması: Bir üniversite uygulaması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 215-232.
- Ertural, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygısının ve karar verme stillerinin üst biliş ve öğrenilmiş güçlülüğe göre incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Eryılmaz, A. (2013). Yetişkinlik ve yaşlılık gelişimi ve psikolojisi. H. Bacanlı, Ş. Işık, Terzi (eds.). *Bir yaşam dönemi olarak yetişkinlik: Tanımı, ölçütleri ve kuramları* (s. 49-87). İstanbul.
- Güçray, S. (1998). Bazı Kişisel Değişkenler, Algılanan Sosyal Destek ve Atılganlığın Karar Verme Stilleri İle İlişkisi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (9), 7-16.
- Günay, B. (2022). *Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışı, kaygı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.*
- Güneş, F. (1996). *Yetişkin eğitimi (Halk eğitimi)*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güngör, Ö. Demiralay, A.T. ve Arpağuş, F. (2018). Spss' de istatistiğe giriş. Ö. Güngör (eds.). *Bilimsel araştırma süreçleri, yöntem, teknik ve etiğe giriş* (s. 239-271). Ankara: Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Hilton, TL (1962). Kariyer kararı verme. *Danışmanlık Psikolojisi Dergisi*, 9 (4), 291.
- İlhan, T. (2013). Yetişkinlik ve yaşlılık gelişimi ve psikolojisi. H.Bacanlı, Ş.Işık, Terzi (eds.). *Orta yetişkinlik döneminde psikososyal ve bilişsel gelişim* (s. 241-275). İstanbul: Açılımkitap Yayınları.
- Klein, G. (2008). Naturalistic decision making. *Human factors*, 50(3), 456-460.
- Karakaşoğlu, N. (2008). *Bulanık çok kriterli karar verme yöntemleri ve uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler* (34. bs.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Uzun, K. ve Karataş, Z. (2018). Belirsizliğe tahammülsüzlüğün yordayıcısı olarak endişe ile ilgili olumlu ve olumsuz inançlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(4), 1267-1276.
- Karakaya-Özyer K. (2021). Ölçek Geliştirme ve Güvenirlik Analizleri: Jamovi Uygulaması. *Turkish Academic Research Review*, 6(5), 1330-1384.
- Kardaş, N. (2013). *Fen eğitiminde argümantasyon odaklı öğretimin öğrencilerin karar verme ve problem çözme becerilerine etkisi* Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Kasapoğlu, F. (2020). COVID -19 Salgını Sürecinde Kaygı ile Maneviyat, Psikolojik Sağlık ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 599-614.

- Katman, M. (2017). *Meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile karar verme stillerinin incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Konya.
- Katzenmeyer, M. & Moller, G. (2013). *Uyuyan devi uyandırmak öğretmen liderler yetiştirmek* (3. bs.) (Çeviri: S. Özdemir). İstanbul: Nobel Yayınları.
- Kaygın, H. (2020). Dünyada yetişkin eğitimi, Rıfat Miser (Ed.), *Yaşam boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi* (s. 43-57). Ankara, Remzi Yayınevleri.
- Kır, Ş. ve Bozkurt, A. (2020). Açık ve Uzaktan Öğrenme Anlatılarının Yaşam Boyu Öğrenme Kapsamında İncelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 1298-1322.
- Koç, M., Taş, S., Özkan, H. H. ve Yılmaz, E. (2009). Türkiye'de Yetişkin ve Yaşam Boyu Eğitimine Yönelik Yüksek Lisans Programı Önerisi. *I. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, On sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kök, F. Z. (2020). *Probleme dayalı öğrenmenin problem çözme becerisi ve ingilizce öğrenmeye yönelik motivasyona etkisi* Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Korkut-Owen, F. (2021). Belirsizlik ve Kariyer Davranışları. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 4(2), 36-60.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Köse, A. (2002). *Psikolojik danışma ve rehberlik birinci sınıf öğrencilerinin cinsiyet ve algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından psikolojik ihtiyaçları ve karar verme stratejilerinin incelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kurt, İ. (2014). *Yetişkin eğitimi* (3. bs.) Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2014). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı* (4. bs.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Küçükkömürlü, S. (2017). Belirsizliğin psikolojik etkileri. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5, (10), 329-344.
- Larrick, R. P. (1993). Motivational factors in decision theories: The role of self-protection. *Psychological Bulletin*, 113(3), 440.

- Lindeman, E. C. (1969). Halk eğitimin anlam (1. Bs.) (Çeviri: Celal Şentürk.). Ankara: Milli Eğitim Basımevi. 1969
- Macit, G. (2010). *İletişim tarzları üzerinde kültürel değerlerin etkisi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma* Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Mann, L., Burnett, P., Radford, M., & Ford, S. (1997). The Melbourne Decision Making Questionnaire: An instrument for measuring patterns for coping with decisional conflict. *Journal of Behavioral Decision Making*, 10(1), 1-19.
- MEB, (2014). HayatBoyuÖğrenmeninÖnemi.[http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/31/12/270169/icerikler/hayat-boyu-ogrenme_388431.html] web adresinden 11 Ekim 2022 tarihinde indirildi.
- Mercan, O. (2019). *Ergenlerde karar verme stillerinin öznel iyi oluş ve umut ile ilişkisi* Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Mutlu, T., Owen, F. K., Özdemir, S., ve Kılıç, Ö. U. (2019). Beliren yetişkinlerin kariyer planları, yaşadıkları kariyer kararsızlıkları ve bununla baş etme stratejileri. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 1-31.
- Miser, R. (2020). Yaşamboyu ve yaşamgenişliğinde öğrenme, Rıfat Miser (Ed.), *Yaşam boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi* (s. 3-16). Ankara, Remzi Yayınevleri.
- Nas, S. (2010). Karar verme stillerine bilimsel yaklaşımlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 43-65.
- Oliveira, A. (2007). A discussion of rational and psychological decision-making theories and models: The search for a cultural-ethical decision-making model. *Electronic journal of business ethics and organization studies*, 12(2), 12-17.
- Öncül, B. (2013). *İlköğretim 4. Sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri* Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Özer, A. (2017). Kişilik gelişimi, İbrahim Yıldırım (Ed.), *Eğitim psikolojisi* (s. 145-171). Ankara, Anı Yayıncılık.
- Pekdoğan, S. (2015). *Karar verme becerisi eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının karar verme becerisi üzerindeki etkisinin incelenmesi* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Polič, M. (2009). Decision making: between rationality and reality. *Interdisciplinary Description of Complex Systems: INDECS*, 7(2), 78-89.
- Pulur, A., ve Akcan, İ. O. (2017). Elit Oryantiring Sporcularının Görsel Reaksiyon Süreleri ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 53-61.

- Rasmussen, S.A., Smulian, J.C., Lednicky, J.A., Wen, T.S., & Jamieson, D.J. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) and pregnancy: what obstetricians need to know. *Am J Obstet Gynecol.* doi: 10.1016/j.ajog.2020.02.017
- Sarı, S. (2007). *Sürekli kaygının yordayıcıları olarak belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ile ilgili inançlar ve kontrol odağının incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sarı, S. ve Dağ, İ. (2009). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Endişe ile İlgili Olumlu İnançlar Ölçeği ve Endişenin Sonuçları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 261-270.
- Sarıçam, H. (2014). Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Mutluluğa Etkisi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 1-12.
- Saya, G. (2015). *Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme ve karar verme stilleri arasındaki ilişki* Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Sinangil Kepir, H. (1992). Yönetici adaylarında karar verme ile kaygı ilişkileri. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.*
- Sundu, M. ve Yaşar, O. (2020). Doğal Karar Verme Ölçeği (DKVÖ): Kavramsal Tanım ve Ölçek Geliştirme Çalışması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 21 (1), 101 – 115.
- Şandor, S. (2018). Sağlıklı kişilerde ergenlikten yaşlılığa karar verme davranışı ve yürütücü işlevlerle olan ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 21, 290-300.
- Tantan Ulu, Ş. ve Yaka, B. (2020). Kaygı, belirsizliğe tahammülsüzlük ve karar verme arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 21(1), 89-100. doi:10.12984/egeefd.661965
- Taşdelen, A. (2001). Öğretmen Adaylarının Bazı Psiko-Sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 40-52.
- Taşgit, M. S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- TDK, (2019), Türk Dil Kurumu Başkanlığı, 15 Haziran 2022 tarihinde <https://emagaza-tdk.ayk.gov.tr> adresinden erişildi.
- TDK, (2020), Türk Dil Kurumu Başkanlığı, 15 Haziran 2022 tarihinde <https://emagaza-tdk.ayk.gov.tr> adresinden erişildi.
- Tatlıhoğlu, K. (2010). *Farklı öz-anlayış düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Tatlıhoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 150-170.
- Temel, V. (2015). *Beden eğitimi öğretmenlerinin, problem çözme becerileri, karar verme stilleri ve öfke tarzları* Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Temel, V., Akpınar, S., Birol, S. Ş., Nas, K., ve Akpınar, Ö. (2015). Öğretmenlerin bazı değişkenler açısından öfke düzeylerinin ve tarzlarının Belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 613-620.
- Temel, V. ve Nas, K. (2021). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 90-98.
- Terzi, Ş. (2013). Yetişkinlik ve yaşlılık gelişimi ve psikolojisi. H. Bacanlı, Ş. Işık, Terzi (eds.). *Yaşam boyu gelişim* (s.19-49). İstanbul: Açılımkitap Yayınları.
- Teymur, C. (2008). *Kural tabanlı karar verme sistemlerinde belirsizliğin modellenmesi* Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Tiryaki, M. G. (1997). *Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Titrek, O., Konak, H., & Titrek, A. (2013). Öğretmen adaylarının öz bilinç düzeyi ile özsaygı ve karar verme stilleri arasındaki ilişki. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 76.
- Tönbül, Ö. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(2), 159-174.
- Uğur, O. A. (2017). Üniversiteler arası spor müsabakalarına katılan öğrencilerin bazı demografik değişkenler açısından problem çözme becerileri ve karar verme stilleri. *Journal of International Social Research*, 10(51), 1363-1372.
- Ulaş, H., A., Epçaçan, C., Epçaçan, C. ve Koçak, B. (2015). Öğretmen adaylarının karar vermede özsaygı düzeyi ve karar verme stillerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 1031-1052
- Ültanır, E. ve Ültanır, G. (2005). Estonya, İngiltere ve Türkiye' de yetişkin eğitiminde profesyonel standartlar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 1-23.
- Ünal, F., Kalçık, C. ve Satuk, M. (2016). Halk eğitim kurslarının, kadın katılımcıların yaşam boyu öğrenme becerilerine katkısının değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(9).
- Marx, S. M., & Weber, E. U. (2012). Decision making under climate uncertainty: The power of understanding judgment and decision processes. *Climate change in the Great*

Lakes region: Navigating an Uncertain Future. East Lansing, MI: Michigan State University Press. Forthcoming, Columbia Business School Research Paper, 13-59.

World Health Organization (WHO) (2020). WHO Director-General's Remarks at the Media Briefing on 2019-nCoV on 11 February 2020. Retrieved from <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-remarks-at-the-media-briefing-on-2019-ncov-on-11-february-2020>

Yalın, F. A. (2011). *Sosyal bilgilerde karar verme becerisi: Yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin incelenmesi* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yamamoto-Telli, G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.

Yazar, T. (2012). Yetişkin eğitiminde hedef kitle. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 21-30.

Yılmaz, A. S. (2011). *Üniversite öğrencilerinin, karar verme stillerinin ve karar vermede özsaygı düzeylerinin utangaçlık ve benlik saygısı açısından incelenmesi* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Yiğitbaş Bakır, Ş. (2021). Risk ve belirsizlik altında karar verme davranışı ve nöroekonomi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 25-38.

YÖK,(2020).12 Mayıs 2022 tarihinde https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx adresinden erişildi.

Yüzlü, U. (2019). *Ön lisans öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile yaşam boyu öğrenme anahtar yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.

EK.1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Açıklama: Sevgili öğrenci arkadaşlarım, bu araştırmada üniversite öğrencilerinin pandemi öncesi ve sonrasında yaşadıkları belirsizlik ile karar verme arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Lütfen her ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve bu ifadelerden kendi durumunuza en uygun olanın yanındaki kutucuğa (x) işareti koyunuz ve boş yerleri doldurunuz. Araştırma sonuçlarının güvenilir olabilmesi, vereceğiniz cevapların yansız ve samimi olmasına bağlıdır. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından dolayı sizden isim istenmemektedir ve verdiğiniz cevaplar tamamen gizli kalacaktır. Lütfen cevapsız ifade bırakmayınız. Beşinci ve altıncı maddeleri cevaplamak zorunlu değildir. Katkınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tuğba Yılmaz

1.Cinsiyetiniz: 1. ( ) Kız 2. ( ) Erkek

2. Yaşınız .....

3. Sınıfınız:

1. ( ) I. Sınıf 2. ( ) II. Sınıf 3. ( ) III. Sınıf 4. ( ) IV. Sınıf

4. Öğrenim Gördüğünüz Üniversite.....

5. Öğrenim Gördüğünüz Bölümünüz.....

EK 2. MELBOURNE KARAR VERME ÖLÇEĞİ I-II

MELBOURNE KARAR VERME ÖLÇEĞİ I-II

Aşağıda karar verme davranışıyla ilgili birinci kısımda altı, ikinci kısımda da 22 ifade bulunmaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyarak ve pandemi öncesi ve sonrasını düşünerek karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ölçeği dikkate alarak uygun olan kutucuğa (X) işareti koyunuz. Boş bırakılan tek bir madde olduğunda testin geçersiz sayılacağını ve boş yere emek ve zaman harcanacağını lütfen göz ardı etmeyiniz. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

	KISIM I	PANDEMİDEN ÖNCE			PANDEMİDEN SONRA		
		DOĞRU	KISMEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL	DOĞRU	KISMEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL
1	Karar verme yeteneğime güvenirim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
2	Karar verirken kendimi birçok kişiden aşağı görürüm.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3	Kendimi karar vermede başarılı biri olarak düşünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
4	Kendimi o kadar cesaretsiz hissedirim ki, karar verme uğraşından vazgeçerim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
5	Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
6	Diğer insanların, benim kararımdan ziyade, kendi kararlarının doğru olduğu konusunda beni ikna etmeleri kolaydır	( )	( )	( )	( )	( )	( )

	KISIM II	PANDEMİDEN ÖNCE			PANDEMİDEN SONRA		
		DOĞRU	KISMEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL	DOĞRU	KISMEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL
1	Karar verirken kendimi, sanki büyük bir zaman baskısı altındaymışım gibi hissederim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
2	Bütün alternatifleri göz önünde tutmayı severim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3	Kararları diğer kişilere bırakmayı tercih ederim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
4	Bütün alternatiflerin dezavantajlarını ortaya çıkarmaya çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
5	Son kararı vermeden önce, önemsiz konular üzerinde çok zaman harcarım	( )	( )	( )	( )	( )	( )
6	Kararı en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğimi enine boyuna düşünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
7	Bir kararı verdikten sonra bile kararı uygulamayı geciktiririm.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
8	Karar verirken, karar hakkında pek çok bilgi toplamaktan hoşlanırım.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
9	Karar vermekten kaçınırım.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
10	Karar vermek zorunda olduğum zaman, karar üzerinde düşünmeye başlamadan önce uzun süre beklerim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
11	Karar verme konusunda sorumluluk üstlenmeyi sevmem	( )	( )	( )	( )	( )	( )
12	Karar vermeden önce amaçlarımı netleştirmeye çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
13	Önemsiz, küçük olayların yolunda gitmeyebileceği olasılığı, benim aniden tercihlerimden dönüş yapmama neden olur.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
14	Bir karar benim tarafımdan veya başka biri tarafından verilecekse, ben karar vermeyi diğer kişiye bırakırım.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
15	Ne zaman zor bir kararla karşı karşıya gelsem, iyi bir çözüm yolu bulma konusunda kendimi kötümser hissederim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
16	Seçim yapmadan önce çok fazla dikkatli davranırım.	( )	( )	( )	( )	( )	( )

17	Zorunda kalmadıkça karar vermem.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
18	Son ana kadar karar vermeyi geciktiririm.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
19	Çok daha bilgili kişilerin benim yerime karar vermelerini tercih ederim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
20	Karar verdikten sonra, kararın doğru olduğuna kendimi inandırmak için çok zaman harcarım.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
21	Karar vermeyi ertelerim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
22	Acilen karar vermem gereken bir durumda doğru düşünemem.	( )	( )	( )	( )	( )	( )

EK 3. BELİRSİZLİĞE KARŞI TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda belirsizlik durumlarında kişilerin neler yapabileceğini anlatan 15 ifade vardır. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyarak o maddede yer alan ifadenin size hangi derecede uygun olduğuna karar verin. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ölçeği dikkate alarak uygun olan kutucuğa (X) işareti koyunuz. Boş bırakılan tek bir madde olduğunda testin geçersiz sayılacağını ve boş yere emek ve zaman harcanacağını lütfen göz ardı etmeyiniz. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

SIRA NO	MODELLER	PANDEMİDEN ÖNCE					PANDEMİDEN SONRA							
		TERCİH DÜZEYİ												
														
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
1	Belirsizlikler karşısında strese kapılıyorum.													
2	Belirsizlik beni umutsuzluğa sevk eder.													
3	Belirsizlik bana zaman kaybettirir.													
4	Kararsızlığımı sonlandırmak için aldığım karardan emin olamam.													
5	Belirsizlikler beni çok düşündürüyor.													
6	Karar verememek beni huzursuz ediyor.													
7	Belirsizlik harekete geçmemi engelliyor.													
8	Yanlış yapma korkusuyla karar vermekte zorlanıyorum.													
9	Belirsizlik bir işe başlamamı engelliyor													

10	Belirsizlik beni psikolojik olarak yoruyor.											
11	Belirsiz durumlar zihnimi çok meşgul ediyor.											
12	Belirsizlik kararımı olumsuz yönde etkiliyor											
13	Belirsiz durumlar karşısında karışık duygular yaşıyorum.											
14	Belirsizlik benimle birlikte çevremi de olumsuz etkiler.											
15	Belirsiz durum uzadıkça gerilimim artar.											

EK 4. KULLANILAN ÖLÇEKLERİN İZİN YAZILARI

Gönderen: Mehmet Engin DENİZ

<edeniz@yildiz.edu.tr>

Tarih: 23 Ağu 2021 18:12

Konu: Ynt: Tez çalışmasında kullanılacak karar verme ölçeği izni

Alıcı: Tuğba Yılmaz

<tugba.yilmaz@ogrenci.bartın.edu.tr>

Cc:

Tuğba merhaba, ölçek bilgileri ektedir. İyi çalışmalar dilerim.

Prof. Dr. M. Engin Deniz | Dean, Faculty of Education

a: Yıldız Technical University | Davutpasa Campus | 34220
- Istanbul-TURKEY

e: edeniz@yildiz.edu.tr | **w:** avesis.yildiz.edu.tr/edeniz

p: +90 (212) 383 4800

Gönderen: Tuğba Yılmaz

<tugba.yilmaz@ogrenci.bartın.edu.tr>

Gönderildi: 22 Ağustos 2021 Pazar 20:41

Kime: Mehmet Engin DENİZ

<edeniz@yildiz.edu.tr>

Konu: Tez çalışmasında kullanılacak karar verme ölçeği izni

Değerli Hocam Merhaba, Ben Bartın Üniversitesi Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitiminde Yüksek Lisan

Belirsizliğe karşı tutum ölçeğinin geliştirilmesi.

Tuğba Yılmaz 31 May
Alıcılar: emeluysal555 ^

Gönderen **Tuğba Yılmaz** • tugba.yilmaz@ogrenci.bartın.edu.tr
Alıcı emeluysal555@hotmail.com
Tarih 31 May 2021 11:06

Merhaba ben Tuğba Yılmaz Bartın üniversitesi Hayat boyu öğrenme yüksek lisans öğrencisiyim. [Redacted]

← **Emel Uysal**

 BELİRSİZLİK ÖLÇEK MADDELERİ

1. Belirsizlikler karşısında strese kapılırsın.
2. Belirsizlik beni utandırmaya sebep eder.
3. Belirsizlik benim zamanımı bozar.
4. Kararsızlığımı normalleştirmek için alışığım karardan emin olmam.
5. Belirsizlikler beni çok üzgünleştirir.
6. Karar verememek beni kızdırır.
7. Belirsizlik hareket etmemi engeller.

BELİRSİZLİK ÖLÇEK MADDE...

1 sayfa • 57 kB • DOCX 16:33

dergipark.gov.tr
dergipark.gov.tr

Ölçek 5li likert ölçeğidir. Ölçekten alınacak en düşük puan 15 en yüksek puan ise 75dir.
<http://dergipark.gov.tr/esoder/issue/6168/82946>
Bu da makalenin yayınlanmış olduğu link. Oradan da detayları görebilirsiniz.
İyi çalışmalar

16:33

İyi çalışmalar 16:34

EK 5. ERTE KONGRESİ TAM BİLDİRİM METNİ

vodafone TR Wi-Fi VoWiFi

🕒 📶 📶 %61 🔋 18:46

DOC-20220103...

UŞAK ÜNİVERSİTESİ

ERTE CONGRESS

Ana Tema:

"EĞİTİMDE SOSYAL ADALET"

1-3 Aralık 2021 - 1-3 December 2021

3. Uluslararası Eğitim Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi Kongresi

3rd Education Research and Teacher Education Congress

ERTE CONGRESS 2021

BİLDİRİ TAM METİN KİTABI

Online
ERTE CONGRESS

1-3 Aralık 2021

Faculty of Education

Eğitim Fakültesi

III. International Education Research and Teacher Education Congress
III. Uluslararası Eğitim Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi Kongresi

ERTE CONGRESS

III. ULUSLARARASI EĞİTİM

**SALGIN HASTALIK (COVID-19) SÜRECİNDE YETİŞKİNLERİN UZAKTAN
EĞİTİMLE ZAMAN YÖNETİMİ, DİJİTAL YETERLİK VE ÖZ DÜZENLEME
BECERİLERİNİN DESTEKLENMESİ ÜZERİNE ÖNERİLER: BİR LİTERATÜR
TARAMASI****Tuğba YILMAZ**
Bartın Üniversitesi**Beyza AKSU DÜNYA**
Bartın Üniversitesi**Öz:**

Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler iletişim araçlarının da farklılaşmasına vesile olmuş ve bu durum köklü değişimleri de beraberinde getirmiştir. İnternet ve iletişim teknolojilerinin ürettiği koşullarla birlikte oluşan bilişim toplumu birçok alanda kendini hissettirmiştir. COVID-19 diğer alanlarda olduğu kadar özellikle eğitim alanında da taşları yerinden oynatmış ve eğitim sürecini tekrardan değerlendirmeyi zorunlu hale getirmiştir. Eğitim alanında yaşanan değişimler uzaktan eğitimi pandemi sürecinin vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir. Ayrıca küresel salgının ortaya çıkardığı yoğun bunalım ve stres gibi olumsuzluklar bireysel ve sosyal yaşamı karantina altına almış ve bu durum yetişkinlerin işini daha da zorlaştırmıştır. Bu derlemede uzaktan yetişkin eğitiminde zaman yönetimi, dijital yeterlik, öz düzenleme kavramları açıklanmış, ilgili alanyazındaki araştırma bulguları taranarak tasnif edilmiş ve bu başlıklarda, özellikle pandemi sürecinde ve sonrasındaki dönemde yetişkinlere yönelik planlanabilecek eğitimlerin kalitesini artırmak adına alanla ilgili bilgi birikimine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu çalışmada son on yılda (2011-2021) yılları arasında uzaktan yetişkin eğitimiyle ilgili Google Akademik, Science Direct, Springer Link gibi veri tabanları ve internet arama motorlarından ilgili çalışmalara ulaşılmış, uygun bulunan çalışmalar 4N1K yöntemiyle özetlenmiştir. Konunun güncelliği ve yapılan çalışmaların az olması nedeniyle koronavirüs ve uzaktan eğitim, koronavirüs ve yetişkin eğitimi, Covid-19 yetişkin eğitimi, küresel salgın, boş zaman etkinlikleri gibi anahtar kelimeler de kullanılarak

çeşitli aramalara başvurulmuştur. Türkiye’ de uzaktan yetişkin eğitiminde zaman yönetimi, dijital yeterlik ve öz düzenleme becerilerinin desteklenmesiyle ilgili yapılmış kapsamlı bir

DOC-20220103...

AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERDE SANATA İLİŞKİN KULLANIMLAR.....	208
ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN BİLİMSEL YARATICILIK DÜZEYLERİ VE BİLİMSEL TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	223

12

Online
ERTE CONGRESS

1-3 Aralık
December 2021

Faculty of
Education
Eğitim
Fakültesi

III. International Education Research and Teacher Education Congress
III. Uluslararası Eğitim Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi Kongresi

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	239
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN FİZİK KAVRAMLARINI ALGILAMA DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ.....	258
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EĞİTSEL ROBOTLAR VE İLKOKUL DÜZEYİNDEKİ KULLANIMI.....	270
SALGIN HASTALIK (COVID-19) SÜRECİNDE YETİŞKİNLERİN UZAKTAN EĞİTİMLE ZAMAN YÖNETİMİ, DİJİTAL YETERLİK VE ÖZ DÜZENLEME BECERİLERİNİN DESTEKLENMESİ ÜZERİNE ÖNERİLER: BİR LİTERATÜR TARAMASI.....	281
ÖĞRENCİLERİN YAŞADIKLARI SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGISI VE ÖZNEL İYİ OLUŞ ALGILARI ARASINDAKİ.....	309
OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÖĞRETİMSEL LİDERLİK DURUMLARI İLE ÖĞRETMENLERİN KOLEKTİF ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	323
ÖĞRETMENLERİN KOLEKTİF ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİNE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ.....	337
OKUL YÖNETİCİLERİNİN OTANTİK LİDERLİK DAVRANIŞLARININ KRİZ YÖNETİMİ BECERİLERİNE ETKİSİ.....	355
OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ERKEN AKADEMİK BECERİLERİNİN EV ORTAMINA İLİŞKİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	375
OKUMA GÜÇLÜĞÜ YAŞAYAN ÖĞRENCİLERİN GÜÇLÜK DURUMLARININ TÜRKÇE DERSİNE KATILIMLARINDAKİ ETKİSİNE DAİR ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	392
EXPLORING PRESCHOOL TEACHERS' SOCIAL AND EMOTIONAL DEVELOPMENT PRACTICES DURING DISTANCE EDUCATION: A MIXED-METHODS STUDY.....	416
COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ OLMAK: SALGININ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ÇEŞİTLİ BOYUTLARDAN İNCELENMESİ.....	427
UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE İLKOKUL BİRİNCİ SINIFLARA OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN ve VELİ GÖRÜŞLERİ.....	442
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ KANIT KULLANMA BECERİLERİNİN KANIT TEMELLİ ÖĞRETİM YÖNTEMİ İLE GELİŞTİRİLMESİ.....	458
A DECADE OF REFUGEE YOUNG CHILDREN RESEARCH IN TURKEY: A THEMATIC/ LITERATURE REVIEW (2011-2021).....	470

13

